ANUL V. BUCURESĆI, IUNIU. 1881 No. 9.

„BISERICA ORTHODOXĂ ROMANĂ"

JURNALU PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvêntul"
II. Tim. IV. 2.

Biserica orthodoxă şi calendariul.

Punctul principalŭ de neunire în calendarele esistente astă-ḑi în Bisericele creştine este ḑiua *serbărei pascelor*.

Acéstă neunire în privinţa ḑilei serbărei pascelor s'a manifestatŭ încă din viacurile primitive ale chreştinismuluĭ. Aşa, pe la jumătatea viaculuĭ II-lea, când serbarea pascelor a devenitŭ obiectŭ de certă între Biserica rĕsăritênă şi cea apusană, rĕsăritenii păstraŭ datina iudaică de a serba pascele odată cu Iudeiĭ, la 14 ale luneĭ luĭ Martie. Apusenii serbaŭ acéstă ḑi în Dumineca ce urma după 14 ale luĭ Martie. Pe atuncĭ cestiunea acésta începuse a fi unŭ obiectŭ de neinţelegere între Bisericĭ: Cea romană pretindea, ca şi Bisericele rĕsăritene să serbeze pascele odată cu dênsa, éră nu odată cu Iudeiĭ. Rĕsăritenii se raportaŭ la esemplul apostolilor, carĭ trăise în mijlocul lor şi serbase pascele ca şi dênşiĭ — odată cu Ideiĭ.

Spre aplanarea acesteĭ divergințĭ, Sf. Policarp, Epis-

credinţei a înşciinţatu pe Archiepiscopiĭ de Irlanda, ca să nu se facă nimicŭ fòrĕ de moderaţiune şi dreptate. Şi noi, dupre esemplul predecesorului nostru, încă de la 1 Iunie anul espiratu, n'amu întârdiatŭ, cum tu sciĭ forte bine, de a da tuturor Episcopilor Irlandezĭ indicaţiunĭ regulate şi conforme cu circumstările, adecă, că datoria Irlandezilor este de a se supune Episcopilor lor şi a nu declina cât de puţinu de la implinirea acestor datoriĭ. Peste puţin, in luna luĭ Noemvrie, unora din Episcopii aceleĭ localităţi, adunându-se în Roma pentru visitarea mormintelor S-lor Apostolĭ, noĭ le-amu arătatŭ, că nutrimŭ pentru Irlandezi simţimentele cele maĭ bune, dar amu adausu, că nu este permisŭ, de a se ruina ordinea socială.

„Aceste simţimente şi o asemiuea conduită corespunde în totul cu privirile şi regulele Bisericeĭ catolice, şi noi nu ne îndoimu, că ele sùntu folositore şi kiar pentru interesele Irlandeĭ. Noĭ avemŭ încredere şi în onorabilitatea acelora, cariĭ dispunŭ de afacerile sociale şi cariĭ de ordinar aŭ reputaţiunea uneĭ esperienţe mari şi o minte politică.

„Cu totă increderea şi fòre de pericul, Irlanda pote să-şĭ realizeze scopurile sale, decă, înlăturând tote motivele pentru o revoltă, va recurge la mijlocele permise de lege. Ecă pentru ce, Tu prea iubite frate şi aĭ teĭ colegĭ de Episcopatŭ, trebue să stăruiţĭ, ca nu cum va poporul Irlandezŭ să trecă preste limitele onoreĭ şi ale dreptăţeĭ.

„Noĭ amŭ avutŭ multe probe despre ascultarea şi dragostea Episcopilor, a cleruluĭ, precum a poporuluĭ irlandezŭ, aşa că eĭ, şi noĭ nu ne indoimŭ, se vorù supune consiliilor nostre. Se scie, că eĭ cu acesta implinescŭ datoriile lor şi in raportŭ către noĭ.

„In fine, noĭ din totă inima rugămŭ pe D-deŭ, ca el să priviască cu unu okiŭ îndurătorŭ asupra Irlandeĭ şi, ca unŭ amanetŭ al indurăreĭ divine, noĭ intindemŭ bine-cuventarea nostră apostolică asupra ta, prea iubite frate, asupra celor-l'alţĭ Episcopĭ, precum şi asupra întreguluĭ cleru şi poporu al Irlandeĭ.

„Datŭ in Roma, în St. Petru, in dioa de 3 Ianuarie 1881, în anul al III-lea al primaţieĭ nostre".

Archim. **Genadie Enăceanu.**

nesciinţă confundaŭ şi pre chreştinĭ, aŭ silitŭ pe aceştĭ din urmă a se deosebi totŭ maĭ mult de jidovĭ, părăsind obiceiurile imprumutate de la dênşiĭ, intre altele şi serbarea pascelor în aceiaşĭ ḑi cu jidoviĭ, aşa că în viacul IV-lea, la timpul sinoduluĭ de Niceea, datina romană de serbarea paschăĭ Duminecă după 14 ale luĭ Martie, fusese adoptată în multe Biserici şi la orientŭ, remâind însĕ obiceiul vechiŭ Iudaic numaĭ in puţine provinciĭ, precum se va videa maĭ jos.

Dupre datina Bisericeĭ romane încă din timpurile cele maĭ vechĭ ale chreştinismuluĭ s'a stabilitŭ ca Pascile chreştinescĭ să se serbeze după equinoxul de primăvară, nu maĭ inainte de Pascha Iudeilor, nicĭ odată cu Iudeiĭ, ci după dênşiĭ. Aşa, canonul VII-lea din colecţiunea de canone numite apostolice, legiueşce: „Daca vre-unŭ Episcopŭ orĭ presviterŭ, orĭ Diaconŭ, Sânta ḑi a Paschăĭ o va sĕvêrşi cu Iudeiĭ înainte de equinoxul de Primăvară, să se catheriseascăˮ.

Matheĭ Vlastar comentând canonul acesta, ḑice, că ceĭ maĭ înţelepţĭ dintre Iudeĭ observaŭ ca Pascha să se serbeze după equinoxŭ, precum Moise a orânduitŭ, cară alţiĭ maĭ proştĭ o prăznuiaŭ înainte de equinoxŭ, dupre cum arată canonul acesta.

Causa pentru care Biserica a stabilitŭ ca pascele să se facă a) după equinoxŭ, şi b) după pascha legeĭ vechĭ, séŭ a Iudeilor, este: 1) că equinoxul fiind hotarul despărţitorŭ al anuluĭ, dacă amŭ serba Pascha înainte de equinoxŭ, amŭ face de douĕ orĭ pascha în acelaşĭ anŭ, ceia ce nu se intêmplă, când o serbămŭ după equinoxŭ; 2) că precum se arată în aşeḑemintele apostolice (Cart. V. cap. 17), de aceea Paşcele chreştinescĭ trebue să urmeze după cele jidovescĭ, pentru ca maĭ 'nainte să urmeze preînchipuirea paschăĭ chreştine, carea este junghierea

copul Smirneĭ, ucenicul Sf. Evanghelistŭ Ioan, în anul 158 a întreprinsŭ o călĕtorie la Roma, pentru a veni la o înţelegere comună cu Anicet Episcopul Romeĭ. Convorbirele lor însĕ n'aŭ avutŭ altŭ resultatŭ, de cât că acéstă cestiune, nefiind dogmă, póte fie care Biserică să remână pe lângă tradiţiunele sale conservate de la fundatoriĭ eĭ. Totŭ acestŭ resultatŭ a avutŭ şi unŭ Sinodŭ ţinutŭ la rĕsăritŭ în Laodicea. Amândouĕ tradiţiunele aŭ continuatŭ a esista, find de o potrivă stimate.

Pe atuncĭ Biserica Romeĭ nu manifestase încă tendinţa sa de dominaţiune şi impunere asupra chreştinismuluĭ universalŭ.

Insĕ pe la finele viaculuĭ II-lea Victor Episcopul Romeĭ din noŭ a sulevatŭ acéstă cestiune. El a pretinsŭ ca tóte Bisericele chreştine să adopte usul Bisericeĭ Romane în privirea ḑileĭ serbăreĭ pascelor, ameninţândŭ a declara de ereticĭ pe ceĭ contrarĭ. Ameninţarea acésta a făcut mare vuetŭ în chreştinătatea rĕsăritenă. S'aŭ adunatŭ sinóde în maĭ multe locurĭ: în Palestina, în Pont, în Galia, Efes, etc. şi toţĭ aŭ decisŭ să se păstreze tradiţiunea Bisericeĭ din Palestina, adică a serba pascele odată cu Iudeiĭ; eră luĭ Victor 'ĭ-aŭ trimisŭ epistole esplicătóre şi justificătóre tradiţiuneĭ orientale. Victor, cu tótă îndĕrĕtnicia sa, a trebuitŭ în fine să cedeze orientalilor şi să-ĭ lase în pace a 'şĭ urma datina lor în privirea serbăreĭ paschăĭ (1).

Cu timpul însĕ ura crescéndă în chreştinismŭ asupra jidovilor motivată parte prin persecuţiunele şi calomniele jidovilor contra creştinilor, parte prin ura cea mare politică a Romanilor contra jidovilor, cu cariĭ din

(1) Histoire de l'eglise par W. Guetté. t. I. pag. 101—103, 522—529.

tóre impreună cu Iudeiĭ, cariĭ, pângărindu-şĭ mâinele lor cu fapta cea fără de lege, după dreptate fură isbiţĭ cu orbirea sufletească, ca nişce necuraţĭ. Respingênd obiceiurile lor, va fi cu mult maĭ bine — şi în viacurile viitóre a continua aceeaşĭ adevĕrată ordine, pre carea o amŭ păḑitŭ noĭ tocma de la timpul patimilor Domnuluĭ până acum. Şi aşa să nu fie la noĭ nimica comunŭ cu pré uriciósa plebe jidovéscă. Nouĕ Mântuitorul ne-a arĕtatŭ altă cale. Pré sacreĭ nóstre theosevii (cinstire de Dumneḑeŭ) se cuvine a eĭ ordine de timpŭ şi a eĭ lege. Unanimŭ ţiindu-ne de dênsa, iubiţilor fraţĭ, noĭ înşine vomŭ înlătura de la sine acea ruşinósă socotinţă despre noĭ a Iudeilor, cariĭ bizarŭ se fălescŭ, că noĭ n'amŭ putea face acésta, independent de aşedemintele lor. Dar despre ce suntŭ în stare să cugete dreptŭ aceia, cariĭ sevĕrşind uciderea Domnuluĭ, 'şĭ-aŭ eşitŭ din *minte? Eĭ* nu mergŭ în vre-o direcţiune raţionabilă, ci se împingŭ de o pornire neoprită, orĭ unde 'ĭ ar duce puţina minte cea duşmănească a lor. Pentru aceea şi în casul de faţă eĭ nu vĕdŭ adevĕrul. Tot-déuna rătăcind, cât nu se póte maĭ mult, eĭ în loc de cuvenita îndreptare în unul şi acelaşĭ anŭ sevĕrşescŭ Pascha de doue orĭ. Pentru ce deci noĭ amŭ urma lor, când eĭ vederatŭ se află în cea maĭ mare rătăcire. Noĭ negreşit nu admitemŭ ca să se sĕvĕrşască la noĭ Pascha de doue orĭ în acelaşĭ anŭ. Dacă tóte acestea nu vĭ s'arŭ propune de noĭ, însăşĭ prudenţa vóstră trebue în totŭ chipul să se îngrijască, ca sufletele vóstre cele curate întru nimica să nu se comunice şi să nu coincidă cu obiceiurile acestor ómenĭ netrebnicĭ. Afară de aceea trebue a avea în vedere că, desbinarea în acéstă cestiune şi în privirea uneĭ atâtŭ de însemnate serbătorĭ a credin-

Mielului, ce se face la pascha Iudeilor, şi apoĭ să urmeze ceea ce se preinchipuia, adică mórtea Domnuluĭ şi invierea. Ca să nu serbămŭ pascile in aceeaşĭ ḑi cu Iudeiĭ, carĭ facŭ pascha lor in orĭ-ce ḑi a săptĕmânii s'ar intâmpla 14 Martie, de aceea s'a legiuitŭ ca chreştiniĭ să le serbeze in ḑiua Duminiceĭ, eră când pascele iudeilor ar cădea Duminecă, atuncĭ chreştiniĭ să serbeze pe ale lor in Duminecа viitóre.

Acéstă tradiţiune antică a Bisericeĭ romane o a generalizatŭ pentru tótă chreştinătatea sinodul de la Niceea, adunatŭ de Imperatul Constantin cel mare în anul 325 după Christos. Intre canónele acestuĭ sinodŭ nu se află nicĭ unul pentru serbarea paschăĭ, dar din fragmentele ce aŭ rĕmasŭ pe la scriitoriĭ anticĭ (1) se vede că sinodul a stabilitŭ o normă pentru acéstă serbătóre pre carea apoĭ Imperatul o a legiferatŭ şi publicatŭ in totŭ imperiul Romanŭ spre aplicare. Etă cum se esprimă Imperatul Constantin in epistola sa, prin care recomandă Episcopilor, ce nu participase la sinodŭ, decisiunele acestuĭ sinodŭ, şi in carea maĭ multŭ vorbesce pentru cele orânduite despre paschă. «Aicĭ, ḑice el (adică la Sinodŭ), s'a cercetatŭ şi in privirea Pre Sânteĭ ḑile a paschăĭ, şi cu socotinţa obştéscă s'a recunoscutŭ de bine ca toţĭ chreştiniĭ, orĭ in ce ţeră ar trăi, să sevĕrşască mântuitórea serbare a Pre Sânteĭ Paschă in una şi aceeaşĭ ḑi. Căcĭ, ce póte fi maĭ frumosŭ şi maĭ solemnŭ, de cât când serbătórea, carea deşteaptă in noĭ nădejdea nemurireĭ, să sevĕrşasce de toţĭ neschimbatŭ, dupre aceeaşĭ orânduеală şi cu ordinea stabilită? Maĭ intâiŭ de tóte s'a socotitŭ necuviinciosŭ a sevĕrşi acésta pre Sânta serbă-

(1) Actele sinodului I-ŭ nu s'au păstratu in intregime, ci numaĭ fragmente la scriitorii contimporanĭ, seu apropiaţĭ de acelŭ timpŭ.

judecata generală a tuturor s'a stabilitŭ — toţĭ să sĕvĕrşescă prea sânta serbătore a Paschăĭ in una şi aceiaşĭ ḑi. Nu este cuviinciosŭ să fie diverginţĭ in privirea unuĭ objectŭ atâtŭ de sacru, şi este maĭ bine a urma acestŭ aşeḑĕmentŭ, in carele nu este nicĭ o amestecătură de rătăcire străină şi de pĕcatŭ. Cele intocmite dupre o judecată inspirată de Dumneḑeŭ a atâtora şi ast-fel de sânţĭ Episcopĭ, primiţi-o cu bucurie ca celŭ maĭ inaltŭ darŭ, şi ca unŭ comandamentŭ in adevĕr Dumneḑeescŭ. Căcĭ tóte cele ce s'aŭ aşeḑatŭ la sântele Sinóde ale Episcopilor trebue a se prescrie voinţeĭ ceĭ Dumneḑeescĭ. Şi aşa, declarând aşeḑĕmintele Sinoduluĭ tuturor iubiţilor noştri fraţĭ, voĭ trebue să primiţĭ şi să aduceţĭ întru indeplinire atâtŭ cele ce s'aŭ ḑisŭ maĭ inainte, adică menţionata *formulă* a credinţeĭ icumenice, câtŭ şi paza Prea Sânteĭ ḑile a Paschăĭ....([1])

Se vede însĕ, că şi după regularea serbăreĭ Pascilor de către Sinodul I-iŭ icumenicŭ, in Asia totŭ au rĕmasŭ locurĭ, unde acéstă mare ḑi se sĕvĕrşia odată cu Iudeiĭ, căcĭ peste 16 anĭ după Sinodul de la Niceea, sub impĕratul Constanţiŭ fiul mareluĭ Constantin, in anul 341, Sinodul ţinutŭ in Antiohia Sirieĭ, chiar in intéiul sĕŭ canonŭ repeţeşce şi confirmă cele legiuite de Sinodul I-iŭ pentru serbarea Paschăĭ, şi pedepsesce cu asprime pre ceĭ nesupuşĭ. Eată acel canon:

„Toţĭ ceĭ ce indrăsnescŭ a deslega hotărârea s-tuluĭ şi mareluĭ Sinodŭ cel adunatŭ in Niceea, in presenţa evsevieĭ sale iubitoruluĭ de Dumneḑeŭ Impĕratul Con-

[1]) ·elas I. II. C. XXXVI. *Socrat.* ist. bis. 1, 9. *Euseb.* despre viaţa luĭ Constantin III, 17. *Teodor.* ist. bis. 1, 10.

teĭ, este până la estremitate neconformă cu evsevia. Mântuitoriul nostru ni-a dăruitŭ o ḑi pentru serbarea liberăreĭ nóstre, adecă ḑiua Prea sântelor patimĭ, și a bine voitŭ a avea o unică Biserică icumenică a sa, pentru ca membriĭ eĭ, orĭ cât ar fi de împrăștiațĭ prin diferite locurĭ, toțĭ să se încălḑescă de unŭ duchŭ, adică de o voce Dumneḑeéscă. Gândițĭ înși-vă dupre santitatea vóstră, câtŭ este de rĕŭ și ne potrivitŭ, că în o sciută vreme uniĭ păzescŭ posturile, eară alțiĭ facŭ ospețe, și apoĭ, după ḑilele Pascelor, uni petrecŭ timpul în serbare și repaosŭ, alțiĭ ținŭ posturile cele așeḑate. Pentru aceea Providența Dumneḑeéscă a bine voitŭ, ca acésta să se îndrepte într'unŭ chipŭ cuviinciosŭ, și să se aducă la o regulă, la ceea ce, gândescŭ, toțĭ se vor conglăsui. Decĭ când tóte acestea aŭ trebuitŭ a se îndrepta așa, ca noĭ să nu avemŭ nimica comunŭ cu aceĭ taiuciḑĭ și domnuciḑĭ, s'a hotărâtŭ ca toțĭ să priméscă acéstă ordine ca cea maĭ bună și bine-cuvenită, pre care o păzescŭ tóte Bisericele ce se află în provinciile apusene, Sudice și Nordice ale imperiuluĭ, și de care ordine nu se țină numaĭ óre-care bisericĭ rĕsăritene. Credŭ că acésta va plăcea și prudențeĭ vóstre Chibzuirea vostră, negreșit, va primi cu satisfacțiune ceea ce în unanimitate și în unire se păzesce în Roma și în Italia, în tótă Africa, Ispania, Galia, Britania, Egipt, Libia, în tótă Grecia, în provinciile—Achaia, Pontul și Cilicia, luând în privire nu numaĭ majoritatea Bisericelor în numitele locurĭ, ci și aceea că, în acéstă cestiune conunirea generală cu deosebire trebue să fie pentru toțĭ unŭ lucru fórte sacru. Așa pare-se și mintea sănătósă cere, ca noĭ să nu avemŭ nicĭ o comunicație cu sperjuriĭ Iudeĭ. In scurtŭ ḑicênd: dupre

cha in fie-care anŭ. De acea se decide, ca episcopiĭ adunându-se in fie-care anŭ in sinodŭ să determine ḑiua, când are a se serba Pascile acelui anŭ, și să o facă cunoscută in tóte eparchiile prin ceĭ ce vor participa la Sinodŭ.

Sinodul de la Niceea, fixând câteva regule generale pentru serbarea Pascilor, nu a compusŭ calculul Paschalieĭ, pentru ca să se póte şci cu precisiune in ce ḑile anume, după cursul sórelui şi al luneĭ, să se serbeze Pascha. Acésta era o cestiune de sciinţă şi de calcule astronomice. Istoria Bisericéscă ne arată, că îngrijirea Sinoduluĭ în acéstă privinţă s'a mărginitŭ numaĭ in decisiunea, ca Biserica Alexandrieĭ, renumită de demult prin schóla sa şi prin sciinţa Astronomieĭ, să fie însărcinată cu îngrijirea de a fixa pe fie care anŭ datele paschale, şi ale comunica Bisericeĭ de la Roma. Acésta din urmă, pusă in prima capitală a imperiuluĭ, avêndŭ relaţiunele maĭ uşóre cu provinciele cele maĭ depărtate, a fostŭ însărcinată a le face cunoscută ḑiua arătată de Biserica Alecsandrieĭ.

Decretul Sinoduluĭ de la Niceea pentru data serbăreĭ Pascilor, n'a curmatŭ tóte dificultăţile de detaliĭ; căcĭ la Roma se calcula altmintrelea equinoxul, de câtŭ la Alexandria, şi de şi acéstă din urmă Biserică era însărcinată cu calcularea, la Roma refusaŭ de a accepta decisiunile eĭ, de unde aŭ urmatŭ incă óre-care diverginţe in serbarea Pascilor, între Orient şi Occident, de şi eraŭ de acordŭ despre legea promulgată la Sinodul de Niceea.

Aceste divergingĭ aŭ încetatŭ in viacul VI-le, când Dionisie cel micŭ a isbutitŭ a se adopta la Roma unŭ ciclu, carele concorda cu cel al Bisericeĭ de Alexan-

stantin pentru sânta serbătóre cea mântuitóre a Pascelor, să fie excomunicaţĭ şi lepădaţi de la Biserică, de vorŭ continua a se opune cu iubire de certă celor bine dogmatisate. Şi acésta se fie dis pentru mirenĭ. Eară dacă vre-unul dintre proestoşiĭ Bisericeĭ, Episcopŭ, saŭ Presviter, seŭ diacon după hotărirea aceasta, ar indrasni, pentru rèsvrătirea popórelor şi turburarea bisericelor, a se deosebi, şi cu Iudeiĭ a sevêrşi Paşcile, pre unul ca acela Sântul Sinodŭ de acum l'a condamnatŭ a fi streinŭ de Biserică, ca pre unul ce nu numaĭ luişĭ s'a făcutŭ pricinuitoriŭ de pecatŭ, ci şi pricină de disordine şi de rèsvrătire a multora. Şi nu numaĭ pre uniĭ ca aceştia Sinodul iĭ catherisesce de liturgie, ci şi pre ceĭ ce vor cuteza a fi cu dânşiĭ in comunicaţiune după catherisirea lor. Eară ceĭ catherisiţĭ să se lipsescă şi de cinstea esterióră, căreia fusese părtaşĭ dupre Sântul canonŭ şi dupre Dumnedeésca Preoţie".

De la data acestuĭ canonŭ se vede că cele stabilite pentru serbarea Pascilor de Sinodul I-iŭ de la Niceea aŭ devenitŭ regulă generală pentru tótă chreştinătatea in tótă lumea ; căcĭ nu se maĭ vede reinoită acéstă ordonanţă la nicĭ unŭ Sinodŭ din cele ce aŭ urmatŭ, ci numaĭ că câteva Sinóde aŭ prescrisŭ canóne opritóre chreştinilor in genere, de a nu avea nicĭ o comunicaţiune cu jidoviĭ, atâtŭ in viaţa lor religiósă, câtŭ şi chiar in relaţiunĭ private, precum: in sărbătorĭ, in rugăciunĭ, in mâncare etc. d. e. Canonul XI-lea al sinoduluĭ 6-lea icumenic, canonul 37, şi 38 al sinoduluĭ de Laodiciea. Din canonul 60 al Sinoduluĭ de Cartagena, ţinutŭ in anul 418, se vede că pe atuncĭ nu era incă stabilită o normă perpetuă şi stabilă, séŭ paschalie pentru aflarea timpuluĭ, când are a se sevêrşi Pas-

nomĭ și academicĭ, după care Grigorie, in ideea sa de stăpânŭ absolutŭ al Bisericeĭ, a și introdusŭ noul calendarŭ la 5 Octombrie, anul 1582, poruncindŭ a socoti acea ḑi ca 15-a a *luneĭ*, *prin care procedură* equinoxul de primăveră al aceluĭ anŭ s'a inturnatŭ la 21 Martie, cum a fostŭ in timpul Sinoduluĭ de Niceea, carele a hotărîtŭ timpul serbăreĭ Pascilor. In acestŭ chipŭ noul calendariŭ era o afacere de sciință, care cerea însĕ a se armoniza cu tipicul bisericescŭ și cu așeḑemintele Sinódelor pentru serbarea Pascilor. Dară Calendariul acesta, introdusŭ prin autoritatea Romeĭ, a devenitŭ o causă și maĭ mare de discordie între Biserica Orientală și Occidentală. Biserica Orientală n'a voitŭ, pentru esactitatea astronomică in calcularea timpuluĭ, să calce așeḑemintele Sinódelor, și să cedeze absolutismuluĭ papalŭ în Biserică. Calendariul noŭ a devenitŭ unŭ feliŭ de sprijinŭ al propagandeĭ religióse a papismuluĭ. Cu dreptŭ observă istoricul Bisericescŭ, Francesul Guettée, că „dupre calendariul Roman, Bisericile catolice serbéză Pașcile in aceeașĭ ḑi cu Iudeiĭ, ceea ce absolutŭ este contra spirituluĭ Sinoduluĭ de Niceea. Ținêndu-se de vechiul calendariŭ Iulian, Bisericele rĕsărituluĭ nu cadŭ nicĭ odată in acéstă necuviință. Prin urmare, suposândŭ că calendariul Gregorian este justŭ, Bisericele, care 'l'aŭ adoptatŭ trebuia să admită pentru fixarea ḑileĭ Pașcilor, unŭ noŭ comptŭ, carele să fi prevenitŭ inconvenientul, ce l'amŭ insemnatŭ.» (ibid. pag. 21).—De aceea dintr'ânteiŭ el s'a primitŭ numaĭ in Italia și in alte țerrĭ catholice, dar îndelungŭ timpŭ n'a fostŭ primitŭ in țérrile protestante, unde încă mulțĭ polemisaŭ contra luĭ, in numĕrul cărora și David Chitreŭ. Protestanțiĭ însĕ voise

dria, pentru determinarea ḑilei Pascelor. Bisericele din Orient şi din Occident aŭ rĕmasŭ în armonie asupra acestuĭ punctŭ până la viacul XVI-lea, sub Papa Grigorie XIII-le [1].

Resultatul calculelor Alexandrine este Paschalia, seŭ metoda pentru aflarea Pascelor în fie-care anŭ, ce se întrebuinţeză în totă Biserica Orthodoxă a rĕsăritului. Metoda acesta a devenitŭ aşa de comună şi simplă, în câtŭ multe persóne dintre clerici şi laicĭ facŭ pe degite calculul pentru Paşcĭ şi cele lalte serbătorĭ însemnate pentru trebuinţele religióse, pe unŭ numĕrŭ infinitŭ de anĭ înainte, care acéstă metodă simplă se numesce «mâna luĭ Damaschin».

Intre acestea calculele astronomice ale calendaruluĭ Iulian, pe care se basaŭ calculele sĕrbătorilor chreştine eraŭ defectóse din punctul de vedere astronomicŭ, şi cu curgerea timpuluĭ, defectele deveniaŭ totŭ maĭ viderate. In curgere de o mie de anĭ calculele vechĭ aŭ întrecutŭ timpul naturalŭ astronomicŭ, cu ḑece ḑile. Defectele vechiuluĭ Calendariŭ eraŭ de multŭ cunoscute nu numaĭ la apusŭ, unde eraŭ ocupaţĭ cu îndreptarea luĭ încă din timpurile sinódelor de Constanţa şi de Bazel, dar şi la rĕsăritŭ, unde încă maĭ de timpuriŭ aŭ vorbitŭ despre acésta uniĭ dintre Greciĭ erudiţĭ. Dar apusuluĭ şi Romeĭ în persóna Papeĭ Grigorie XIII-lea se cuvine onórea realisăreĭ acesteĭ îndreptărĭ de multŭ asceptate pe tĕrâmul sciinţificŭ. Temelie a acesteĭ îndreptărĭ a servitŭ calculul făcutŭ de Medicul şi astronomul Aloisie Lilio Calabrianul (mortŭ în anul 1576), care calcul, dupre disposiţiunea Papeĭ Grigorie, s'aŭ esaminatŭ de mulţĭ astro-

---

[1] Histoire de l'eglise, par Wladimir Guettee Tom. III pag. 20.

Spusele lor, ca contimpuranĭ aĭ afacereĭ, despre acéstă epistolă dovedescŭ numaĭ, că şi eĭ înşiĭ şi Papa priviaŭ la propagarea nouluĭ calendarŭ anume ca la o nouă mĕsură spre rĕspândirea autorităţeĭ Romane. Ast-feliŭ de demarşe din Partea Papeĭ pentru recomandarea noului Calendariŭ s'aŭ făcutŭ şi la alte Biserici autocefale ale Orientuluĭ. Intre acestea s'aŭ adresatŭ la Ieremia cu întrebarea despre noul calendarŭ Episcopul Orthodox Gavriil Sever din Veneţia şi eforiĭ frăţieĭ Orthodoxe a Sântuluĭ Georgie totŭ de acolo; de asemenea din Rusia-Principele Ostroguluĭ Constantin, precum şi din deosebite părţĭ ale Bisericeĭ Orthodoxe; in fine şi Armeniĭ; căcĭ prin stăruinţele luĭ Grigorie şi ale Iesuiţilor calendariul se propagă pretutindenea. Se cereaŭ aşa dară rĕspunsurĭ de la capul Bisericeĭ Orthodoxe, şi papeĭ şi tuturor celor ce intrebase.

In luna Noembrie, an. 1583 s'a adunatŭ in patriarchie Sinodŭ, la carele a asistatŭ şi Silvestru patriarchul Alexandrieĭ. La 20 Noembrie s'a datŭ decisiunea despre calendariul cel noŭ. El fu recunoscutŭ ca o nouă incercare de *novisme*, pre care s'a obicinuitŭ arbitrarminte a le institui Biserica Romană; s'a recunoscutŭ neregularitatea şi in claculul cel vechiŭ şi in cel noŭ, maintea căruia însĕ cel vechiŭ se distinge prin o maĭ mare soliditate; éră ceea ce este principalŭ: cu calculul cel vechiŭ a pututŭ până acum şi póte şi in viitoriŭ a se păstra stabilirea de către Sinodul de Niceea a timpuluĭ serbăreĭ Paşcilor, ceea ce este imposibilŭ

tif. p. 1778; la Cuper in Istoria patriarchilor de Constantinopole: „Acta Sanctorum Augusti" 4-mi p 233—234. Epistola Papeĭ : la Theiner-Annal. eccles. 1583. XLV. Despre epistola Papeĭ spune insuşĭ Ieremia la Dositheu Τόμος Ἀγάπης σελ. 540—541.

să ţină acésta polemică pe têrêmul sciinţeĭ, dar neputându-se ţinea, aŭ venitŭ apoĭ la conglăsuire cu Roma in cestiunea Calendariuluĭ.

In anul 1583, Papa Grigorie a trimesŭ doĭ agenţĭ in Constantinopole la Patriarchul Ieremia. Eĭ aŭ fostŭ presentaţĭ de ambasadoriul francezŭ, Iacob Jermini şi de cel Veneţian I. Francisc Mavrozeni, seŭ Morozini. Dupre spusele scriitorilor catholicĭ, eĭ aŭ presentatŭ Patriarchuluĭ darurĭ de la Papa, şi-ĭ aŭ propusŭ să priméscă noul Calendariŭ, inmânându-ĭ tot-odată şi epistola Papeĭ Grigorie. Ieremia a primitŭ amicalmente pre ambasadoriĭ papalĭ; se ḑice că s'ar fi esprimatŭ favorabilŭ despre Calendarŭ, şi apoĭ ar fi trimisŭ şi din partea sa darurĭ Papeĭ—părticele din moştele Sântuluĭ Apostol Andreiŭ, şi ale luĭ Ioan Chrisostomul, deasemine şi o epistolă, in care ar fi promisŭ a conlăptui la introducerea Calendariuluĭ noŭ in Bisericele Grécă şi Rusă, ca semnŭ al uniuneĭ cu Biserica Romană. Totŭ ce se vorbeşce despre primirea ambasadorilor, darurilor reciproce — suntŭ fórte veresimile. Se póte şi aceea, că, de-o-camdată, in conversaţia cu ambasadoriĭ, Ieremia nu a prichănitŭ noul Calendarŭ, ca o cestiune de şciinţă şi de trebuinţă ḑilnică, eră nu ca cestiune de credinţă, cu carea trebuia a face cunoscinţă maĭ de aprópe. Dar o astfeliŭ de epistolă, despre care spunŭ scriitoriĭ catholicĭ, fără indoélă n'a esistatŭ. [1].

---

(1). Dacă ar fi esistatu o asemenea epistolă, fără nicĭ o indoeală textul eĭ de multe orĭ l'arŭ fi retipăritŭ scriitoriĭ catholicĭ contimpurani-polemiştiĭ. Dar nicĭ unul dintre eĭ n'a făcutŭ acésta Dar şi eĭ inşiĭ nu suntu de acordu; dupre uniĭ Ieremia indată s'ar fi conglăsuitŭ pentru calendariul cel noŭ, dupre alţiĭ, el maĭ ântâiu l'ar fi respinsu, dară apoĭ s'ar fi invoitu a-lŭ primi şi a-lu introduce in Biserica Grécă şi Rusă. Mărturiile acestor scriitorĭ se potŭ vedea la autoriĭ: «Vitae et res gestae Rom. pon-

vidcre, că ast-feliŭ de incomodităţĭ, resultânde din deosebirea aşeḑĕmintelor Bisericeĭ Romane de ale celeĭ Grece, aŭ fostŭ ne'nlăturabile şi inainte, şi trebuie a se obicĭnui cu dânsele, éră supărările şi scârbile iĭ invéţă ale suporta cu rĕbdare, căutândŭ nu la viacul cel de acum, ci la cel viitoriŭ. Patriarchul insĕ a scrisŭ şi Dogeluĭ Veneţian Nicolo-di-Ponte (1578—1585), pentru ocrotirea Grecilor Veneţianĭ şi a Bisericeĭ Orthodoxe, carea lăsândŭ pre Biserica Romană să facă ce voeiesce, ea insaşĭ doresce, precum a obicĭnuitŭ totdeuna, să rĕmâie credinciósă conónelor celor vechĭ (1).

Silvestru Patriarchul de Alexandria a insărcinatŭ pe eruditul Archimandritŭ al seŭ Meletie Pigas să scrie in apărarea Calendariuluĭ celuĭ vechiŭ tractate, care să se trimită la Bisericele Orthodoxe pentru intărirea lor in datinele vechĭ Bisericescĭ. Tractatul inteiŭ, cel maĭ mare, scrisŭ de Pigas, a fostŭ dedicatŭ luĭ Silvestru şi insuşĭ Meletie Pigas, precum se vede din monumentele istorice Rusescĭ, l'a trimisŭ in urmă in Rusia apusană, şi apoĭ Ţariuluĭ Rusescŭ Theodor Ioanovicĭ. Acestŭ tractatŭ se numesce *Tomul Alexandrin* despre serbarea Pascilor, spre deosebire de *Tomul Constantinopolitan*, ce se edase maĭ inainte in Constantinopole in aceeaşĭ afacere a Calendariuluĭ. Meletie Pigas a scrisŭ şi altŭ tractatŭ maĭ micŭ, pre carele insuşi elŭ il numesce *Carte mică* pentru Pascĭ, pre carea de asemenea o a trimisŭ Ţariuluĭ Theodor Ioanovicĭ.

(1). Epistolele pentru Calendariu suntŭ păstrate in colecţiunea gramatelor patriarchuluĭ Ieremia, edat. in Ostrog. anul 1584 in акты запад. росія Т. III N. 138; la Dositheiu in Τόμ. Ἀγάπης σελ. 538—541. Gramata către Dogele Veneţieĭ s'a edatu de Iconomos in an 1860. Труды Кіевск. Академіи an 1870, Octombre. pag. 106.

cu calendariul cel noŭ, aşa că înţelepciunea astronomilor n'a sciutŭ să conglăsuiască combinările lor cele erudite cu aşeḑemintele cele nestrămutate ale Bisericeĭ. Dar Biserica Orthodoxă, precum a păstratŭ aceste aşeḑeminte, aşa voiesce a le păstra nestrămutate pe totŭ-deuna. In acestŭ înţelesŭ s'aŭ scrisŭ epis ole spre respunsŭ papeĭ, Ruşilor, Armenilor, la Veneţia; fără indoelă s'a comunicatŭ şi la tóte cele lalte Bisericĭ. Negreşitŭ, că acéstă decisiune a Bisericeĭ marĭ s'a comunicatŭ şi Bisericilor Române, cărora de asemenea Papa le recomandase noul calendariŭ şi stăruia pentru primirea luĭ. Acésta se deduce din mărturia istoriculuĭ Polon Ocolski, carele spune, că în anul 1584, Mitropolitul Moldoveĭ Gheorghie Moghilă a scrisŭ papeĭ Grigorie XIII-lea «să dea pace Românilor să remăie pe lângă calendariul cel vechiŭ, şi l'a ascultatŭ Papa în anul de acum». (Chron. Rom. Şincaĭ. Tom. II. p. 238. an 1584). In epistola către Armenĭ patriarchiĭ aŭ amintitŭ deasemenea despre legătura lor primitivă cu Biserica Greacă, carea-ĭ a luminatŭ în ḑilele mareluĭ Constantin, ale Regeluĭ Tiridat şi ale Sântuluĭ Grigorie Luminătoriul şi Ierarhul Armenieĭ. In epistola către Gavriil şi către eforiĭ Veneţieĭ, de la 6 Iulie, Ieremia amintindu-le de rĕspunsul sĕŭ negativŭ datŭ Papeĭ Grigorie XIII-lea în privirea nouluĭ calendariŭ, ḑice că şi acum îl respinge, şi, fiindcă Greciĭ orthodoxĭ din Veneţia în epistolia lor către Ieremia, se raportaŭ la incomodităţile traiuluĭ, care resultă din deosebirea lor în calculul ḑilelor, de către latinĭ, în mijlocul cărora trăiescŭ, precum şi la supĕrările lor din causa sforţĕreĭ la primirea Calendariuluĭ din partea autorităţeĭ eterodoxe, de aceea Ieremia le pune în

tinopolitan. Dupre grelele imprejurări ale timpului a-celuia, Silvestru n'a pututŭ trimite acestŭ tomŭ Ţarului Theodor Ioanovicĭ. Abia in anul 1594, succesoriul luĭ Silvestru, Meletie Pigas 'ĭ a trimisŭ opera sa, impreună cu alte cărţĭ pe lângă scrisorea sa de la 12 Septembrie, spre a intari pe Ruşĭ in Orthodoxie. Presentămŭ aicĭ in traducere atâtŭ scrisorea patriarchală, câtŭ şi estractŭ din tomul pentru Pascĭ.»

«Meletie cu mila luĭ Dumnedeŭ, Papă şi Patriarchŭ alŭ mareĭ cetăţĭ Alexandria şi judecătorŭ ecumenicŭ: Prea evseviosuluĭ Theodor şi prea orthodoxuluĭ Ţarŭ al Moscveĭ şi autocratŭ al toteĭ Rusiĭ, victoriosul distribuitorŭ al trofeelor celor invinşĭ, totŭ-de-una Augustuluĭ fiŭ şi stăpânŭ pré doritŭ intru Domnul, Charŭ, milă şi biruinţă asupra vrăşmaşilor de la Domnul şi Dumnedeŭ şi Mântuitoriul nostru Iisusŭ Cristosŭ. Pré evseviosule Autocratŭ! In multe felurĭ s'a bântuitŭ şi să bântuiesce Biserica luĭ Dumnedeŭ, fiind atacată când in dogme, când in tradiţiunile părintescĭ, care contribuiescŭ la evsevie. Atacul cestŭ de al doilea strică Biserica, ca şi cel dintâiŭ. Şi pre unul şi pre altul le pricinuesce vrăjmaşul adevĕruluĭ, carele cu insetoşare caută la neesperienţă, şi viclenesce a turbura pacea Bisericeĭ. Pentru aceea păstoriĭ trebuie să privegheze şi să se opună năvălireĭ reutăţilor. Şi intru adevĕrŭ, părinţiĭ rĕsăritenĭ, cum s'a rĕspânditŭ intreprinderea Bisericeĭ romane despre aşa numita indreptare a Paschaliei, s'aŭ adunatŭ in cetatea luĭ Constantin şi aŭ hotărîtŭ a se ţinea tare de tradiţiunile părinţilor. Atuncĭ pururea pomenitul Patriarchŭ al Alexandrieĭ-Silvestru, care ne ţinea pre noĭ in Constantinopole ca mejlocitoriŭ pentru afacerile tronuluĭ sĕŭ,

Grigoras mărturisesce, că Meletie, afară de aceste două tractate, a scrisŭ încă epistolii despre acelaşĭ objectŭ pe la deosebite locurĭ către învăţaţii atâtŭ Orthodoxĭ câtŭ şi eterodoxĭ.

Noĭ dămŭ aici atâtŭ epistola Patriarchuluĭ de Alexandria Meletie Pigas, pe lângă carea elŭ în anul 1584, Sept. 12 trimite Ţariuluĭ menţionatŭ Tomul Alexandrin alŭ seŭ pentru serbarea Pascilor, câtŭ şi unŭ estractŭ chiar din tomŭ, dupre cum le găsimŭ traduse de învĕţatul Archimandritŭ Porfirie Uspenski în călĕtoria sa la Sinai în anul 1850. (Труды Кіевск. Академіи 1865. T. III. p, 249—259).

Porfirie precede traducerea sa cu următórea notiţă istorică : «Nu cu multŭ inainte de înfiinţarea Patriarchieĭ in Rusia, Papeĭ de la Roma Grigorie XIII-lea 'ĭ a plăcutŭ, in locul Paschalieĭ celeĭ vechĭ, intocmită la înteiul Sinodŭ ecumenicŭ, să priméscă alta nouă intemeiată pe noue calcule astronomice. Acestŭ novismŭ a alarmatŭ Orientul. Părinţiĭ resăriteni aŭ veḑutŭ intru acesta o abatere maĭ departe a Bisericeĭ Romane de la cea Orthodoxă catholică, şi la Sinodul din Constantinopole aŭ decisŭ a nu primi Calendariul celŭ nou al Papeĭ Grigorie, şi a se ţinea tare de canónele Apostolice şi ale Sinoduluĭ de Niceea, prin care s'a stabilitŭ odată pentru totŭ-de-una serbarea Pascilor intre nisce sciute ḑile ale lunelor Martie şi Aprilie. In Constantinopole s'a compusŭ aşa numitul Tomŭ Constantinopolitan, tratândŭ despre acéstă afacere. Atuncĭ in Alexandria era Patriarchŭ Silvestru. Elŭ a poruncitŭ Archimandrituluĭ seŭ Meletie să scrie unŭ tractatŭ despre acestŭ objectŭ. Meletie a scrisŭ şi l'a numitŭ «Tomul Alexandrin“, spre deosebire de celŭ Constan-

este, că ele aŭ fostŭ in limba grécă, pe carea fórte puţinĭ Românĭ o inţelegeaŭ, éră literatură română pe acele timpurĭ nicĭ nu exista; abia atuncĭ se făceaŭ primele încercărĭ de a scrie câte-ceva românesce, şi acésta numaĭ in relaţiunile private. Originalele grecescĭ precum şi traducerile slavone, fiind accesibile la puţine persóne, ele in vicisitudinile necontenite intemplate in ţéră cu domniile şi Mitropoliile nóstre, s'aŭ perdutŭ remâindŭ numaĭ resultatul practicŭ,—devotamentul către Biserica Orthodoxă cu instituţiunile şi tradiţiunile eĭ, intre care şi aceea pentru Calendariul vechiu, şi aversiunea către Calendariul noŭ, cunoscutŭ sub epitetul de „Papist.» Revenimŭ la Tomul Alexandrin pentru Pascĭ.

Tomul Alexandrin pentru Pascĭ se incepe cu cuvintele mareluĭ Vasilie: «daca noĭ ne amŭ indestula cu dogmele şi cu tradiţiunile părintescĭ, şi cu credinţa cea maĭ simplă şi neiscoditóre a Apostolilor, nu amŭ avea nevoe de tractate." Meletie desvoltéză acéstă idee şi dice intre altele că «tóte desbinările, cresurile, turburările Bisericeĭ, seŭ novismele suntŭ producţiunĭ ale ómenilor ambiţioşĭ. Acéstă rea deprindere a deşerteĭ slave omenescĭ o a prevenitŭ Dumnedeu, când a disŭ in sânta Scriptură: «*intreabă pe tatăl teu şi iţĭ va povesti, şi pre ceĭ maĭ marĭ aĭ teĭ şi iţĭ vorŭ spune.* Dacă Arie arŭ fi intrebatŭ pre părinţiĭ seĭ, nu arŭ fi renegatŭ divinitatea Fiuluĭ. Dacă Macedonie arŭ fi intrebatŭ pe ceĭ maĭ marĭ, nu arŭ fi injositŭ pre Sântul Duchŭ." Amintindŭ asemenea de Nestorie, de Dioscor şi de ceialalţĭ ereticĭ, autoriul trece la introducerea noueĭ Paschaliĭ, pre carea de năprasnă şi pe neaşteptate o a născocitŭ Roma cea vechie, neindestu-

ne-a kematu de acolo şi ne-a invrednicitŭ să-ĭ scriemŭ ceva despre acestŭ objectŭ. Renturnându-ne, Noĭ maĭ ânteĭu amŭ scrisŭ la Roma, dovedindu-le câtŭ de raţionalŭ este a severşi Pascele dupre canonul Sânţilor Părinţĭ, şi rugându-ĭ a nu mări discordia Bisericelor. Eră după ce Romaniĭ ne aŭ respunsŭ, că eĭ nu fără chibzuire aŭ judecatŭ despre Pascĭ, propuindŭ ca dovadă ne'nvicibilă, că eĭ *nu fără kibzuire aŭ judecatu.* Atuncĭ bĕtrânul (Patriarchŭ) a cerutŭ de la nóĭ esplicare inscrisŭ a acestuĭ objectŭ. Noĭ l'amŭ ascultatŭ dupre datorie şi amŭ scrisŭ tomul numitŭ Alexandrin, spre deosebire de tomul Sinodalŭ, compusŭ în Constantinopole, despre acelaşĭ objectŭ.

Fiind inse că atuncĭ, cu tótă stăruinţa nóstră, n'amŭ pututŭ a-lŭ oferi şi regalităţeĭ tale, apoĭ vi-lŭ trimitemŭ acum, de la thronul apostolicŭ împreună cu alte óre-care opere despre Orthodoxie. Şi noĭ dupre dreptate urmămŭ, lăsândŭ păstrarea Ortodoxieĭ ţie, celuĭ pusŭ de Dumneḑeŭ bine credinciosuluĭ autocratorŭ al Orthodoxieĭ. Eră tu pre autocrate, păzesce Orthodoxia şi evsevia, dorindŭ a plăcea mareluĭ Dumneḑeŭ şi împeratuluĭ tuturor, al căruia charŭ şi milă să păzéscă pre evsevíosa îndelungŭ-ḑilita Măria ta, amin.

Egypet. Septembr. 12.7102 (1594) de la crearea lumeĭ.»

Observămŭ acĭ că decisiunile Bisericeĭ Orientale în cestiunea Calendariuluĭ, fără îndoélă vorŭ fi fostŭ comunicate şi Bisericeĭ Române, atâtŭ în Moldova câtŭ şi în Valachia. Acésta o afirmămŭ cu atâta maĭ multă siguranţă, căcĭ din Istoric scimŭ, că Patriarchiĭ Ieremia şi Meletie aŭ fostŭ amicĭ intimĭ atât cu Domniĭ cât şi cu Mitropoliţiĭ Românĭ contimporanĭ. Causa înse pentru care la noĭ aceste documente nu aŭ ajunsŭ,

tru credinţă, pre carea, in multe chipurĭ o am arĕtatŭ deja, cu tótă slăbiciunea puterilor mele sufleteşcĭ şi trupeşcĭ, cu o deplină convingere, că in cestiunea presentă trebue a urma părinţilor, de şi canónele lor pentru serbarea pascilor nu s'ar potrivi cu calculele cele esacte ale socotitorilor de stele, carĭ aŭ multŭ timpŭ de prisosŭ. Căcĭ nu eĭ, ci părinţiĭ suntŭ dascaliĭ Bisericeĭ."

Maĭ departe urméză o scurtă tratare despre pascĭ. Obiectul este espusŭ aşa, că numaĭ cine şcie bine astronomia şi paschalia o ar inţelege in traducerea literală din greceşce. De aceea pentru inţelegerea comună, ţinându-mĕ cât se póte maĭ aprópe de originalŭ, predaŭ aicĭ cuprinderea eĭ intru o formă simplificată cu observările necesare.

1) «Incă inţelepţilor celor vechĭ a fostŭ cunoscută neregularitatea (ἀνωμαλία) şi nepotrivirea seŭ fracţionarea timpuluĭ determinatŭ prin cursul sórelui şi al luneĭ. Pentru scurtime noĭ n'amŭ voitŭ să espunemŭ cele ce aŭ scrisŭ eĭ despre acestŭ objectŭ, şi maĭ cu seamă mult-şciutorul in ale Astronomieĭ Nicefor Grigoras [1], cu atâta maĭ vĕrtosŭ, că acelea suntŭ cunoscute şi latinilor."

2) «Ba şi de Dumnedeŭ inţelepţiĭ părinţĭ aŭ avutŭ idee despre acéstă neesactitate [2], pre carea acum o

---

[1] Acestŭ istoricŭ Bisantin şi prea eruditu bărbatu al timpuluĭ sĕu. S'a născutu in Iraclia, oraşŭ al Pontuluĭ, la anul 1295, şi a muritu la 1360. Unu interesantŭ tractatŭ al sĕŭ despre Pascĭ se cuprinde in istoria scrisă de dânsul, Cap. VII. 13. p. 364—373, editatŭ 1829. Romae.

[2] Suntu de insemnatŭ cuvintele luĭ Ioan Chrisostomul către [illegible] „Biserica luĭ Christos nu ţine socoteala de esactitatea timpurilor şi a dilelor, căcĭ de câte-orĭ se mănâncă acéstă pâne făcĕtóre de viaţă şi se bea pacharul acesta, se vestesce mortea Domnuluĭ, şi se sevĕrşasce pascha. Dar fiind că părinţiĭ intâiuluĭ Sinodŭ au hotarîtu, când să fie pascele, de aceia Biserica respectând conglăsuirea şi unitatea generală, a primitu hotărârea lor."

lându-se cu socotinţele părinţilor, ci urmăndŭ pre ale sale, cu tóte că unul dintre proroci sfatuiesce pre cei maĭ tinerĭ a nu se făli cu inţelepciunea lor in dauna cinsteĭ părinţilor. Acestŭ novismŭ a pricinuitŭ multŭ rĕŭ. Căcĭ elŭ a produsŭ invăluelă in poporă, deridere asupra părinţilor şi o rătăcire aprope de judaismŭ. Romaniĭ ḑicŭ, că intru acesta nu este cestiune de credinţă, prin urmare novismul nu este primejdiosŭ. O! fiĭ ominescĭ cu inima vertósă! esclamă Meletic,— să admitemŭ că nu vine nicĭ o vĕtămare de la novismul acesta, dar totŭ asemenea elŭ nu aduce nicĭ vreunŭ folosŭ; de aceea, ce nevoie este de densul? Dacă a-lŭ priimi nu este primejdiosŭ, apoĭ şi a-l respinge nu este vĕtămătorŭ. Eră dacă elŭ este insoţitŭ de pericole atuncĭ trebuea-lŭ inlătura. Lucru micŭ nu este micŭ, dupre marele Vasilie, când pricinuesce o mare vătămare. Dar micŭ lucru este a turbura Biserica, a se inălţa maĭ presusŭ de părinţĭ şi a dispreţui ordinele cele Dumneḑeeşcĭ? Căcĭ insuşĭ Dumneḑeŭ poruncesce: „nu păşi preste hotarele cele viacĭnice, pre care le-aŭ pusŭ părinţiĭ teĭ." După acésta autorul se adreséză la persóna luĭ Silvestru patriarchul de Alexandria şi ḑice: „Stăpâne! Tu cerĭ ca eŭ să scriŭ ceva spre intărirea nu numaĭ a Sânteĭ nóstre Bisericĭ, ci şi pentru intărirea Copţilor vecinilor noştri, despre a cărora mântuitóre convertire se ingrijesce sufletul teŭ celŭ iubitoriŭ de Dumneḑeŭ, şi zelul teŭ cel asemenea cu al Apostolilor, pentru ca şi viacul presentŭ şi timpurile viitóre să aĭbă in faptele tale modelŭ de iubirea aprópeluĭ; şi eŭ, fiind ţie ascultătorŭ intru tóte, Stăpâne, şi conrăvnind ingrijirilor tale intru Domnul, m'am decisŭ şi acéstă dată a arĕta aceeaşĭ râvnă pen-

4 «Dupre mine este cu multŭ maĭ justŭ şi maĭ sigurŭ a urma canonele Sânţilor Apostolĭ şi ale părinţilor şi a prăsnui Pascele nicĭ maĭ inainte de Iudeĭ, nicĭ odată cu dânşiĭ, de câtŭ a clăti, şi astădĭ a prefera părinţilor pre socotitoriĭ de stele, éră mâne a'ĭ arunca şi pe dânşiĭ.»

5) «Latinilor dupre noul Calendarŭ are să li se intâmple să facă Pascile, une-orĭ inainte de Iudeĭ, alte-orĭ odată cu dânşiĭ, precum experienţa va arĕta, seŭ timpul, acestŭ veditoriŭ comunŭ. Eră prin acésta eĭ vor călca Canonul Apostolicŭ, carele glăsuesce: «Decă vre-unŭ Episcopŭ, seŭ Presviterŭ, seŭ Diaconŭ va prăsnui sânta ḑi a Paşcilor cu Iudeiĭ, inainte de equinoxul de primă-vară, să se catherisescă.»

6) «Prin acestŭ canonŭ Dumneḑeeşciĭ Apostolĭ, prescriŭ chreştinilor două comandamente: unul, a nu serba pascha inainte de equinoxul de primă-vară, altul, a nu o serba odată cu Iudeiĭ.»

7) «La aceste două comandamente Apostolice, Biserica in urmă a adaos incă două: inteiul, a face solemnitatea Paschăĭ după equinoxul de primă-vară, nu simplu şi cum s'ar intâmpla, ci anume după inteia plinolunie a luneĭ luĭ Martie, carea va cădea după acestŭ equinoxŭ, şi al doilea, in inteia Duminecă după acestŭ equinoxŭ. Acestŭ al doilea comandamentŭ obicînuitŭ să determină aşa: «Chreştiniĭ trebue să săverşescă Pascha după inteia plinolunie, in cea dinteiŭ Duminecă următóre.»

8) «Acestŭ comandamentŭ s'a predatŭ de ceĭ 318 parinţĭ adunaţĭ in Niceea, si pentru aceea are pentru noĭ aceeaşĭ putere indatoritóre, ca şi Canonul Apostolescŭ. Insĕ vremea a rĕmasŭ in urmă de la timpul

scotŭ la ivcală apusenii, nesciind, precum se pare, că preste 300 anĭ invecheşce şi acestŭ Calendariŭ noŭ al lor. şi socotitoriĭ de stele iarăşi vor fi nevoiţi a socoti stelele, şi a intreprinde o nouĕ indreptare a luĭ, carea va fi supusă aceleiaşĭ sorte, adecă indreptărilor maĭ departe in infinitŭ. Măcar că introducĕtoriĭ de novisme 'şi promitu că Calendarul Grigorian va remânea fidelŭ şi neschimbatŭ in viacurĭ infinite dupĕ indreptarea luĭ cea inventată de Ludovic Lolio ([1]), (dar incă Nicefor Grigoras in timpul seŭ intreprinsese ast-fel de lucrare, inse fără resultatŭ, dară eĭ rătăcescŭ din causa gelosieĭ. Dupĕ trecere de 300 anĭ, fie incă şi patru, timpul va descoperi aceea ce acum este acoperitŭ.

3) «Când părinţiĭ de la Niceea aŭ alcătuitŭ canonul pentru serbarea Pascilor, atuncĭ nu se observase incă necsactitatea causată de neajunsul câtorva minute, eră după ce aŭ trecutŭ ca la 300 anĭ după dânşiĭ, şi când din aceste minute s'a formatŭ o ḑi-noptime, abia atuncĭ s'a vĕḑutŭ abaterea ecquinoxuluĭ cu o ḑi-noptime. Fiind decĭ, că şi indreptarea actuală a Calendariuluĭ, de necesitate are să se arăte neisprăvită cu trecerea totŭ atâtor sute de anĭ; apoĭ pe ce temeiŭ s'ar decide cineva să compună altă regulă pentru Pascĭ, în locul celeĭ părinteşcĭ, când ea este supusă la sorta invechireĭ, de şi latiniĭ negă acesta, seŭ o ascundŭ in umbră, când scadŭ din numĕrarea nostră ḑece ḑile *).

[1]) Acestu astronomŭ a sfătuitu pe papa Grigorie XIII-lea să indrepteze calendarul, si a lepădatu din anul 1582 ḑece ḑile, care după calculul Iulian, introdusu cu 46 anĭ inainte de Christos, se implinise in acel anu din fracţiunile de timpu rĕmase necalculate in fie-care anu; căcĭ dupĕ calendarul Iulian anul solariu se socote de 365 ḑile şi 6 cesurĭ pline, pe când in faptă el are 365 ḑile, 5 cesurĭ, 48 minute şi 45 secunde.

*) Pe timpul când scria Meletie acestea în anul 1584, diferenţa între calendarul vechiu şi cel noŭ era numaĭ de 10 ḑile.

părţi, de unde in curgere de 300 ani se formeză o ḑi, carea dă indĕrăptŭ equinoxul, precum lămurită se arată acésta din tabela (διάγραμμα) următóre:

Anĭ de la creaţiunea lumeĭ	Equinoxele	
4756	Martie	25
5056	Martie	24
5356	Martie	23
5656	Martie	22
5956	Martie	21
6256	Martie	20
6556	Martie	19
6856	Martie	18

11. „Acéstă nepotrivire nu se póte inlătura, de cât dóră numaĭ décă cineva ar recrea altminterea firea stelelor şi a tuturor corpurilor cereşcĭ, prefăcêndu-le maĭ inteiŭ in chaosŭ. Mintea luĭ Dumneḑeŭ creatriţa lumeĭ cu bună cuviinţă a compusŭ pentru dênsele o armonie nedeplină, pentru ca, precum ḑice Sântul Grigorie, să ajungă la hotarul cel deplinŭ".

12. „Noĭ amŭ arĕtatŭ causa imperfecţiunei (σφάλματος) canonuluĭ Sânţilor părinţĭ pentru Paschă. Acum să vedemŭ, cum trebue a conglăsui acestŭ canonŭ cu cel apostolicŭ. Dupre canonul Sânţilor Apostolĭ noĭ suntemŭ datorĭ a serba luminata inviere a luĭ Christos nu maĭ inainte de equinoxul de primă-véra, şi nu chiar in ḑiua luĭ (1), ci după, şi pre lângă aceea deosebitŭ de Iudei. Aşa dară noĭ trebue cu luare aminte să observămŭ equinoxul de prima-vară şi pascha Iudeilor, ca să nu ne intâlnimŭ cu dênsa, seŭ să nu apucămŭ inaintea eĭ.

(1) Altmintrele s'ar intápla a prasnui Paşcele de doue-orĭ intr unŭ anŭ.

Sinodului de Niceea cu trei ḑile şi ceva [1]. Aşa d. e. când lista (Paschalia) arată Pascha evreescă la 30 Martie, in faptă acéstă paschă in al patrulea circu (crug) al lunei, numai este in acea ḑi, ci la 27 ale ei.»

9) «Dar unde este causa acestei neesactităţi (ἀνωμαλία) a canonului Sânţilor Părinţi? — in cursul lunei. Plinolunia acestui luminătoriu, după trecerea a 19 ani, se intórce la ḑilele de mai inainte. Acésta aŭ sciut'o părinţii de la Niceea, şi pentru aceea aŭ compusŭ circul de 19 ani al lunei. Dar acestŭ circŭ, vorbindŭ strictŭ şi esactŭ, nu se incepe din noŭ in unele şi aceleaşi minute, secunde şi terţii (στιγμάς, λεπτὰ καὶ ἄτομα), ci nu'i ajunge 60 de părţi, care in curgere de 304 ani facŭ o ḑi, dar şi aceasta nedeplină, ci fără 70 de părţi, precum şcimŭ acésta de la Ptolomeiŭ *), de la Psel **), de la Argir Issaac şi de la marele Maxim. Şi aşa canonul pentru paschă este cu neputinţă să fie perfectŭ şi esactŭ din causa acestei nepotriviri a timpului; căci nu se potŭ lua in calculŭ menţionatele fracţiuni, până ce cu trecerea de 304 ani nu se va forma intrégă ḑiua cea cu lipsuri (ἐλλείψιμος ἡμέρα)»

10) «Imperfecţiunea Canonului Sânţilor Părinţi despre paschă a provenitŭ nu de la neşciinţa lor, ci de la neregularitatea calculului (ἀπὸ τῆς ἀνωμαλίας τοῦ μέτρου) ḑilelor, césurilor, minutelor şi secundelor anului. Căci şi chiar anul solariŭ se compune propriŭ nu din 365 ḑile şi 6 césuri depline, ci nu'i ajunge 300 de

(1) In timpul părinţilor de la Niceea in anul 325 equinoxul de primăvară se punea la 21 Martie éră in timpul autorului acestui tractatu era la 13 Martie. Prin urmare el remăsese atunci in urmă cu trei ḑi-noptimi.

(*) Unu astronomŭ din viacul al 2-lea după Christ.

(**) Unŭ scriitorŭ bisantinŭ, Theologu, filosofŭ, matematicŭ şi medicŭ. A murit pe la an. 1079.—

latinismuluĭ in capitala Orthodoxieĭ orientale, şi intre altele şi a nouluĭ Calendarŭ. In anul 1583 la 3 Noemvrie a sositŭ acolo Iesuitul Iuliŭ Mousinelli cu alţi doĭ trimişi de generalul lor Aquaviva din ordinul luĭ Grigoriŭ XIII-lea. Ambasadoriĭ, Francesŭ şi Venetianŭ, 'ĭ aŭ luatŭ sub protecţiunea lor, a regulatŭ unŭ localŭ pentru dênşiĭ, éră pentru serviciul divinŭ li s'a datŭ şi infrumuseţatŭ Biserica Sântu Benedict, cedată de Sultanul ambasadoriuluĭ Francesŭ. Astfel de propagande se făceaŭ cu multă activitate şi in alte provincii ale Bisericeĭ Orthodoxe. Propaganda latină respândea şcirea că Patriarchul Ieremia ar fi primitŭ noul Calendarŭ.

Pretutindenea eraŭ nedumeririĭ şi cereaŭ de la Constantinopole deslegări şi lămuririĭ. Atât cestiunea calendariuluĭ, cât şi alte trebuinţi ale Orthodoxieĭ, cereaŭ convocarea unuĭ Sinodŭ mare, ale căruia decisiunĭ să fie impunĕtóre şi definitive. Una din cestiunĭ era şi infiinţarea Patriarchieĭ in Rusia, şi alte cestiunĭ de disciplină bisericéscă.

Sinodul s'a convocatŭ in Constantinopole, la 12 Ianuarie, anul 1593, dupre stăruinţele maĭ ales ale patriarchuluĭ de Alexandria Meletie Pigas, carele póte fi privitŭ ca sufletul acestuĭ Sinodŭ. Sinodul a fostŭ forte insemnatŭ, pentru care in actele Bisericeĭ marĭ el se numesce Sinodŭ *mare şi intru tóte perfectŭ.* Afară de treĭ patriarchĭ: Ieremia al Constantinopoleĭ, Meletie Pigas al Alexandrieĭ şi Sofronie al Ierusalimuluĭ, — patriarchul Antiohieĭ a avutŭ aicĭ locotenentŭ şi reprezentantŭ al sĕŭ pre patriarchul Alexandrieĭ Meletie. In cunoscutele ediţiunĭ ale actuluĭ acestuĭ sinodŭ nu se arată anume ceĭlalţĭ membriĭ aĭ Sinoduluĭ, ci numaĭ se ḑice, că aŭ participatŭ şi Prea Sânţiţiĭ Archiereĭ ἐκ πάσης ἐπαρχίας

Eră canonul Sânților părinți ne ordonă a sevĕrși Pascha nu in ḑi simplă, ci in Dumineca, carea de la equinoxul de prima-veră va fi cea d'intéiŭ după plinolunie. Urmând acestor canóne, de cât care nu póte fi maĭ bine, tu să facĭ așa; să scii, că după trecerea atâtor sutimĭ de anĭ de la Sinodul de Niceea equinoxul de prima-vară s'a abătutŭ cu treĭ ḑile, și așa când pascha Iudeilor, saŭ plinolunia cade Dumineca, apoĭ spre a inlătura intâlnirea cu dênsa, serbéză-o in Dumineca viitóre: eră când este maĭ timpuriŭ de Dumineca Stâlpărilor: atuncĭ serbéză acea Duminecă, și in Dumineca următóre incepe Sânțita Pascha a ta.» Cu modul acesta dupre canonul Părinților cu maĭ multă esactitate se păzeșce și canonul Apostolic».

Cu acésta se isprăvesce tractatul părintelui Meletie despre calculul paschalŭ. După câte-va anecdote miraculóse, credute in timpul seŭ, relative la nisce fenomene ce s'ar fi fostŭ sevĕrșind in timpul Pascelor creștineșcĭ orthodoxe, incheie opera sa cu cuvintele: «Și așa să urmămŭ hotăririlor Sânților părințĭ, cele adeverite și cu semne Dumneḑeeșcĭ ale Mântuitoruluĭ nostru, căruia impreună cu Tatăl și cu Duhul Sântŭ se cuvine slava și stăpênirea, acum și pururea și in viacĭĭ viacilor (1).

Precum am veḑutŭ in urmă, acestea le-aŭ scrisŭ Meletie Pigas indată după Sinodul ținutŭ in Constantinopole in anul 1583, sub Patriarchul Ieremia, anume pentru respingerea nouluĭ calendarŭ. Papa insĕ nu s'a opritŭ din calea sa: el a inființatŭ chiar in Constantinopole o misiune stabilă compusă din Iesuițĭ pentru propagarea

(1) Труды Кiевск. духовн. Академiи за. 1865. T. III. pag. 249—259.

ce până acum, deopotrivă cu tóte celelalte, prin charul luĭ Dumnedeŭ, păzeşce Biserica luĭ Christos. Amin.

Prin ultimul canonŭ 8-lea al acestuĭ sinodŭ s'a pusŭ pentru tot-deauna capetŭ tendinţelor papale de a se introduce noul calendariŭ şi in orientul orthodoxŭ. Sinodul acesta a pronunţatŭ pentru multŭ timpŭ, decă nu pentru tot-deauna sentenţia Bisericeĭ orthodoxe asupra calendariuluĭ gregorian. Dacă Papa nu făcea din calendarŭ o armă de propagandă, dacă nu esploata şi acéstă ocasiune in profitul supremaţieĭ sale, precum esploata chiar nenorocirele Bisericeĭ orthodoxe carea gemea sub jugul necredincioşilor, inălţindu-se şi lăudându-se pre sine, ca binecuventatŭ de Dumnedeŭ, şi injosind pre orthodoxĭ pentru nenorocirele lor, ca reprobaţĭ şi pedepsiţĭ de Dumnedeŭ pentru că nu ascultă de papa: Póte că noul Calendariŭ ar fi fostŭ altfeliŭ privitŭ in orientŭ, simplu ca o cestiune de sciinţă, de calcule astronomice. El inse a devenitŭ in ochiĭ lor o unéltă, unŭ precursorŭ al propagandeĭ latine iesuitice. Biserica orthodoxă, consultând canónele sânţilor părinţĭ a vedut că sinódele vechi aŭ stabilitŭ timpul şi modul serbăreĭ pascelor : 1) după equinoxul de primăvară, 2) după plinolunia cea ânteiŭ de la equinoxŭ, 3) după pascha Judeilor, 4) in di de Duminică, fie aceasta cea următóre după plinolunie seŭ în a doua, dacă in cea dintâiŭ cadu pascele jidovescĭ.—S'a vedutŭ că Pascele se potŭ serba conform canónelor dupe vechiul calendariŭ, şi de acea s'a hotărit ca in cele bisericescĭ să se menţine fără abatere vechile calcule paschale ale calendariuluĭ Iulian. S'a vedutŭ tot-odată că dupre noul calendarŭ nu se potŭ păzi canónele intru tóte, aşa d. e. Pascele chreştinşcĭ dupre calendariul noŭ de multe orĭ cadŭ in aceiaşi di cu ale

τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας των ὀρθοδόξων. Sinodul represintă ore-cum totă Biserica Orientală in persona ierarchilor eĭ ceĭ maĭ principalĭ. La Sinodul acesta a fostŭ presentŭ şi ambasadorul Ţaruluĭ — Grigorie Atanasiev, trimisŭ pentru recunóşcerea patriarchieĭ noŭ-infiinţate in Rusia. De mult nu se vęduse in Constantinopole, şi in totŭ Resăritul unŭ astfel de Sinodŭ. Canonul 8-lea al acestuĭ Sinodŭ stabileşce ca serbarea Paschăĭ să se urmeze dupre regula pusă de sânţiĭ părinţĭ. După decisiunile şi gramatele particulare anteriore in privinţa nouluĭ calendarŭ, carele amenința a distruge vechiul aşeḑĕmentŭ bisericescŭ despre serbarea Pascilor, decisiunea acestuĭ Sinodŭ a fostŭ ântĕea decisiune generală bisericéscă despre calendarŭ la rĕsăritŭ.

Eată cum se pronunţă canonul al 8-lea al acestuĭ Sinodŭ in privinţa nouluĭ calendarŭ.

«Dorimŭ, ca cele hotărite de părinţĭ in privirea sânteĭ şi mântuitóreĭ Paschă să remână neclătite. Şi s'a hotăritŭ aşa: «Toţĭ ceĭ ce ar cuteza să strice aşeḑĕmentul sântuluĭ icumenicŭ mareluĭ Sinodŭ ce a fostŭ in Niceea in presenţa prea iubitoriuluĭ de Dumneḑeŭ Imperatul Constantin, aşeḑĕmentŭ ce se atinge de sânta serbare a mântuitóreĭ Paschă, să nu aĭbă comunicare cu Biserica şi să fie depărtaţĭ dela ea, decă cu inderăptnicie se vor opune la cele cu temeĭŭ poruncite. Şi acésta este ḑis despre mirenĭ. Eră dacă cineva dintre proestoşiĭ Bisericeĭ, episcopŭ, seŭ presviterŭ, seŭ diaconŭ după acéstă hotărire, ar îndrezni pentru resvrătirea poporelor şi turburarea Bisericilor să se isoleze şi să sevĕrşască Pascha, împreună cu iudeiĭ: pre unul ca acela sântul Sinodŭ l'a osinditŭ la instreinare dela Biserică. — Şi aşa trebue a ne conforma cu acestŭ canonŭ al părinţilor: ceea

astronomice, calcule înse care nu se raportă la aşedĕmintele Sinodale pentru serbarea pascilor; Că Calendariul noū, pe lângă aceea că este privitŭ ca precursorele papismuluĭ, distruge sistemul stabilitŭ de Biserica orthodoxă antică pentru serbarea Pascelor, şi face ca Pascha chreştinéscă să se întelnéscă cu pascha jidovésca, ceea ce nu trebue să se întêmple; căcĭ învierea luĭ Christos este hotarul între judaismŭ şi chreştinismŭ, şi Pascele aŭ începutŭ pentru omenire o eră nouă spirituală, cu totul opusă jidovismuluĭ.

Biserica orthodoxă, compusă de deosebite naţionalităţĭ, fie carea cu ale lor Bisericĭ autocefale şi independinte în lăuntrul lor, are o constituţiune federativă. Suntŭ nisce principiĭ generale, care exprimă unitatea lor şi care nu se potŭ călca fără a se rumpe acea unitate spirituală. Astfeliŭ suntŭ *dogmele credinţeĭ*, *Cultul*, *Ierarchia* şi *disciplina*. Cine strică unitatea în aceste principiĭ, cine îşĭ face dogme noue, cine modifică cultul, cine desorganisază Ierarchia şi disciplina bisericéscă, acela rumpe unitatea cu orthodoxia, devine prin forţa lucrurilor schismatic între ceialalţĭ orthodoxĭ. De es: Dacă vre-una din Bisericĭ ar adopta noul calendariŭ, prin acésta ar desorganiza cultul divinŭ: Pascele şi celelalte serbătorĭ ea nu le ar maĭ serba odată cu întrega Biserică orthodoxă, ci de necesitate va trebui să le sêrbeze o-dată cu latinii. Tóte celelalte Bisericĭ orthodoxe vor privi pasul acesta ca o schismă în orthodoxie, şi ca apropiere de papismŭ; căcĭ cultul divinŭ n'ar maĭ sta pe bazele orthodoxieĭ. De aceea orĭ toţĭ orthodoxiĭ trebue să se ţină de Calendariul vechiŭ, pentru ca să păstreze unitatea cultuluĭ, orĭ toţĭ să primésca

Iudeilor, seŭ inainte de dênsele, ceea ce este improtiva hotărîreĭ Sinoduluĭ dela Niceea. De acéstă hotărîre sinodală se ţine Biserica orientală pănă astăḑĭ, nestrămutat in tóte ţerile: Grecii, Ruşiĭ, Românii pretutindenea, Bulgarii, Sêrbiĭ, Arabiĭ, Armeniĭ, Copţiĭ, etc. Ataşamentul la calendariul Iulian este aşa de adincŭ gravatŭ in spiritul şi credinţa religiósă a popórelor orientale, şi este privit ca o cestiune principală şi de viaţă a orthodoxieĭ lor, incât, chiar aceia dintre orthodoxĭ, grecĭ, ruşĭ, armenĭ, Românĭ etc. cariĭ de felurite nevoĭ lumescĭ aŭ fostŭ siliţĭ să se alieze prin uniunea bisericéscă cu papismul, intre condiţiunele de conservare a credinţeĭ şi Bisericeĭ orthodoxe la carea eĭ in fond aŭ voitŭ să aparţină şi după uniune, aŭ pusŭ şi păstrarea calendariuluĭ Bisericeĭ Orthodoxe. Vomŭ aminti, d. e. pre Româniĭ uniaţĭ din Transilvania şi Ungaria. Mitropolitul Theofil, carele era in fruntea uniuneĭ, in anul 1697, Fevruar, adunândŭ unŭ soborŭ generalŭ in Alba-Iulia, in adoua şedinţă sinodala s'a decisŭ ca ritul Bisericeĭ orthodoxe române să nu se schimbe, şi disciplina eĭ să nu se schimbe cu incetul, şi să se substitue ale bisericeĭ latine, apoĭ ca «Calendariuluĭ vechiŭ să nu se substitue cel noŭ, ci până când ceialalţĭ neuniţĭ de ritul grecescŭ in ţerele caseĭ austriace vor remânea in usul calendariuluĭ celuĭ vechiŭ, să remâie şi uniţiĭ (Magaz. ist. p. Dacia, tom. III pag. 270]. Tot asemenea aŭ urmatŭ uniaţiĭ, ruşĭ, grecĭ şi armenĭ.

A rĕmasŭ până astăḑĭ in Biserica orientală, saŭ maĭ esactŭ in tóte Bisericele orientale, convingerea fermă că Biserica, pentru păzirea vechilor canóne ale sale nu are trebuinţă de altŭ calendariŭ maĭ bunŭ de cât acela pre carele il are, de şi el nu este esactŭ in calculele

încuragia în intreprinderea sa şi împregiurarea, că, afară de Mitropolitul Nifon, de Episcopul Rômnicului ş-al Argeşului, toţî ceialalţî Ierarchî eparchialî, eraŭ locotenenţî provisoriî, puşî de guvernŭ, spre administrarea eparchielor, până la alegerea Episcopilor la scaunele vacante. Se credea că aceştî administratorî provisorî şi tot odată aspiranţî, vor fi docilî şi devotaţî guvernuluî în tóte voinţele sale.

In luna luî Decembriŭ, Ministrul Bolintineanu a chematŭ in Bucurescî pre uniî din locotenenţiî de episcopî aî Românieî, anume pre ceî maî progresiştî, fără a le arĕta şi acestora motivul.

Toţî s'aŭ adunatŭ dupre invitare in capitala Bucurescî, şi anume: Calinic locotenentul Mitropolieî Moldoveî, Dionisie locotenentul Episcopieî de Buzĕŭ, Melchisedec locotenentul episcopieî de Huşî, Archierul Ionichie Evantias, —egumenul de la Câmpul-lung, Archiereul Athanasie Troados. Nu s'aŭ convocatŭ insĕ bĕtrânul Episcopŭ de Rômnic — Calinic, nicî Archiereul Neofit Scriban Locotenentul Episcopieî de Argeşŭ, deaseminea nicî Nectarie Chermesiul locotinentul Episcopieî de Romanŭ : — creduţî maî dinainte ca contrarî acesteî ideî, pentru simplitatea lor.

Din convorbirile preliminare avute cu persónele invitate în cestiunea calendaruluî, guvernul, vĕdend că cestiunea este combătută, şi că póte resultatul nu va fi favorabilŭ, a decisŭ a inmulţi numĕrul persónelor din clerŭ, care să respundă la întrebarea guvernuluî, cu socotinţă că aşa numĕrul progresiştilor va coverşi pre aî retrograḑilor! Prin unŭ noŭ ordinŭ ministerial saŭ convocatŭ încă, Archimandritul Genadie procuratorul Bisericeî Sf. George-nou din Bucurescî, Ar-

calendariul noŭ, pentru acelaşĭ resonŭ al unităţeĭ bisericescĭ.

In anul 1864, guvernul principeluĭ Cuza, impins de dorinţa a feliurite reforme de introdusŭ in România, doria se introducă şi noul Calendariŭ. Avea inse consciinţa că acéstă reformă, nu se póte face numaĭ prin ordine administrative, fiind că avea să provóce o perturbare in ordinea bisericéscă esistentă, anume, in ceea ce priveşce serbătorile chrestinescĭ orthodoxe ; de aceia aŭ decisŭ, ca maĭ ânteiŭ să aĭbă consentimentul măcar indirect al Bisericeĭ naţionale române. Guvernul prevedea, că introducénd calendariul noŭ prin ordonanţă guvernamentală se va vedea isolatŭ de naţiune in tóte momentele unde viaţa politică se intélnesce cu cea bisericéscă, anume la anul noŭ, la Crăciun, la Botezul Domnuluĭ, la Pascĭ. Ceremoniele aceste politice—religiose guvernul ar fi fostŭ silitŭ să le facă numaĭ cu nemţiĭ catholicĭ şi protestanţĭ eră nu cu Româniĭ orthodoxĭ, nicĭ cu ceĭalalţĭ orthodoxĭ trăitorĭ in ţéră grecĭ, ruşĭ, bulgarĭ, serbĭ, etc. Era decĭ silitŭ să aducă şi Biserica la ideea sa. Dar fiind că era ingrijatŭ ca nu-cumva Biserica să-i se opună, de aceia a meditatŭ a convoca unŭ consiliŭ bisericescŭ, şi a-ĭ pune acéstă intrebare: «este calendariul o cestiune dogmatică seŭ o cestiune pur sciinţifică astronomică.» Guvernul ar fi fostŭ mulţumitŭ să aĭbă unŭ simplu respunsŭ, că „Calendariul este cestiune pur sciinţifică.“ Prin acestŭ respunsŭ el câştiga din doue puncturĭ de privire: 1), Că se credea in drept a introduce calendariul noŭ prin mĕsurĭ administrative, 2) la intemplare de óre-care inconveniente, respunderea se arunca asupra cleruluĭ, carele prin rĕspunsul seŭ a impinsŭ pe guvernŭ la acestŭ pasŭ. Pe guvern il

guvernuluĭ de a adopta calendariul papistăşescŭ. Se vorbia, că puţinŭ maĭ inainte de a se ivi ideea introducereĭ nouluĭ calendariŭ, Capitala Românieĭ fusese visitată de Bori şeful Iesuiţilor orientalĭ dela Constantinopole, care ar fi conferitŭ maĭ multe ḑile cu ómeniĭ noştri de statŭ, că prin urmare, guvernul ar fi decisŭ a introduce în România papismul, şi că introducerea nouluĭ Calendariŭ ar fi numaĭ primul pasŭ la acésta.

Bĕtrânul Eliade, sub aceste inspiraţiunĭ a compusŭ următórea petiţiune către Mitropolitul:

«Inaltŭ pré sânţite Stăpâne!

Sciutŭ este pré sânţieĭ tele că:

Canonul VII-lea al sânţilor şi Dumneḑeescilor apostolĭ catherisece pe totŭ Episcopul şi preotul ce va schimba rânduiala paşcilor:

Sinodul ânteiŭ dela Niceea aşeḑă pe rânduele nestrămutate serbarea paşcilor după legiuirea sânţilor apostolĭ.

Canonul ânteiŭ al Sinoduluĭ de Antiochia, pe temeiul sinódelor de maĭ ânainte, şi maĭ vĕrtos al celuĭ dela Niceea, lépădă din Biserică orĭ ce Episcopŭ şi presviterŭ, ce ar cuteza a schimba serbarea Paşcilor din hotărîrea mareluĭ Sinodŭ, şi pe orĭ ce mirénŭ ce va cuteza a se impărtăşi cu aseminea Episcopi seŭ proestoşĭ chateresiţĭ.

Aceste canóne nu aŭ numaĭ cuvéntul maĭ pre susŭ de fire, ce nu este datŭ minţiĭ omeneşcĭ a'l străbate şi inţelege, ci şi logica cea maĭ esactă a legilor naturale şi eterne; pentru că sfârşitul vine in urma inceputuluĭ, pentru că orĭ ce *mâine* vine după *astăḑi*, pentru că orĭ ce progresŭ şi perfecţie vine după unŭ

chimandritul Iosif curatoriul Sărindarului, Archimandritul Onufrie egumenul Monastirei Sinaia, Protosinchelul Veniamin Catulescu Catichetŭ, şi monachul Sofronie Vârnav. Dupre inţelegerea prealabilă intre Ministrul de Culte şi Mitropolitul s'a decisŭ ca consiliul bisericescŭ pentru Calendariŭ să se compună dintre persónele bisericescĭ convocate de guvernŭ ânteiŭ şi din cele de pe urmă, afară de monachul Vârnav, pre carele Mitropolitul n'a vrutŭ să-l priméscă (1), şi ḑiua in trunireĭ s'a decisŭ la 12 Ianuarie.

Intre acestea jurnalele guvernamentale propagaŭ cu tótă puterea introducerea nouluĭ celendariŭ, defăĭmaŭ pre cel vechiŭ, ocăraŭ clerul, numindu-lŭ *Strigoiŭ*, *Cocovăĭ*, *retrogradŭ*, duşmanŭ al progresuluĭ etc. etc. Se scrieaŭ broşurĭ demonstratóre superiorităţeĭ calendariuluĭ noŭ. Insĕ ómeniĭ cu minte desaprobaŭ procedarea guvernuluĭ.

In adunările ce se făciaŭ in casa bĕtrânuluĭ Eliad Rădulescu, cestia calendaruluĭ era la ordinea ḑileĭ. Pidalionul era pe masă şi venerabilul Eliade esplica canónele ortodoxe pentru serbarea pascelor nu în acelaşŭ timpŭ cu Jidoviĭ, pre cum se face de către ceĭ cu calendariul noŭ. Toţĭ asistenţiĭ aprobaŭ păzirea aşeḑĕmintelor Bisericeĭ ortodoxe, şi desaprobaŭ fapta

---

(1) Monachul Sofronie Vărnavŭ, unul dintre adepţii principiilor estreme revoluţionare francese, formatŭ in scóla luĭ Blanqui. Payat. Rochefort, etc. carele plângea şi se infuria când cânta Marsiliesa. Se călugărise în Monastirea Némţuluĭ pentru ca ajungendŭ mare să potă reforma in spiritul sĕu clerul românŭ. Dar nepuţend a ajunge stareţŭ şi fiindŭ acolo uritŭ obsceasc şi disgraţiatu de principele Cuza, s'a dusŭ la Bucurescĭ, spre a oferi acolo serviciele sale, cuĭ vor trebui. A muritŭ la Beradu, unde propaga eresurile sale politice şi religióse, şi stăruia să se alégă deputatu.

Calendariul Grigorian, cu unŭ cuventŭ, este unŭ luxŭ sciinţificŭ, éră nu o necesitate de prima ordine; şi decă după dênsul ajungemŭ la a fi catherisiţi de sântele Sinóde, şi a ne desbina de biserica ecumenică a rĕsăritului, in carea se cuprindŭ patru patriarchate, doue sinóde, al Greciei şi al Rusiei, şi atâtea Archiepiscopate autocefale, atunci noi cei josŭ insemnaţi in timpŭ de trei ḑile şi cu noi atâtea milióne de Români, nu voimŭ a cădea sub anathema sânţilor apostoli şi sântelor sinóde, şi cu atâtŭ mai puţinŭ a ne desbina de Biserica ecumenică a Rĕsăritului.

Suntemŭ sicuri, pré sânte stăpâne, că aceleaşi cunoscinţe şi lumine, mai pre susŭ de cunoscinţele şi judecăţile nóstrre te ocupă şi pe pré sânţia ta spre păstoria turmei cuvêntătóre, că acelaşi spiritŭ de adevĕrŭ te inspiră, şi că nu te vei lăsa a cădea in cursa ce ţi s'a intinsŭ de către desbinătorii de meserie şi carii ş'aŭ facutŭ o jucărie din pacea şi liniştea publicului.

Nu putemŭ priimi o prefacere atâtŭ de desbinătóre, şi plecatŭ ne rugămŭ, ca in numele canónelor, in numele a ḑece milióne de Români din tóte părţile, in numele a doue sute de milióne de chreştini Ortodoxi, să faci pre ori cine să inţelégă, că Biserica Rĕsăritului işi are, mai pre susŭ de tóte, instituţiunile, constituţiunea sa sinodică, adică federativă, şi nimenea nu póte pune legi noue nici a preface vre-o lege fără sinodŭ compusŭ de deputaţi din câte patru patriarchatele şi ambele sinóde şi archiepiscopatele autocefale.

Fórte uşurel aŭ luat-o dătătorii de projecte, de nu vorŭ fi luat-o in numele forţei şi arbitrariului, in plină constituţie garantată de şépte puteri şi susţinută de cinci milióne de Români.

altŭ progresŭ maĭ vechiŭ. Paşcile creştinilor dar, ca mântuitorŭ al nemuluĭ omenescŭ in genere, a se serba inainte seŭ deodată cu paşcile Ebreilor mântuitoriŭ numaĭ uneĭ micĭ porţiunĭ a umanităţeĭ, ar fi o resturnare a legilor natureĭ şi o simptomă de smintire a minţeĭ şi celeĭ maĭ ordinare. Biserica este şi cată să fie representantă a logiceĭ ominescĭ in genere, şi n'aputută comite o aseminea neconsequenţă, de a permite a se serba paşcile chrestinităţeĭ adevĕrate vre-o-dată inainte, seŭ deodată cu paşcile Ebreilor.

Pe lângă cuvintele, ce le impune bunul simţŭ, seŭ drépta judecată, este şi adevĕrul istoricŭ in serbarea paşcilor chreştinilor, căcĭ invierea Mântuitoruluĭ a fostŭ in urma paşcilor Ebreilor, éră nu inainte seŭ in aceeaşĭ ḑi.

Calendariul Grigorian, ce se propune astăḑi a se pune in locul Calendaruluĭ vechiŭ Iulian, restórnă cu totul rânduéla paşcilor şi aduce adesea ca chreştiniĭ să serbeze acestă sântă şi dumneḑeéscă ḑi in contra legilor natureĭ, in contra logiceĭ umane şi divine, in contra adevĕruluĭ istoricŭ, adică când maĭ inainte de paşcile Ebreilor, când in aceeaşĭ durată de timpŭ.

Calendariul Grigorian este esactŭ pentru astronomĭ, seŭ pentru ceĭ ce observă timpiĭ, nu insĕ şi o normă pentru paşcĭ şi serbătorĭ, ce s'a constituitŭ de Sinóde.

A lua calendariul Grigorian dreptŭ normă la serbabarea ḑilelor marĭ şi la câte aŭ legiuitŭ Sinódele, este a ne rĕtăci atâta, câtŭ a lua cineva de dascălŭ unŭ astronomŭ, ca să-lŭ inveţe logica, seŭ theologia, seŭ orĭ-care altă şciinţă, ce nu este de competinţa seŭ specialitatea aceluĭ dascalŭ.

noxul (isimeria) de primă-vară; 2) Că nu se cade a se face in aceiaşi ḑi cu legiuita Paschă a Iudeilor, (amandouă acestea se hotărăscŭ de canonul acesta 7-lea apostolesc); 3) Ca să nu se facă chiar şi absolut după equinoxŭ, ci după cea ânteiŭ plinolunie a lui Martie, carea va cădea după equinoxŭ; şi 4) Ca să se facă in ântéea Duminică ce va cădea după plinolunie (eră aceste două din predanie le avemŭ şi nu din canon). Drept aceea ca să se păzească tus-patru rînduirile acestea de o potrivă in totă lumea, şi să prăznuescă Christianiĭ intru aceeaşi vreme, şi intru aceeaşi ḑi sfânta Paschă, şi să nu aĭbă trebuinţă in fiesce-care anŭ de astronomĭ, şi de soboră, aŭ întocmitŭ de Dumneḑeu inţelepţiţiĭ părinţi canonul (indreptariul) cel pentru Paschă. Dar insemneză că pentru anomalia mişcăreĭ luneĭ, nu se păzesce a patra rânduire tot-deauna, ci câte-odată se calcă. Fiind că dupre Matheiu Vlastar, după 300 de anĭ, cu două ḑile după ânteia plinolunie urmeză a se face pascha Iudeilor in ḑi de Duminică. Eară aceste două ḑile care prisosesc din anomalia acésta, adăugându-se, trecu une-orĭ preste Duminica ânteia, carea se intemplă după plinolunia luĭ Martie, in carea Duminică noi atuncĭ prăznuimŭ stâlpările, şi in cea viitóre facemŭ Pascha. Eară din acéstă puţină călcare, nicĭ o abatere de la evsevie, nicĭ ceva necuviinciosŭ, orĭ primejdie sufletescă nu urméză. Pentru acésta şi Dumnedeescul Chrisostom (in cuvéntul cătră ceĭ ce postesc la Pascĭ) ḑice: „Scumpetatea timpuluĭ şi pândire a ḑilelor Biserica luĭ Christos nu scie. Fiind că de câte orĭ cineva mănâncă pânea acésta de viaţă făcĕtóre şi bea pacharul acesta, vestesce mortea Domnuluĭ, şi Paşcĭ severşesce. Ci fiind că la soborul ânteiŭ s'aŭ adunatŭ părinţiĭ şi aŭ rânduitŭ

Iar in casul de al doilea, nicăirĭ unŭ guvernŭ eterodoxŭ, nu póte intrebuința forța in plina tolerantă, violàndŭ consciința și faptele unuĭ clerŭ ortodoxŭ.

Nu se póte, pré sànte stăpàne, cànd tóte religiunile și cultele in țera nóstră se bucură de o plină libertate, religia dominantă ortodoxă să fie violată și persecutată pànă acolo incàtŭ să-șĭ schimbe și serbătorile in contra legiuirilor Apostolilor și Sinódelor.

Aĭ pré sànțieĭ Tale pré plecațĭ fiĭ spirituali!

Suplica acésta s'a tipăritŭ in miĭ de esemplare și s'a trimisŭ in capitală și prin tótă țera spre a se subscrie. In curgere de càteva ḑile in Bucurescĭ s'aŭ adunatŭ miĭ de subscrierĭ, și suplica s'a datŭ Mitropolitului Nifon.

Insĕ inainte de a se primi suplica aceasta la Mitrolie, sosindŭ ḑiua de 12 Ianuarie, consiliul pentru Calendariŭ s'a intrunitŭ la Mitroplie, unde sub președența Mitropolituluĭ, s'a ascultatŭ adressa guvernuluĭ cu intrebarea pentru noul calendariŭ, și s'a inceputŭ discuția asupra rĕspunsuluĭ ce trebue a i se da din partea Bisericeĭ.

S'a cititŭ canonul apostolicŭ al VII-lea, a căruia comentariŭ făcutŭ de Biserica mare, cu deosebire a intorsŭ luarea aminte a consiliuluĭ, fiindŭ că trateză pe largŭ despre cele legiuite pentru serbarea pașcilor, carea este impĕrătesa și Domna tuturor serbătorilor creștinescĭ. Reproducemŭ aicĭ dupre Pidalionŭ partea cea maĭ insemnată din acestŭ comentariŭ, privtóre la serbarea pașcilor și la calendariul cel noŭ al latinilor.

«Patru lucrurĭ neapĕrate se caută, pentru Pascha nóstră:

1. Că Pascha trebue a se face tot-deauna după equi-

tatŭ, şi vrednicŭ de prichană, şi are multă munca şi pedepsă. Că trebue să scie eĭ, că şi soborele cele icumenice, care s'aŭ făcutŭ după cel ânteiŭ, şi ceïa l-alţĭ părinţĭ vedea cu adevĕratŭ şi eĭ, ca nisce inţelepţĭ ce eraŭ, că multŭ s'a pogoritŭ equinoxul. Dar inse n'aŭ voitŭ a-lŭ strămuta din 21 Martie, unde l'a găsitŭ soborul I-iŭ, cinstind maĭ mult invoirea şi unirea Bisericeĭ, de cât amărunţimea equinoxuluĭ, care nu pricinuesce nicĭ la aflarea Paschăĭ nóstre vre-o turburare, nicĭ vătămarea evseviei. Eară maĭ ales că amărunţimea acésta şi pricinuesce latinilor doue necuviinţĭ marĭ, adică: a prăznui Pascha orĭ cu Iudeiĭ, care este improtiva acestuĭ canonŭ apostolescŭ, orĭ maĭ inainte de Iudeĭ.»

S'a cetitŭ apoĭ canonul I-iŭ al sinoduluĭ de Antiochia.

După aceea s'a vorbitŭ despre pericolul, la care s'ar espune orthodoxia Bisericeĭ Române prin adoptarea isolatŭ de ceia-lalţĭ orthodoxĭ a Calendariuluĭ Grigorian, anume că Biserica nóstră va fi silită să serbeze pascele şi tóte celelalte serbătorĭ, odată cu Biserica Romeĭ, ceea ce in ochiĭ lumeĭ orthodoxe ar da motivŭ a crede, că noĭ voimŭ a ne desbina de Biserica orthodoxă şi a trece la uniune cu Catolicismul apusanŭ. Pe deoparte Biserica orthodoxă ne-ar declara schismaticĭ, pe de altă parte cea Romană încă nu ne-ar primi in sinul eĭ numaĭ cu Calendariul cel noŭ, şi aşa noĭ ne am pomeni isolaţĭ de tótă lumea chreştină, ca o nouă sectă chreştină, şi puşĭ in posiţiune orĭ de a recunosce greşala făcută prin arbitrara şi nechibzuita prefacere a Cultuluĭ bisericescŭ, fără consimţimentul celor lalte bisericĭ orthodoxe, orĭ a trece cu totul la papismŭ, ceea ce ar fi o altă prăpastie pentru naţiunea română şi bisericesce şi politicesce. Spre inlăturarea decĭ a acestor marĭ

când să se facă Pascha, Biserica, cinstind pretutindenea invoirea şi unirea, a primitŭ rânduеala, carea eĭ aŭ facutŭ. Deci, dupre Chrisostom, trebuia şi latinií maĭ mult să cinstéscă invoirea şi unirea Bisericiĭ, de cât pândirea vremilor (adică a equinoxuluĭ) carele s'a pogoritŭ acum la 11 Martie, fiind in vremea soboruluĭ I-iŭ la 21 Martie, şi să prăznuéscă Pascha cu noĭ, şi să nu necinstéscă pre ceĭ 318 de Dumnedeŭ şi de rane purtătorĭ părinţĭ, cariĭ aŭ legiuitŭ acésta dupre Dumnedeéscă luminare, socotindu'ĭ pre dênşiĭ ca pre nisce fără minte, şi ocărindŭ Biserica, pre maĭca nóstră a tuturor. Că de ar fi şi greşitŭ Biserica, negreşit nu s'ar fi pricinuitŭ atâta mare bine din acéstă amăruntă pază a vremeĭ, pre cât de mare rĕŭ s'aŭ pricinuitŭ prin deosebirea acésta şi prin desbinarea produsă in Biserica Catho lică. Căcĭ, dice Chrisostom: «nu se ingrijesce Dumnedeŭ şi Biserica de ast-feliŭ de pândire a vremilor şi a dilelor, de cât pentru singură unirea şi pacea.» Şi vedĭ, iubitule, cum. dupre Dumnedeescul Chrisostom, latiniĭ suntŭ schismaticĭ, pentru că din noŭ aŭ isvoditŭ paschalia lor şi calendariul, nu pentru că acésta n'ar fi dreptŭ dupre equinoxŭ; pentru că şi noĭ vedemŭ, că equinoxul a rĕmasŭ cu adevĕrat 11 dile inapoĭ: ci pentru că cu acésta s'aŭ deosebitŭ de noĭ, carea este o vinovăţie neiertată, dupre acelaşĭ sfântŭ părinte. Că dice in acelaşĭ cuvêntŭ, a posti cineva, şi a face Paschă in acéstă vreme, orĭ in alta (d. p. după 21 ale luĭ Martie, precum facemŭ noĭ, orĭ după 11 ale luĭ Martie, precum facŭ latiniĭ) acésta nu este vinovăţie. Eară a disbina cineva Biserica, şi a se improtivi cu iubire de cértă, şi a face impărecherĭ şi despărţirĭ, şi a se deosebi pre sine pentru tot-deauna de la totalitatea obştescă a Bisericeĭ, acésta este unŭ pĕcatŭ neer-

dariuluĭ a fostŭ aprobată în ţeră de toţĭ omeniĭ cu minte şi cu simţŭ religiosŭ. Căcĭ atât în capitală cât şi în totă ţera se respândise vestea, că guvernul voesce să forţeze clerul a primi uniunea cu Biserica papistă şi a părăsi orthodoxia. Când m'am înturnatŭ la Huşi, orăşeniĭ aŭ trimisŭ o deputaţiune, carea a esprimatŭ în persona mea mulţemire şi felicitare înaltuluĭ clerŭ român pentru apărarea aşeḑemintelor Bisericeĭ nostre orthodoxe. Numaĭ puţin acéstă atitudine a representanţilor Bisericeĭ române a fostŭ aprobată şi de celelalte biserici orthodoxe. Patriarchul icumenicŭ, prin scrisore sinodală a mulţemitŭ Mitropolituluĭ Nifon pentru apărarea aşeḑemintelor bisericescĭ, şi respingerea Calendariuluĭ Grigorian, cel nu odată respinsŭ de biserica orthodoxă a Rĕsărituluĭ.

Guvernul românŭ deocamdată a fostŭ nemulţemitŭ de rĕspunsul datŭ de consiliul bisericescŭ; însĕ în urmă, véḑĕnd murmura cea mare ce provocase în ţeră ideea schimbăreĭ calendariuluĭ şi modul esploatăreĭ oposiţionare a acestuĭ casŭ, a recunoscutŭ dreptatea consiliuluĭ bisericescŭ, şi a părăsitŭ şi el ideea introducereĭ calendariuluĭ apusanŭ.

Din tote acestea resultă 1) că în Biserica orthodoxă este de mult formată convincţiunea, că calendariul noŭ este bazatŭ pe calcule astronomice, maĭ esacte de cât cel vechiŭ. Dar cu tote aceste suntŭ formate şi tare ţinute şi următorele convincţiunĭ :

2. Că Calendariul Iulian fiind forte strînsŭ legatŭ cu aşeḑemintele Bisericeĭ ortodoxe stabilite de sinode pentru serbarea paşcelor şi cu celelalte serbătorĭ comune ortodoxieĭ, nicĭ o Biserică orthodoxă particulară nu 'l póte

pericole pentru naţiunea şi Biserica română, consiliul bisericescŭ s'a decisŭ a respunde guvernuluĭ în aşa modŭ, ca să se vedă, că Biserica română nu pote admite, în rànduelele sale, introducerea nouluĭ Calendarŭ.

Eată acelŭ respunsŭ:

„Astă-dĭ Duminică 12 Ianuarie, adunându-ne la Sf. Mitropolie, in presenţa pre-sânţieĭ sale părintelui Mitropolitŭ, subscrişiĭ, observând cu mare luare aminte întrebarea făcută de D. Ministru al Cultelor prin adresa No. 73, amŭ vědutŭ că diferenţa ce esistă între Calendarele Iulian şi Grigorian, deşi in sine este o chestie curatŭ de sciinţă astronomică, dar strînsa legatură pusă de sinodul I-iŭ de la Niceea între calendariul Iulian şi Biserică, este stabilirea serbătorilor, şi maĭ cu deosebire a serbătoreĭ Pascelor şi cele ce ţinŭ de densele, carea in Biserica orthodoxă a devenitŭ ca o dogmă, dupre cuprinderea canonului I-iŭ al sinodului de la Antiochia, unde cele hotărite în acelŭ sinodŭ pentru serbarea Pascelor, se numescŭ „bine dogmatisite".

Acestŭ jurnalŭ se va comunica D-luĭ Ministru al Cultelor de către pre sânţia sa părintele Mitropolitul.»

Subscrişĭ: Nifon Mitropolitul Ungro-Vlachieĭ.
Locotenentŭ Mitropolitŭ Moldavieĭ Calinic Miclescu
D. Traianopoleos locotenentŭ de Buzeŭ
Locotenentŭ Huşilor Archiereul Melchisedec
Ioanikie Evantias
A. Troados
Archimandritŭ Genadie Sf-Georgianu
Archimandr. Iosif Naniescu Sărindărenu
Archimandr. Onufrie Sinaitu
Veniamin Cătulescu.

Atitudinea consiliuluĭ bisericescŭ in cestiunea calen-

ŞCIINŢA LA PREOŢI (*)

(Urmare)

Inerţia saŭ lenea preotuluĭ nu stă numaĭ in a nu face nimicŭ, ci şi în a face ceea ce nu este datorŭ. De ce folosŭ suntŭ pentru el saŭ pentru poporeniĭ seĭ acele cunoscinţe ce nu privescŭ la starea sa? Ba din protivă, nu devin ele chiar vătămătore şi pentru unul şi pentru cei-l-alţĭ absorbindu-ĭ timpul consacratŭ studiilor şi instrucţieĭ datorite şi necesarie? Putea-va respunde el, când i se va cere socoteală la tribunalul cel Prea înaltŭ de întrebuinţarea ḑilelor ce i s'a datŭ, putea-va rĕspunde, spre a se indrepta, că a fostŭ adincu cunoscĕtorŭ in şciinţele fisice?

Studiile preotuluĭ, indreptate cu totul către a le preoţieĭ sale, se raportă la doĕ puncte principale: la invĕţătură şi la morală.

Când ḑicemŭ, că preotul trebue să studie şi să cunoscă sântele dogme, nu pretindemŭ ca totŭ preotul să caute a se adinci in aceea ce are sciinţa bisericescă maĭ înaltŭ; nu ḑicemŭ că trebue a intra în studiul celor ḑise de aceia care combatŭ sântele invĕţăturĭ şi punŭ improtivă sânţiĭ Părinţĭ ca maĭ puternicĭ şi maĭ invederatŭ să 'şĭ apere ale lor ḑise. Acestŭ fel de cunoscinţe suntŭ păstrate numaĭ pentru aceia dintre dênşiĭ carĭ s'au devotatŭ sciinţiĭ theologice intr'adins pentru apĕrarea credinţeĭ. Pentru preoţĭ in genere se cere cu stricteţe numaĭ să cunoscă bine punc-

(*) Traducere dupe Luzerna Episcopul Langreĭ de preotul C. Moşescu

primi fără a deveni schismatică către totalitatea orthodoxieĭ, cel puţinŭ în privirea cultuluĭ.

3. Că pentru schimbarea Calendaruluĭ bisericescŭ se cere consimţimêntul întregeĭ Bisericĭ Orthodoxe, întrunită într'unŭ sinodŭ generalŭ, carele, după ce ar decide părăsirea vechiuluĭ calendarŭ şi a normeĭ stabilite de dênsul pentru uniformitatea ţinereĭ sĕrbătorilor, să stabileze o normă nouă, carea deasemenea să fie adoptată de întrêga Biserică Orthodoxă. Altminterea, din punctul de vedere bisericescŭ, nu se póte găsi altŭ mijlocŭ pentru adoptarea Calendariuluĭ noŭ.

4. Ce se atinge de dorinţa ce mulţĭ dintre Românĭ, maĭ ales omeniĭ de sciinţă, o aŭ de a se conforma cu Calendariul statelor civilisate, ne remâne unŭ singurŭ mijlocŭ de o cam dată, anume: în actele vieţeĭ nóstre civile şi politice a întrebuinţa amêndouĕ datele, atât cea dupre calendariul vechiŭ, cât şi cea dupre calendariul cel noŭ.

M'am credutŭ datorŭ a face acéstă dare de sémă, pentru ca nu cineva să crédă, că Calendariul noŭ nu se póte introduce la noĭ numaĭ din o rea voinţă seŭ din ignoranţa cleruluĭ nostru. Nu! Constituţia federativă a bisericeĭ orthodoxe, principiele unităţeĭ spiritualĭ a Bisericeĭ, nu permitŭ niciĭ uneia dintre Bisericele Orthodoxe particulare, fie ele orĭ cât de independente şi orĭ cât de autocefale în relaţiunele lor esterióre, nu permitŭ, dic, a se isola din unitatea generală, fără dauna de a deveni schismatică.

Melchisedec Episcop de Romanŭ

peste mĕsură, desperându-ĭ, iĭ face să stea in pĕcatu. De va ierta pĕcatele este rĕŭ, şi de nu le va ierta iar rĕŭ. Nesciinţa şi escesul mergŭ totŭ d'auna impreună. Se cerŭ cunosciinţe şi prin urmare studiŭ spre a se ţine totŭ d'auna in calea de midloc unde stă adevĕrul.

Orbul neputêndŭ să ţie calea dréptă, se lovesce când de o parte, când de alta.

Tótă lectura ce póte face unŭ preotŭ se reduce la doĕ feluri: la lectura cărţilor profane şi la lectura cărţiloŭ religióse.

Cărţile inprotivitóre sânteĭ nóstre religiĭ, făcute saŭ de necredincioşĭ inprotiva christianismuluĭ, saŭ de chritticĭ inprotiva Bisericeĭ, potŭ fi cetite de clericiĭ aprofundaţĭ in cunoscinţele theologice. Citirea lor este permisă cu scopŭ de a vedea retăcirile din ele, a le face cunoscute şi altora şi a le combate. Braviĭ ostaşĭ aĭ luĭ Iisus-Cristos trebue să'şĭ cunóscă inemiciĭ numaĭ spre a-ĭ putea combate. De aceea şi ceĭ ce aŭ permisiunea de a citi ast-fel de cărţĭ, cată să fie cu multă luare aminte şi prudenţă, căcĭ, câţĭ nefericiţĭ n'aŭ cădutŭ in acestŭ abisŭ cercându-l cu imprudenţă! Şi câţĭ soldaţĭ n'aŭ cădutŭ in acéstă luptă de ideĭ nefiindŭ armaţĭ in deajunsŭ! Să se gândéscă câte mesurĭ nu iaŭ ceĭ ce compunŭ medicamente din veninurĭ spre a nu se invenina şi eĭ!

Cărţile profane de istorie saŭ de literatură, care nu suntŭ molipsite de imoralitate şi nereligiositate, nu numaĭ că nu suntŭ oprite celor Bisericeşcĭ, dar potu să le fie şi de folosŭ. Solomon impodobi templul Domnuluĭ cu aurul nemurilor păgâne şi Juda Macabeul aternă in templu prădile ce luase de la necredincioşiĭ invinşĭ. Istoria laică a impĕrăţiilor are strinsă legă-

tele invĕțăturei chreștine; să scie temeliile pe care suntŭ așeḑațe; să pótă deosebi dogma de părere; ceia ce hotărasce Biserica și voiesce a fi sprijinitŭ și ceea ce condamnă.

Preotul, după invĕțătura apostolului Petru, este datorŭ a fi totŭ d'auna gata spre rĕspunsŭ la totŭ cel ce 'lŭ intrébă despre ale legiĭ. I. Petr. II. 15. Acéstă cunoscință netedă, dréptă și precisă despre credința cea dréptă este neapărată pentru el ca să nu caḑă in rĕtăcire și pentru alțiĭ ca să nu'ĭ ducă in rĕtăcire. Ținerea cu scumpătate a dogmelor este cea d'ânteiŭ și cea maĭ de căpitenie calitate a invĕțăturilor chreștinescĭ.

Spre a o căpĕta este necesitate de a conserva, in tótă intregimea și curăția sa, forma antică și sacră a cuvintelor, așa cum ni le-a lăsatŭ Părințiĭ noștriĭ in credință. II. Tim. I. 3.

Obiectul de tóte ḑilele al sfătuirilor unuĭ păstorŭ; obiectul de căpitenie al preoțieĭ fiind de a face pe poporeniĭ sĕĭ să ție invĕțăturile dumneḑeescĭ, este de necesitate a se dĕda cu deosebire la studiul moraleĭ chreștine. Daca el n'are o deplină cunosciință de sântele canóne, cum va putea să le explice altora lămuritŭ fără a le slăbi saŭ a le exagera? Invĕțăturile sale vor cădea in uitare, care rĕtăcesce, saŭ in asprime, care displace. El, saŭ va ținea sufletele intr'o incredere periculósă saŭ le va arunca intr'o desperare adincă.

Asemenea, când se află la mărturisire fără a cunósce regulile penitențeĭ, fără a sci să facă deosebire intre pĕcate, fără a avea mĕsură in dare de canóne, in loc de a intórce pe pĕcătoșĭ la Dumneḑeŭ iĭ va ține sub jugul diavoluluĭ. Cáte odată, multa sa bunătate, iĭ face să nu'șĭ maĭ cunóscă pĕcatele și altă dată asprimea

mire și gustare. Literatura este pentru cunoșcințele bisericeșcĭ, ceea-ce este lustrul pentru culorĭ; el nu servă de cât ale deskide și ale face strelucitore. A-face din literatură obiectul de căpitenie al ocupațiunilor sale, a prefera forma fonduluĭ, a sacrifica principalul prisosuluĭ, este a lăsa neapăratul trebuinsiosŭ și a alerga după plăcutŭ. Stimă cineva, ore, pe arhitectul ce se ocupă numaĭ de ornamente și neingrijașce soliditatea? Cine se uĭtă la trențele incărcate de broderiĭ scumpe?

Dintre studiile bisericescĭ trebuinciose preoților, studiul sânteĭ scripturĭ este cel maĭ necesariŭ. Sânta scriptură este tesaurul în care suntŭ inkise tote avuțiile sciințeĭ cerescĭ; este isvorul din care esŭ cu abondință tote cunoscințele bisericescĭ; este temelia cea maĭ traĭnică și singura temeliă traĭnică a edificiuluĭ instrucțiuneĭ chreștine. Dară nu vĕ mulțumițĭ, vomŭ ḑice și noĭ cu Domnul Christos, numaĭ a citi sântele scripturĭ, ci înțelegeți-le, pétrundeți-vĕ de dînsele, (Ioan V. 39) și vețĭ afla in ele totŭ ce este trebuinciosŭ pentru voĭ și pentru ceĭ-lalțĭ chreștinĭ. Numaĭ cărțile sânte formeză ómenĭ sânțĭ. Când ne rugămŭ, vorbimŭ cu Dumneḑeŭ și când citimŭ sântele scripturĭ, vorbesce Dumneḑeŭ cu noĭ. Acestŭ admirabilŭ cuvênt al luĭ Dumneḑeŭ se póte înțelege de totă mintea. Omul cu puțină învĕțătură gustă din simplicitatea luĭ și savantul saŭ învĕțatul îĭ admiră adincimea cea nemĕsurată. El este, după st. Pavel apostolul neamurilor, viŭ și eficace (lucrătorŭ), petrunde maĭ multŭ ca sabia cu doĕ ascuțiturĭ; intră și strebate pînă in increțiturile sufletuluĭ și ale mințeĭ; pînă la inkeeturĭ și mĕduvă și judecă cugetile și mișcările inimeĭ. Ebr. IV. 12.

tură cu istoria religieĭ. Ele strebatŭ seculiĭ impreună intelnindu-se la totŭ pasul. Şi nimenĭ nu cunósce deplinŭ pe una, daca nu scie pe ceea-laltă.

Asemenea este de mare folosŭ la predicarea cuventuluĭ luĭ Dumnedeŭ de a fi preotul cunoscĕtor şi de literatura profană. Savanţiĭ Părinţi aĭ Bisericieĭ: Cipriеniĭ, Ambrosiĭ, Basiliĭ, Gregoriĭ de Nazianz, Chrisostomiĭ, Augustiniĭ, şi alţiĭ atâţia invĕţară arta de a compune acele homeliĭ elocuente şi pline de pietate, ascultate cu uĭmire in timpiĭ lor şi citite cu admirare de secoliĭ următorĭ; să cunóscă pe scriitoriĭ ceĭ marĭ aĭ Greciеĭ şi aĭ Romeĭ profane. Pogóre-se dar preoţiĭ in aceste mine fecunde, pe urmele acestor marĭ invĕţătorĭ şi inavuţescă-se cu tesaurile ce conţinŭ intr'insele şi apoĭ viiă şi respândéscă-le in poporŭ.

Insĕ, după ce s'aŭ incărcatŭ cu aceste preţióse avuţiĭ, să sciă, că nu le aŭ adunatŭ pentru sine-le ca să strălucéscă in lume, — acéstă deşertăciune să o lase pe seama vanitoşilor fiĭ aĭ secoluluĭ, ci să le dee Bisericiĭ pentru care le a strinsŭ. Avuţia acesta a lor este profană, dar trebue să o intrebuinţeze religiosŭ. Preotul cată să scie că cunoşcinţele sale literariĭ orĭ câtŭ ar fi de marĭ nu suntŭ averea sa proprie, pentru că nicĭ chiar el nu este al sĕŭ, ci al sufletelor ce păstoresce. Ce ar cugeta el despre unŭ proprietarŭ, care ar privi florile ce'ĭ impodobescŭ grădina ca avere principală şi de preferatŭ secerişiurilor ce 'ĭ âmplu grânarile?

Aşa, nu se cade preotuluĭ a cultiva literile cu dauna sciinţeĭ proprie dregĕtorieĭ séle, ci numaĭ cu privire la acéstă sciinţă; numaĭ spre a'ĭ servi să o impodobéscă, să o infrumuseţeze şi să o facă maĭ plăcută la prii-

spre a corespunde cu serviciile ce suntŭ însărcinaţi a esercita.

Cu tóte acestea, iar nu trebue a se afunda în studiul, prea întinsŭ pentru unŭ omŭ, al tuturor scrierilor sânţilor învĕţătorĭ aĭ Bisericiĭ; ci trebue a căuta, a alege şi a medita numaĭ pe acelea ce'ĭ potŭ fi de ajutorŭ la regularea purtăreĭ sale saŭ pe acelea ce se potrivescŭ cu subiectele ce are să desvolte. Asemenea şi cu sf.-le canóne. Din colecţiunea synódelor să estragă numaĭ pe acelea ce'ĭ potŭ servi a'şĭ dirige viaţa privată şi publică, faptele sale personale şi ministeriul seŭ. Să ia exemplu în acésta de la aceia ce sapă în pămentŭ ca să afle metalurĭ pentru trebuinţele societăţei; eĭ nu scotŭ totŭ ce întâlnescŭ fără deosebire, ci caută, alegŭ şi scotŭ numaĭ metalele de folosŭ trebuinţelor nóstre.

In fine trebue a studia cărţile theologilor şi maĭ virtos ale moraliştilor, alegĕnd pe cele maĭ stimate şi maĭ esacte, precum şi cuvintele predicatorilor cele maĭ solide şi maĭ eloquente spre a putea învĕţa dintr'ensele modul de a predica sântul cuventŭ cu bunŭ succesŭ.

Am ḑis că spre a căştiga sciinţa este de nevoie a studia; ânsĕ nu e de ajuns numaĭ acésta, ci trebue a o şi cere prin rugăciune dela Dumneḑeŭ, sórele adevĕruluĭ, tatăl lumineĭ şi părintele a totŭ darul perfectŭ de la care avemŭ totŭ ce putemŭ avea. Iac. I. 17. Trebue a ruga pe Dumneḑeŭ ca să-'ĭ ajute a se folosi, maĭ înainte de a începe unŭ studiŭ.

Sântul Augustin, ale căruĭ scrierĭ numeróse, pline de erudiţie şi profunde facŭ parte însemnată din luminile Bisericiĭ, ḑice, că a căpĕtatŭ maĭ multe cunoşcinţe stând în genuche înaintea luĭ Iisus-Christosŭ pe cruce, decât din cărţi. Iar sântul Pavel, învĕţătorul gintelor, declară

Studiaţi dară scriptura şi studiul eĭ vĕ va intări credința. Studiaţi scriptura şi maximile eĭ vĕ vor insufla pietate. Studiaţĭ scriptura şi preceptele eĭ vĕ vor induplecа să faceţĭ fapte bune. Studiaţĭ scriptura şi regulile eĭ vĕ vor invĕţa să infrinaţĭ patimile. Studiaţĭ scriptura şi principiile eĭ vĕ vor intări improtiva tentaţiunilor. Studiaţĭ scriptura şi promisiunile eĭ vĕ vor imbărbăta sirguinţele. Studiaţĭ scriptura şi amerinţările eĭ vĕ vor scuti de pĕcatŭ. Biserica din scriptură scóte dogmele ce hotărasce, morala ce invĕţă, cultul ce prescrie, disciplina ce reguléză. In scriptură dar va afla şi preotul tóte invĕţăturile, tóte indemnurile la fapte bune, tóte imbărbătările şi mustrările ce e datorŭ să facă poporuluĭ. II. Tim. III. 16. 17. Nutrite, pĕtrunse, sprijinite şi insufleţite de sucul sântelor scripturĭ, invĕţăturile preotuluĭ vor fi pline de soliditate, care induplecă, de oncţiune, care atinge ânima şi de putere, care trage la sine pe ceĭ ce le ascultă; lipsite de acestŭ sucŭ necesariŭ, nu vor fi de câtŭ nisce sunete deşarte, carĭ vor resuna in aerŭ şi vor lovi auḑul, intr'unŭ kipŭ plăcutŭ póte, dar fără vr'unŭ folosŭ.

La studiul st-lor scripturĭ trebue a adaoge studiul tradiţiunilor, care le explică, le comentéză, le desvóltă, le decide inţelesul, le aplică principiile şi scóte urmărĭ dintr'ênsele. Scrierile sânţilor Părinţĭ oferă materie intinse şi de mare folosŭ la lectura şi meditaţiile clericilor. Intrênsele se află tratate pe largŭ şi tóte punctele invĕţătureĭ şi ale moraleĭ chreştine. Eĭ vor admira modelele de eloquenţă chreştină ce vor intémpina ; vor afla precepte si exemple de totŭ ce se cade să facă şi de cum se cade să fie ; in fine dintr'ênsele se vor forma

intrerupte. In seminarii, putem dice, că aŭ invĕțatŭ nu-maĭ a cunósce necesitatea studiuluĭ și kipul saŭ mo-dul de a invĕța.

Care suntŭ dară motivele pentru care preoțiĭ nu im-plinescŭ acéstă datorie atât de importantă și atât de sa-cra? Unul pune inainte lipsa timpuluĭ pe care 'i-l absorbe serviciile sale; insĕ este el ocupatŭ maĭ multŭ de cât invĕțătoriĭ ceĭ mari! Maĭ multŭ de cât Augustiniĭ, Chri-sostomiĭ, Atanasiĭ, Gregoriĭ și alțiĭ, cariĭ in midlocul numeróselor și diverselor ocupațiunĭ ale Episcopatuluĭ lor, află timpŭ de a compune multele și studiósele lor scrierĭ? O! de ar intrebuința eĭ la studiŭ tóte orele ce le pierdŭ in deșertŭ, ce de timpŭ n'ar maĭ avea?

Altul pretinde, că are trebuință de repaosŭ după o-cupațiunile preoțescĭ. Așa, intr'adevĕr, repaosul este trebuinciosŭ, insĕ pentru omul laboriosŭ, iar nu pentru cel lenosŭ. Spre a se bucura cineva de repaosŭ, cată să fi căpătatŭ dreptul la dânsul prin lucrare. Și apoĭ pen-tru preotul datŭ la fapte bune, kiar skimbarea ocupa-țiunilor este unŭ repaosŭ. Studiul ușurézä corpul de os-tenelile serviciilor și serviciele ușurézä mintea de oste-nelile studiuluĭ.

Acela se curăță pe necapacitatea sa, care in loc de a fi o causă, este unŭ cuvĕntŭ maĭ multŭ de a se ocupa neincetatŭ spre a o indrepta.

Acesta se plânge de lipsa de cărțĭ, pe care nu póte să și le cumpere din causa miculuĭ sĕŭ venitŭ, ca când mulțimea cărților i-ar fi neapăratŭ trebuinciósă. Cel ce are plăcere de studiŭ află tot-d'auna și in cel maĭ mărginitŭ venitŭ, mijlóce de a o satisface, și, in lipsă de mijlóce, ia imprumutŭ de la alțiĭ cărțile ce'ĭ lipsescŭ.

Spre a vedea neinsemnătatea și nulitatea acestor

că n'are altă sciinţă de cât pe Iisus-Christos stând pe cruce. I. Cor. II. 2

Aşa dar, preotul, daca'ĭ va bine-cuvinta Dumnedeŭ ostenelile să ia aminte a nu'şĭ atribui şieşĭ succesul, ci totă gloria să o dee luĭ Dumnedeŭ. Pe sine să nu se considere de cât ca pe unŭ lucrătorŭ ce plantéză şi udă, dar care nu póte da crescerea.

Dar, vaĭ! cât suntemŭ de nefericiţĭ. Nu este bine de care să nu abusămŭ şi din care să nu avemŭ fatalul talentŭ de a ne face unŭ reŭ! Sciinţa, atât de trebuinciósă celor bisericescĭ şi atât de importantă pentru diregétoria lor, devine pentru mulţĭ dintr'enşiĭ uă cursă şi uă causă de cădere. Marele Apostolŭ se plângea de acésta încă din timpul seŭ. «Sciinţa ingâmfézá, dicea el.» I. Cor. VIII. 1. Astfel, preotul lucrând pentru mântuirea altora, lucréză adesea pentru peirea sa. I. Cor. IX. 27. Sapând temeliile edificiuluĭ ce e datorŭ să ridice. se in mormentéză pe sine insuşĭ.

Viiă-'şĭ in sine dară şi recunóscă-şĭ retăcirea şi pĕcatul aceĭ preoţĭ, din nefericire forte numeroşĭ, ce se cred scutiţĭ de orĭ-ce studiŭ, după ce aŭ eşitŭ din seminariŭ şi s'aŭ preoţitŭ. Eĭ inceteză din lucrare tocmaĭ când aŭ maĭ multă trebuinţă de densa. Şi ce ar dice eĭ despre unŭ judecătorŭ, care ar privi ca nefolositorŭ studiul legilor după ce a ajunsŭ să şadă pe fotelul tribunaluluĭ spre a le aplica? Preoţiĭ vedend că maĭ mariĭ lor iĭ lasă la judecata cugetuluĭ lor, nu aŭ intru nimicŭ opinia celor maĭ micĭ care le impune ingrijirea, nicĭ judecata luĭ Dumnedeŭ care 'ĭ va pedepsi.

Studiile seminariale fiind scurte şi uşóre nu suntŭ de cât o preparaţie pentru nişte studiĭ maĭ profunde şi ne-

legatŭ cu sine; el să'lŭ aïbă şi să'lŭ păstreze in mormentŭ).

Şi cine ar putea refuza mărinimiă acelor femeĭ păgâne, despre care *Tertulian* cu laudă ḑice, că ele preferaŭ a muri, de cât a intra in a doua căsătoriă? Asemenea şi *Pausania* istorisesce despre femeile elene, că făceaŭ unŭ jurămentŭ sacru şi sântŭ, că după incetarea din viaţă a ântâiuluĭ bărbatŭ, nu maĭ vor iubi şi nu se vor lăsa a fi iubite (1). *Tacit* afirmă acelaşĭ lucru in privinţa Germanilor (2); iar *Valeriŭ Maxim* arată cu următorele cuvinte motivul, pentru care Romanii anticĭ desaprobaŭ repetirea căsătorieĭ: multorum matrimoniorum experientiam quasi legitimae cujusdam *intemperantiae* signum esse *credentes*.

Ar fi forte uşorŭ a imulţi mărturiile păgâne in acestă chestiune, dar cele citate deja confirmă in destulŭ, că văduvieĭ se atribuia o maĭ mare valore morală, de câtŭ căsătorieĭ repetite.

Urme ale uneĭ asemenea opiniunĭ găsescŭ uniĭ şi la Evreĭ; trebue insĕ să mărturisimŭ că ele suntŭ slabe. Archiereul, după Leviticon 21.13, era datorŭ să iea in căsătoriă numaĭ o fecioră, iar nu o văduvă saŭ o muiere depravată; iar cum că el nu putea să se căsătorescă de cât o singură dată, nu se ḑice nicăirĭ. Totuşĭ este posibilŭ, că şi Ebreiĭ consideraŭ vĕduvia ca unŭ gradŭ deosebitŭ de perfecţiune morală. Sigurŭ este, că *vechiĭ chreştinĭ* eraŭ convinşĭ despre acesta, de aceea Apostolul Pavel ordonă a nu alege episcopi, preoţĭ şi diaconĭ de cât din aceia cari aŭ fostŭ căsătoriţĭ numaĭ o singură dată (I Tim. 3,2 şi 12. Tit. 1, 5.6).

---

(1) Corinthiac. II, 21. — (2) De mor. germ. c. 12.

pretexte, nu trebue altŭ de cât a observa cine le propunŭ. Se audŭ vre odată aceste pretexte din gura preoţilor imbunătăţiţĭ, zeloşĭ, respectaţĭ de poporenĭ şi modele pentru confraţiĭ lor? Nu, nu veţĭ audi ast-fel de vorbe decât numaĭ din gura preoţilor daţĭ la cele lumeşcĭ, streinĭ de spiritul preoţieĭ, golĭ de pietate şi nepăsătorĭ pentru binele enoriaşilor lor.

Ast-fel, experienţa a doveditŭ, că, insoţirea viţiurilor, nelucrarea, perderea timpuluĭ cu nimicurĭ, lenea şi uĭtarea datoriilor, nesciinţa şi scandalul, mergŭ tot-d'auna impreună.

Rigorismul în viaţa şi ideile Chreştinilor vechi.

(continuare şi fine. Vedĭ Bis. Ort. Rom. No. 6.)

7. Intre diferitele forme ale rigorismuluĭ este una care, prin importanţa practică a eĭ, merită deosebită atenţiune: acesta este aversiunea vechilor chreştinĭ pentru *a doua căsătoria*. Din punctul de vedere idealŭ, uniunea matrimonială subsistă dincolo de mormentŭ şi separaţiunea corpurilor prin mórte nu turbură uniunea sufletelor. Acésta o sciaŭ deja păgâniĭ înaintea luĭ Christos prin simţul naturalŭ şi prin tăria iubireĭ. Cine nu cunóşce celebrele cuvinte ale Didoneĭ la Virgil (1):

Ille meos, primus qui me sibi junxit, amores,
Astulit; ille habeat secum, servetque sepulcro.

A luatŭ cu sine amorul meŭ acela care, ântâiul, m'a

(1) Aeneis IV, 19.—

şurĭ. Motivele cu carĭ eĭ caută a sprijini opiniunea lor rigurósă, suntŭ une-orĭ fórte ciudate. Tertulian s. e. susţine: «fiind că in Genes, 2,24 se ḑice *«şi vor fi amêndouĭ unŭ trupŭ,»* de aci urmézǎ, că intrarea in adoua căsătoriă, după incetarea din viaţă a unuia din soţĭ, este interḑisă, fiind că alt-fel arŭ fi *treĭ* unŭ trupŭ». Intr'unŭ altŭ locŭ Tertulian argumentézǎ ast-fel: dacă o femeiă, chiar depărtată fiind de bărbatul eĭ cu rêŭ, totuşĭ este legată de acestŭ *inamicŭ* al eĭ, care din adins s'a separatŭ de ea, cu atàt maĭ mult ea este legată de acela, care nu se separă de ea de bună-voiă şi nu incetézǎ de a fi *amicul* eĭ, pe care din contra Dumneḑeŭ 'l-a depărtatŭ de ea pentru unŭ timpŭ óre-care prin mórtea trupéscă. Ea remàne in spiritu unită cu el chiar după mórtea luĭ; ea se rógă pentru sufletul sêŭ, şi speră a se uni cu el in ḑiua invierei; ar fi dar unŭ *adulterŭ*, dacă s'ar uni cu unŭ altŭ bărbatŭ.

Să vedemŭ acum şi opinianile *părinţilor ortodoxĭ* asupra căsătoriei a doua, spre a constata décă eĭ au fostŭ liberĭ de orĭ-ce rigorismŭ in acestŭ punctŭ.

Intre părinţiĭ apostolicĭ, *Herma* pune, in a doua carte din *Pastorul* sêŭ, intrebarea: «décă a muritŭ bărbatul saŭ femeia, şi cel ce remàne intră in a doua căsătoriă, comite el unŭ pêcatŭ?» Rêspunsul este: Cine se căsătoresce, nu pêcătueşce, dér décă ar remàne in vêduviă, dobêndesce multă onóre inaintea Domnuluĭ.» Prin urmare Herma permite, in spiritul apostoluluĭ Pavel, recăsătoria, vede insĕ in vêduviă o moralitate maĭ perfectă.

Ceva maĭ tàrḑiŭ *Athenagora*, unul din renumiţiĭ apologeţĭ chreştinĭ, in al doilea secul, descriind in opera sa: *«Legatio pro Christianis»*, castitatea moravurilor

Asemenea el recomandă de a nu lua ca diaconese de cât văduve care n'avuseseră de cât unŭ singurŭ bărbatŭ (I tim. 5,9). Celoralţi chreştinĭ însĕ Apostolul Pavel nu prescrie nimicŭ în privinţa acésta, ci li dă numaĭ consilie. Ast-fel el scrie către Corintienĭ: «Muierea este legată de lege în cât timpŭ trăesce bărbatul eĭ; iar daca va adormi bărbatul eĭ, este slobodă să se mărite după care va vrea; numaĭ în Domnul. Iar este maĭ fericită de va rĕmânea aşa, după sfatul meŭ; şi mi se pare că şi eŭ amŭ Duchul luĭ Dumnedeŭ» (I Corinth. 7, 39—40). Aşa dar Apostolul permite a doua căsătoriă, cu tóte acestea dă preferenţă văduvieĭ şi este bine convinsŭ, că acésta nu este o opiniune arbitrară şi neîntemeiată a sa propriă. Din contră într'unŭ singurŭ cazŭ recomandă el însuşĭ a doua căsătoriă, dicênd: «Cele tinere să se mărite, să nască copiĭ, să administreze case, să nu dea nicĭ uă pricină protivniculuĭ spre ocară» (I Tim. 5,14). Elŭ are aci în vedere vĕduve tinere, maĭ cu sémă acelea fără copiĭ şi care, remâind vĕduve, ar putea să cadă în pĕcatŭ.

Noĭ vedemŭ dar că Apostolul Pavel, precum preferă virginitatea căsătorieĭ fără a blama saŭ a opri căsătoria, totŭ ast-felŭ preferă vĕduvia, dar fără a opri a doua căsătoriă.

In contra acesteĭ moderaţiunĭ apostolice, câteva secte chreştine desaprobaŭ cu totul, unele căsătoria în genere, precum uniĭ din *Gnosticĭ*, altele numaĭ pe a doua căsătoriă, precum *montaniştiĭ* şi o parte din *Novaţianĭ*. Dar ceĭ maĭ principalĭ representanţĭ aĭ acestuĭ rigorismŭ aŭ fostŭ *montaniştiĭ*, carĭ nu se sfiaŭ a declara de adulteriŭ pe a doua căsătoriă, şi a face Bisericeĭ pentru permisiunea eĭ, cele maĭ marĭ repro-

doua căsătoriă, pe a treia căsătoriă o consideră ca unŭ semnŭ de necontenenţă, iar pe cele următóre ca o manifestă fornicaţiune. In acestŭ casŭ Irineŭ împărtăşesce opiniunea maĭ multor părinţi aĭ Bisericeĭ ortodoxe.

Asemenea şi *Clemente Alexandrenul* intr'unŭ locŭ din opera sa *Stromata* (lib. III, cap. 12) pare că condamnă a doua căsătoriă; dar ca să înţelegemŭ bine adevĕratul sensŭ al acestuĭ locŭ trebue să comparămŭ unŭ altŭ locŭ din aceeaşĭ operă, al căruia sensŭ este fórte clarŭ. In acel din urmă locŭ (Strom. lib. III, cap. 1) Clemente se exprimă astfel: «Noĭ lăudămŭ virginitatea, admirămŭ monogamia şi castitatea uneĭ singure căsătorii. . . iar despre a doua căsătoriă Apostolul Pavel dice: de nu se înfrâneză, să se căsătorescă (I Cor. 7, 9)». Vedemŭ dar că Clemente, după exemplul Apostolului Pavel, preferă starea de vĕduviă naintea căsătorieĭ a doua, dar nu condamnă pe acésta, ci o permite acelora cari nu posedă destulă continenţă; iar decă în primul locu pare a condamna a doua căsătoriă, acésta se explică aşa, că Clemente în acestŭ locŭ sub expresiunea «a doua căsătriă» înţelege uă bigamiă reală şi adevĕrată, nu cea succesivă

Totŭ astfel este şi cu *Origene*, care pare a refuza celor ce se recăsătorescŭ chiar orĭ ce speranţă de mântuire (homil. IV in Lucam). Dar în acestŭ locŭ, bine înţelesŭ, Origene nu vorbesce despre mântuirea în genere, ci despre unŭ gradŭ *maĭ înaltŭ* de fericire, după cum o putemŭ vedea şi din unŭ altŭ locŭ, unde dice: «femeia care se mărită pentru a doua óră, va participa la mântuire intr'unŭ gradŭ óre care, dar nu şi la acel

chreştinilor, dice: «*Noï nu ne căsătorimŭ nicï de cum, saŭ cel puţin o facemŭ uă sigură dată; căcï a l › ua căsătoriă este unŭ adulterŭ convenabilŭ (decorum adulterum).*» Uniï aŭ acusatŭ pe Athenagora, pe basa acesteï espresiunï, de montanismŭ: din contra insă este de observatŭ, că Montaniştiï nu numescŭ nicï odată pe a doua căsătoriă unŭ adulterŭ *decorum*, ci curatŭ şi simplu adulterŭ, şi apoï nu trebue să perdemŭ din vedere, că Athenagora in scopul seŭ apologeticŭ a pututŭ intrebuinţa uă espresiune esagerată.

Căţi-va anï după Athenagora, Sàntul Irineŭ, care prin originea, cultura şi limba sa, aparţinea chreştinilor din Orientŭ, vorbind despre botezŭ, observă, că Domnul a avutŭ milă de femeia Samaritană, *quae in uno viro non mansit, sed fornicata est in multis nuptiis* (care n'a remasŭ la unŭ singurŭ bărbatŭ, ci a precurvitŭ in multe căsătoriï). Prin aceste cuvinte Irineŭ pare a întrece pe Athenagora in rigorismŭ; dar sensul cuvintelor sale nu este prea sigurŭ, pentru ca să fimŭ in dreptŭ a considera pe Irineŭ ca adversarul cel maï violentŭ al căsătorieï adoua. Maï inteiŭ de tóte nu se scie, décă Samaritana a luatŭ ceï cincï bărbaţï fiind toţï in viaţă, saŭ succesivŭ după mórtea lor. Uniï credŭ că ea a avutŭ uă uniune multiplă cu maï mulţï bărbaţï; dar cuvintele luï Irineŭ se pot interpreta şi alt-fel. Décă Samaritana ar fi fostŭ remăritată, după mórtea intàiuluï seŭ bărbatŭ, numaï uă singură dată, Irineŭ nu s'ar servi de uă expresiune aşa de tare, căcï ni este permisŭ a admite, că el a considératŭ ca fornicaţiune nu pe a doua, ci pe a patra şi a cincea căsătoriă a Samaritaneï. Cheia pentru corecta interpretare a opiniuneï sale ni o daŭ *Constituţiunile Apostolice*, cari in orï-care casurï permitŭ a

de la Biserică, ci a li impune penitenţa de doï, orï de treï anï.»

Opiniunea S-tuluï Vasilie a influenţatŭ forte multŭ asupra practiceï ulteriore a bisericeï orientale. Astfel Nicifor Patriarchul de Constantinopolŭ † 814 depărta pe bigamul de sàntele sacramente pe timpŭ de doï anï, pe trigamul timpŭ de cincï anï. Din contra, imperatorele Leon Inţeleptul s'a căsătoritŭ pentru a doua şi a treia oră, fără ca autorităţile eclesiastice să 'ï impună penitenţă. Cànd însĕ a intratŭ în a patra căsătoriă (în anul 904), atuncï patriarchul Nicolae l'a escomunicatŭ. Acestŭ decretŭ fu confirmatŭ de unŭ conciliŭ din Constantinopolŭ (920), sub fiul luï Leon, Constantin VII Porfirogenit. Acestŭ conciliŭ a desaprobatŭ a doua căsătoriă, a supusŭ pe a treia uneï penitenţe şi a interḑis-o acelora care ar fi în etate peste 40 anï şi ar avea copiï din primele căsătoriï; iar pe a patra căsătoriă o pedepsesce cu escomunicaţiune. Aceste disposiţiunï aŭ remasŭ pànă în ḑiua de astăḑi în Biserica orientală.

In Biserica latină, noï amŭ veḑutŭ că autorul *Pastoruluï*, pe la 150, consideră a doua nuntă ca permisă; însĕ amŭ veḑutŭ asemenea că cu St. Apostolŭ Pavel el consideră starea vĕduvieï ca maï perfectă, şi acésta este şi opiniunea părinţilor şi a concilielor din timpurile posteriore. Tertullian insuşi, înainte de a trece la montanismŭ, nu privesce nicï uă dată a doua nuntă ca nepermisă.

Legalitatea nunţeï a doua pare că a fostŭ maï multŭ combătută în Africa, patria Montaniştilor, Novaţianilor şi a Manicheilor; de aceea, dupĕ statutele vechï eclesiastice, cànd se alegea unŭ episcopŭ, i se puneaŭ aceste douĕ chestiunï: Deca nu condamnă căsătoria în genere şi a doua nuntă în particularŭ.

gradŭ de fericire ca aceea care a remasŭ curată (hom. XIX in Ierem.).»

De uă mare importanţă şi uă probă palpabilă, că Biserica orientală, chiar Biserica chreştină in genere, nu aprobă condamnarea rigoristă a căsătoriei a doua, este canonul VIII al ănteiuluĭ conciliŭ ecumenicŭ de la Niceea. Acestŭ canonŭ, care se ocupă cu reprimirea Catarilor Novaţianilor in sinul Bisericeĭ ortodoxe, le pune intre altele şi condiţiunea ca eĭ se aĭbă comuniune «cu ceĭ insoţiţi prin a doua nuntă». Aşa dar Sinodul apără aci libertatea chreştină in contra rigorismuluĭ sectarilor. De altă parte insă Biserica n'a uĭtatŭ niciĭ de cum, că Apostolul a permisŭ a doua căsătoriă numaĭ in vederea slăbiciuneĭ omenescĭ. De aceea ea a interdisŭ la a doua nuntă bine-cuventarea cununiilor, adică propria bine-cuventare solemnelă, şi in urma acesteĭ interdicerĭ a opritŭ pe preoţĭ de a participa la ospetările la a doua nuntă. Deja in anul 315 a ordonatŭ Sinodul din Neocesariea (can. 7): „Presviterul la nunţile celor de a doua nuntă să nu mănânce; fiind că nunta a doua cere pocăinţă, şi presviterul nu póte invoi prin ospetare asemenea nunţĭ.»

Canonul XIX al conciliuluĭ din Ancyra vorbesce despre penitenţa ce trebuesce impusă acelora carĭ se recăsătorescŭ. Asemenea şi Săntul Vasilie in epistolele sale canonice. Ceĭ vechĭ, dice Vasilie (can. 4), impuneaŭ bigamuluĭ (celuĭ inadoua căsătoriă) penitenţa de unŭ anŭ, chiar de doĭ anĭ, iar trigamuluĭ (celuĭ în a treia căsătoriă) de treĭ anĭ, adesea şi de patru anĭ. El insuşĭ adaogă din parte-ĭ că; «ceĭ ce aŭ cădutŭ din mĕsura nunţiĭ a doua, nu suntŭ vredniciĭ să se chieme cu numirea bărbatuluĭ orĭ a femeeĭ. Dar totuşĭ nu trebue a'ĭ opri cu totul pe eĭ

Schitul Românŭ din Muntele Atos.

Lectoriĭ noştri sciŭ deja că monastirea Lavra de la care depinde schitul nostru St. Ioan Prodrom din Muntele Atos, stăruesce pe lângă Inalta Sa Sanctitate, Patriarchul din Constantinopolŭ, să anuleze singhiliul predecesoruluĭ seŭ, prin care singhiliŭ se recunosceaŭ maĭ multe drepturĭ ale schituluĭ nostru, între care este şi dreptul ca numerul părinţilor din schitŭ să fie nemărginitŭ.

Nu scimŭ ce mĕsurĭ a luatŭ guvernul nostru pentru a apăra drepturile ameninţate ale schituluĭ nostru înfiinţatŭ cu enorme sacrificiĭ şi care şi acum se bucură de uă modestă subvenţiune. Noĭ din parte-ne credemŭ că ar fi timpŭ, ca guvernul nostru să stăruéscă din tóte puterile, să termine uă dată şicanele ce suferă necontenitŭ părinţii românĭ din muntele Atos şi să scape schitul nostru din posiţiunea echivocă şi tristă în care se află astăḍi. România are datoria, maĭ alesŭ acum când s'a înălţatŭ la rangul de Regatŭ, să 'şĭ aĭbă unŭ schitŭ în muntele Atos, unde suntŭ representate tóte statele ortodoxe. Rusia, Serbia, Bulgaria aŭ câte una saŭ maĭ multe monastirĭ: numaĭ România n'are de câtŭ unŭ schitŭ, şi acesta în nisce condiţiunĭ care nu ne face onóre.

Drepturile ce arŭ putea invoca Guvernul nostru pentru a obţine una ca acésta suntŭ aşa de numeróse şi aşa de bine fondate, în câtŭ nu ne îndoimŭ nicĭ de cum, că va reuşi decă numaĭ va voi. Noĭ comunicămŭ maĭ josŭ doue extracte din care, pe de-o parte se arată în tótă urîciunea eĭ nerecunoscinţa şi reutatea monachilor Greci din St. Muntele Atos, carĭ aŭ uĭtatŭ aşa de uşorŭ imensele

Amvrosie vorbesce despre repetirea căsătoriceĭ astfel: *Nec prohibemus secundas nuptias, sed non suademus. Plus dico: non prohibemus secundas nuptias, sed non probamus saepe repetitas.* (Nu oprimŭ a doua nuntă, dar nu o sfătuim. Dic maĭ mult: nu oprim a doua nuntă, dar nu le aprobămŭ repetite de multe orĭ). Acéstă opiniune a luĭ Amvrosie este cu atât maĭ remarcabilă, cu cât el era unŭ panegiristŭ zelosŭ al virginităţeĭ.

Asemenea şi Ieronim, cu tótă stima ce avea pentru virginitate, totuşĭ ḑice: *Non damno bigamos et trigamos, et si dici potest octogamos. Aliud est non damnare, aliud praedicare* (Nu condamn pe bigamĭ şi trigamĭ, şi décă se póte ḑice, pe octogamĭ. Alta este a condamna, alta este a recomanda). Astfel dar, in timpul luĭ Ieronim, Biserica nu condamna, dar nicĭ nu recomanda a doua nuntă. Asupra acestuĭ punctŭ Biserica latină şi Biserica orientală eraŭ in deplin acordŭ; dar pe când acésta din urmă condamna absolutŭ a patra căsătorie, Biserica latină nu făcea nicĭ uă restricţiune.

Cum că Biserica latină permitea repetirea căsătoriclor fără restricţiune, o vedemŭ dintr'uă curiósă intâmplare de care face menţiune Ieronim. Pe când Ieronim se afla in Roma s'a intâmplatŭ că unŭ bărbatŭ care inmormêntase deja 20 femeĭ, a voitŭ să ia in căsătorie uă alta, care ea insăşĭ pusese in mormêntŭ pe al douĕḑecelea bărbatŭ al eĭ. Fie-care, ḑice Ieronim, era curiosŭ să veḑă care din doĭ va birui. Bărbatul a invinsŭ; el mergea inaintea cusciuguluĭ ca unŭ triumfatorŭ, in mijlocul mulţimeĭ poporuluĭ. Cu tóte acestea suntŭ şi intre theologiĭ latinĭ mulţĭ carĭ condamnă a patra nuntă.

ZOTU.

greci, ce e dreptŭ, nu refuza, insă o vindŭ in nisce condiţiunĭ in cât chilia vîndută este totu nevîndută; eĭ o vindŭ la toţi, şi ea totu a monastireĭ remâne. Aşa s. e. se vinde monachuluĭ Chiriac uă chilia, dar cu condiţiunea, ca părintele Chiriac să dea in totŭ anul unŭ birŭ şi când ar voi să o vîndă la altul, el este datorŭ a da monastireĭ a treia parte din preţul eĭ: iar dacă móre Chiriac, atuncĭ, daca n'are unu ucenicŭ diadohŭ (moştenitor), chilia remâne totŭ a mônăstireĭ: decă insă are unŭ diadohu, acesta este datorŭ a plăti mônăstireĭ a treia parte din preţul chilieĭ. Maĭ adăogămŭ incă, că nimenĭ n'are voia să aĭbă maĭ mulţĭ ucenicĭ, ci numaĭ unul seŭ multŭ douĭ.

Ecă metodul de care s'aŭ servitŭ greciĭ, pentru ca de atâtea secole Românii să nu se pótă intruni ḑece la unŭ locu şi să aĭbă şi eĭ unŭ micŭ locaşŭ in care să laude pre Dumneḑeŭ in limba lor.

Abia de la anul 1857 incoce s'a datŭ şi Românilor voia a avea unŭ schituleţŭ, insă intr'unu locŭ micŭ, unde abia potŭ trăi treĭ ómenĭ, inchişĭ in cincĭ pogóne de pétră. Mulţumită zeluluĭ Românilor şi conduceriĭ inţelepte a actualuluĭ stariţŭ, schitul totuşĭ a progresatŭ, aşa că asta-ḑĭ numĕră 90 monachĭ. Dar tocmaĭ de aceia grecii voescu acum a'ĭ isgoni. Pe când in actul ce posedă Românii se ḑice, că imulţindu-se numĕrul părinţilor, monăstirea Lavra (pe al căreia teritoriŭ se află schitul) să li dea şi locŭ de viĭ şi de grădinĭ, şi cherestea pentru zidirĭ, — astăḑĭ Lavra voiesce a'ĭ izgoni şi din strîmtul acelu locŭ. Până acum schitul avea lemne de focu şi varul de la monastire; acum insă Lavrioţiĭ pentru lemne de focŭ trimitŭ pe Românĭ prin locurile cele maĭ departate şi cele maĭ rele ca să le tae, iar varul 'l-au opritŭ cu totul, tocmaĭ acum, când Românii zideau unu spitalŭ pentru eĭ şi pentru streinĭ. Lavra era

bine-faceri ce aŭ primitŭ din ţara nóstră, şi mergŭ ear până acolo, de a nu suferi în mijlocul lor nici chiar unŭ micu schitŭ care pórtă numele de Românŭ; iar pe de altă parte se va putea convinge şi onor. Guvernŭ, că ceea ce ceremŭ de la el,—dreptul de a avea uă monastire in S-t. Munte, este uă cerere dréptă, pe care, décă voesce, uşorŭ va putea să o realizeze.

Când ne gândimŭ la sacrificiele colosale ce aŭ făcutŭ Românii pentru monastirile din Muntele Atos; la imensele bogăţiĭ ce de atâtea secule le a vĕrsatŭ România pentru locaşurile din acel locŭ şi de care au beneficiatŭ părinţiĭ Grecĭ, ne indignămŭ vĕḑendŭ cum aceştia acum sciŭ a ne recompensa şi a arăta recunoscinţa lor. Noĭ, carĭ amŭ avea dreptul de a posede in Muntele Atos monatirile cele maĭ frumóse, fiindŭ că cele maĭ multe din ele aŭ fostŭ bogatŭ dotate şi chiar fundate de Românĭ,—astăḑi abia suntemŭ toleraţĭ de a avea unŭ micŭ schitŭ. Dar acésta a fostŭ conduita monachilor grecĭ de la începutŭ. Eĭ aŭ sciutŭ tot-deuna să impedice înfiinţarea uneĭ comunităţĭ române în republica lor monachală, temându-se ca nu cum-va bogăţiele ce veniaŭ din România să trécă în manile părinţilor Românĭ. Este adevĕratŭ că Româniĭ nu eraŭ respinşĭ formalŭ din monastirile grecescĭ; eĭ eraŭ primiţĭ chiar cu uă aparentă dragoste frăţéscă; dar părinţiĭ Grecĭ căutaŭ tot-déuna ca Româniĭ să fie risipiţĭ prin diferitele monastirĭ, şi să nu ajungă nicĭ uă dată la unŭ postŭ maĭ importantŭ. Eĭ iĭ intrebuinţaŭ ca bucătarĭ saŭ pitarĭ saŭ pe la metócele lor.

Pentru a face cu totul imposibilă aşeḑarea uneĭ comunităţĭ străine în mijlocul lor, monachiĭ grecĭ aŭ inventatŭ uă lege, pe care nu scimŭ cum să o calificămu. Când cineva voesce a cumpĕra uă chiliă de la uă Monastire, părinţiĭ

sĕĭ; numaĭ noĭ Românii n'avemŭ dreptul de a avea unŭ representantŭ, aşa că orĭ-ce judecată aŭ părinţiĭ românĭ, ea termină după pofta grecilor, şi toţĭ româniĭ în St. Munte suntŭ consideraţĭ ca ómenĭ părăsiţĭ, fără nicĭ uă protecţiune, neavend unde a'şĭ pleca capul.

Onórea Ţĕreĭ nóstre cere, ca România să aibă în Sf. Munte uă monastire independentă ca să represinte acolo Biserica nóstră română cu totă demnitatea cuvenită. Demnitatea nóstră cere să avemŭ şi noĭ Româniĭ acolo uă monastire cel puţinŭ ca a Bulgarilor şi a Serbilor, cu locŭ, cu pădure, cu dreptul de representantŭ şi cu tóte privilegiele, iar nu unŭ schitŭ atârnatŭ, cu 5 pogóne de petră, şi espusŭ la tóte şicanele. Sacrificiele ce aŭ făcutŭ de atâtea secule Româniĭ acolo şi în totŭ orientul, ne daŭ acestŭ dreptŭ.

Să sperămŭ că guvernul nostru se va interesa de acéstă chestiune şi va face totŭ ce cere interesul şi demnitatea ţĕreĭ.

Facerĭ de bine ale Românilor din muntele Athos (estras din acte vechĭ).

Pentru M-stirea Stavronichita.

Iară apa a adus'o în Mônăstire Domnitoriul Ungro-Vlahieĭ Şerban Voevodu Cantacuzin, cu Bolte, lucru de mare cheltuială.

Pentru M-stirea Csinopu.

După acésta la 1545 Boerul Ungro-Vlahieĭ: Duca Vornicul, Radul, fraţiĭ şi Mateĭ Voevod Basarabi aŭ zugrăvitŭ artica şi Trapeza.

datore să dea schitului tótă cheresteaoa de care ar avea trebuinţă pentru clădiri, dar cu tote acestea schitul a trebuitŭ să plătéscă peste 5000 galbenĭ pentru lemnele de construcţiune, de care a avutŭ trebuinţă.

Dar Lavrioţiĭ nicĭ aşa nu suntŭ mulţumiţĭ. Eĭ voescu a izgoni cu totul pe părinţiĭ Românĭ din schitŭ, servindu-se de ridiculul motivŭ, că eĭ aŭ vîndutŭ chilia, adică locul unde se află schitul, nu Românilor, ci Moldovenilor. Ceea ce este şi maĭ tristŭ, este că eĭ aŭ găsitŭ treĭ părinţĭ românĭ, de care se servescŭ, ca de instrumente orbe, la pretenţiunile şi intrigele lor, şi aceştia suntu: Nifon, Nectarie şi Antonie, avend acum şi unŭ altŭ tovarăşŭ, care a făcutu deja isprava ce voescŭ a face şi eĭ. Acesta este unŭ Archimandritŭ Nestor, care împreună cu stariţul sĕŭ fundase în Muntele Tavoruluĭ uă mônăstire românéscă, iar după mórtea stariţului a vîndutŭ mônăstirea la Grecĭ pe uă archimandriţie. După ce Greciĭ aŭ ajunsu la scopul lor, apoĭ 'l-aŭ datŭ afară de acolo, dându'ĭ de cheltuélă uă bătae bună, şi ast-felŭ el acum a venitŭ, dupe cum suntemŭ informaţĭ, în schitul Românŭ, unde 'şĭ-a găsitŭ tovarăşĭ pe ceĭ treĭ monachĭ pomeniţĭ maĭ susŭ, cărora negreşitu, deca eĭ vor reuşi la stăruinţele lor, nu va merge maĭ bine, de câtŭ Archimandrituluĭ Nestror, căcĭ acesta este plata vîndĕtorilor.

In fine să maĭ vorbimŭ şi despre o altă împrejurare care face viaţa părinţilor din schitul român forte amarată.

In Muntele Atos suntŭ 20 de mônăstirĭ independente: 17 greceştĭ, una ruséscă, una bulgăréscă, una serbéscă şi alte multe schiturĭ, care suntŭ supuse acelor mônăstirĭ. Aceste 20 mônăstiri aŭ câte unŭ representantŭ, care formeză autoritatea în St. Munte, care judecă orĭ-ce afacere. Se înţelege că fie-care din aceştĭ representanţĭ protege pe consîngeniĭ

nitoriul Moldo-Vlahiei aŭ trimisŭ pre Petru Protospatariul ca să o inoiască pre dînsa, iară el scumpŭ fiind a ziditu numaĭ Pirgul cel de la mare dupre cum se vede, acésta inşciinţându-se Domnitoriul aŭ hotăritu ca să-l omóre, iară El cu jurămentŭ s'a făgăduitŭ ca să săvêrşéscă lucrul. Deci intorcându-se a innoit-o cu Pirg dupre cum se vede.

Pentru M-stirea Dionisiului.

Mónăstirea Dionisiului este frumósă situată pe Malul măriĭ la locŭ inaltŭ cu Pirg prea mare, a impodobit-o pre acésta al Ungro Vlahieĭ Negul Basarab Voevodŭ, désupra Pirgului se scrie Elineşte numele luĭ in Lespede. Petru Voevodŭ a zugrăvitŭ Biserica. Ctitorĭ noĭ aĭ Mónăstiriĭ s'aŭ arătatŭ, şi Petru Voevodŭ inoindu-o desăvêrşitŭ şi Ginerile lui; Alexandru Voevodŭ Carele s'aŭ numitŭ maĭ pe urmă Pahomie şi Dómna Rucsandra şi alţiĭ.

Pentru M-stirea Grigoriului.

Pe urmă Stefan Domnitoriul Moldaviei Tatal lui Bogdan Voevod a inoit-o la anul 1500 măreţă, al căruia Krisovŭ se află inpreună şi cu ale altor Domnitorĭ Ctitorĭ. Deci după acesta arḑând, Ioachim Veşmintarul Macroienis (barbă lungă) strângând dela mulţi Domnitorĭ aĭ Vlahieĭ şi Boerĭ aĭ Ţarigragului o au inoit-o precum se vede.

Extract

Dintr-o broşura grecéscă tipărită de monastirea sfântuluĭ Pavel, in care tratéză despre tóte monastirile din sfântul Munte, cine aŭ fostŭ fondatoriĭ lor.

Pentru M-stirea Rusicului.

După ce s'a pustiitŭ Mŏnăstirea, cu ajutoriul şi cu alergarea Domnitorilor din Vlahia şi a Boerilor, cu îndemnarea Penopolisiotului Sava Egumenul şi altor greci s'a rădicatŭ Biserica Sf-tuluĭ Panteleimonŭ spre mare, déră maĭ pe urmă şi tótă Mŏnăstirea dupre cum se vede s'a făcutu cu ajutorulul şi alergarea Eghemonului Moldavieĭ Scarlat Calimah care întâiŭ a ziditŭ Biserica Sobornicescă a Sf. Pantelimon la anul 1812. al doilea Córdele la 1816, 1817, 1818, şi la 1819, şi marca Capŭ de boŭ şi Corbŭ săpate pe Uşile din lăuntru şi afară desupra Uşilor pe marmură săpatŭ cu slove negre boite întru care dice: Eghemonus tis Moldo-Vlahias Scarlat Calimah Ctitoros, şi la Clopotniţă este leatul 1819, şi Capul de boŭ, şi altŭ paraclisŭ lângă cea sobornicescă la 1820.

Pentru M-stirea Zugravului.

In Monastirea acesta se găseşce uă Icónă a S-tuluĭ Gheorghie venind din Arabia pe vremea lui Mihail Latino-cugetătorul. Mŏnăstirea acésta de focŭ s'a arsŭ împreună cu Părinţiĭ şi Egumenul: aŭ arsŭ pentru că s'aŭ împotrivitŭ Impératuluĭ mărturisindŭ buna mărturisire; deci la 1502 Stefan Domnitoriul Moldavieĭ aŭ înoit-o din Temelie cu prea frumósă Biserică şi cu luminata Zugravie dupre cum se vede.

Pentru M-stirea Caracalu.

De la ctitorul Eĭ Nicolae Caracala din Oraşul Caracalu pe care l'a ziditŭ Imperatul Antonie Caracal în Judeţul Dacii pe Malul răuluĭ Oltul şi se numeşte după numele Ctitorului Caracalu. Deci pustiindu-se de Varvarĭ, Petru Dom-

pusniceşte vieţuind întru Domnul s'a odihnitŭ îngropându-se în tinda sfinţiteĭ Bisericĭ dupre cum se vede zugrăvitŭ cu podóbă Arhierească şi pre Mormântŭ cu versurĭ în limba elenă.

Aşa aŭ fostŭ depururea pomenitul Ctitorŭ Alexandru Voevod, carele în cele maĭ depre urmă ale vârsteĭ sale făcêndu-se Monah, Pahomie numindu-se, către domnul s'a mutatŭ. Decĭ şi Dómna Rucsandra a rescumpĕratŭ dela ceĭ ce stăpânea tóte moşiile monastireĭ câte în Hrisóve se vedŭ şi li a dăruitŭ monastireĭ câte stăpâneşte.

Pentru Monastirea Cotlomuşu.

Latino cugetătoriul Mihail a dărămat-o pre iea tótă dupre cum şi alte Lavre ale Careilor; pre urmă luminatul Domn Negul Voevod, Radul Voevod Basarab şi Mircea Voevod de săvârşitŭ a înoit-o dupre cum se vede, se găsescŭ împrejurul Bisericeĭ zugrăviţĭ ca nişte ctitorĭ şi înpodobitorĭ aĭ Bisericeĭ.

Pentru Monastirea Pantocratoru

Dărămându-se zidul cel dinafară l'aŭ ziditŭ marele logofătŭ Barbul şi Gavriil cel din Vlahia.

EXTRACTU

Din Istoria Moldoveĭ şi a Românieĭ tipărite în Bucureşti, a Moldoveĭ la 1858 şi a Românieĭ la 1859. Manuscripte vechĭ pe limba Română, găsite în Monastirea Cozia şi Şerbăneştĭ şi Chişnov, care tratoază colonisarea Romanilor de la Traian până la lĕtul 1728 dupĕ Hristos. Extractŭ din vieţile Domnitorilor ambelor ţărĭ, ce îmbunătăţirĭ au făcutŭ în ḑilele lor Bisericilor greceştĭ din Constantinopole, din Sf. Munte, din Ierusalim, S-ta Siraia, Elada şi în tot Orientul.

Pentru monastirea Csiropotamul

După acesta, Alexandru Voevod domnul Valachieĭ a înoitŭ monastirea şi a zugrăvitŭ biserica după cum se vede pe uşe saŭ perdea zugrăvitŭ chipul luĭ.

Pentru monastirea st. Pavel

Impreună cu ctitoriĭ se numeră şi Domnul Ungro-Vlahieĭ Ioan Cantacuzin Basarab Voevod Brâncovénu, carele a rădicatŭ din temelie cele maĭ largĭ încăperĭ care cuprind şi Biserica st. Constantin.

Pentru monastirea Doheriu

După ce s'a rĕsipitŭ Monastirea s'aŭ adunatŭ iérăşĭ Părinţiĭ supt încăldirea luĭ Ghermano pre aceştia stăpânindu-ĭ mulţĭ şi mărturie pentru minunile Arhanghelului luând în scrisŭ dela cel întâiŭ al Munteluĭ şi la Moldova către Domnitorul Alexandru şi către Domna Rucsandra scăpând şi minunile cele multe ale Arhanghelului povestindu-le, ajutoriul şi alergarea lor aŭ cerutŭ spre înoirea Monastireĭ pustiite, iară eĭ audind şi respectând pe Ghermano aŭ hotărîtŭ cu Dumnedeiasca ameninţare pentru ca să înoiască Biserica. Decĭ pela 1568 aŭ trimisŭ împreună cu Ghermano pre mitropolitul Theofan, ca să stăruiască la zidire şi ca mitropolitul Moldavieĭ, Teofan, după săvârşirea Bisericiĭ să o sfinţescă şi să se înapoieze. Decĭ viind in munte Ghermano, pe la jumătatea zidirilor bolnăvindu-se a trecutŭ din viaţă lăsând moştenitorŭ pre Teofil Ieromonahu, iară Mitropolitul cu Egumenul aŭ săvârşitŭ Biserica şi sfinţindu-o aŭ scrisŭ către Inălţimea Sa Domnitoriul, că tote le aŭ săvérşitŭ şi că El nu se maĭ întoarce în Moldova, ci demisionéză de Eparhia sa. Decĭ aicea

cel vechiu cu altul noŭ şi a acoperit-o tótă de isnóvă, şi tótă clisernița aŭ zidit-o din temelie şi aŭ făcutŭ vase de tréba bisericeĭ de aurŭ şi de argintŭ şi zavese cusute cu sarmă de aurŭ prea înfrumuseţate şi a făcutŭ merticŭ mare câte 10,000 Taleri pe anŭ.

La Lavra *Ivirului* a Sfântului Eftimie făcĕtoriul de minunĭ, a adusŭ apă presus pe ziduri prin urlóe ca de douĕ mile de loc departe, şi cu multă avuţie o aŭ înbogăţit-o; iar cinstita lui Dómnă Despina, a datŭ o zavesă cusută totŭ cu sârmă de aurŭ, şi prea înfrumuşeţată să o pue înaintea sfinteĭ şi făcĕtoreĭ de minunĭ Icóne, în care este scrisŭ chipul prea curateĭ Feciore şi Maiciĭ luĭ Dumnedeŭ Marieĭ, care se chiamă portărița ce a venitŭ pe mare la acea Monastire cu mare minune cum se află scrisŭ pe dênsa.

La Monastirea *Pantocratoru* aŭ făcutŭ marĭ zidirĭ ca şi la Ivirul şi aŭ dăruitŭ multe darurĭ.

La Lavra cea mare a *Hilindarului* aŭ adusŭ apa tot ca şi la Ivirul.

La lăudata Monastire a *Vatopedului* a tocmitŭ să se dea milă pe anŭ ca şi la Lavra Sfântuluĭ Athanasie şi a pusŭ la făcĕtórea de minunĭ Iconă a Precesteĭ unŭ marŭ cu aurŭ cu mărgăritariŭ şi cu pietre scumpe, şi aŭ ziditŭ pivniţă mare din temelie.

La sfânta monastire *Csiropotamu* a ziditŭ o trapezarie din temelie şi pivniţă.

La monastirea Sfântuluĭ Pavel a ziditŭ o culă din temelie să fie de streje. Ce vomŭ maĭ înmulţi cuvintele spuind tóte monastirile de rând? Că tóte monastirile din Sf. Munte al Athonuluĭ le-aŭ îmbogăţitŭ cu banĭ, cu vase şi dobitóce încă le aŭ datu, şi multe zidirĭ aŭ făcutŭ, şi fu ctitorŭ mare a tótă Sfetagora.

Facerile de bine a le D-luï Négoe V. V.

La anu 1502 de la Hristos.

La Monastirea *Dionisiuluï* pe grópa Sf. Nifon au ziditŭ Biserică în numele Sfântuluï şi monastirea o a inbogăţitŭ cu multă avuţie şi multe ziduri aŭ făcutŭ şi aŭ ridicatŭ.

Monastirea luï *Hariton* care se chemă de obştie *Cottomuşu* a începutŭ a o zidi Radul Vodă din temelie, şi Negoe Vodă a săvârşit-o şi cu tóte frumuseţile şi podóbele a îmbodobit-o din afară şi pe dinăuntru, iar împrejur a îngrădit-o cu zidŭ şi 'ï-a făcutu Biserica Sfântuluï Nicolae făcetorul de minunï cu turle, chiliï, trapezărie, pivniţă, magherniţă, şi magupie, grădină, pórtă mică şi mare, bolniţă şi ospătarie şi doherie, jicniţă şi visterie, şi alte case de tótă treba: iar biserica şi chiliile le-a umplutŭ de frumuseţe, şi le-a săvârşitŭ de acoperemêntŭ: iar biserica şi tinda a învelit-o cu plumbu şi a pusŭ sticle pe la tóte ferestrile, şi a şi târnosit-o cu blagoslovenia Archiereuluï şi a Preotuluï şi a altor Egumenï de la alte Monastirï, şi făcu cinste mare tuturor şi 'ï dărui cu darurï marï şi se duseră fie-careşï pe la locurile sale cu mare bucurie, mulţămind luï Dumnedeŭ. Aşijderea aŭ făcutŭ o arsana la mare să fie de Corăbierï, şi o corabie mare şi alta mică cu totŭ ce trebueşce şi a zidit-o cu zidŭ împrejurŭ, şi a făcutŭ o culă cu arme şi cu turnurï să le fie de pază şi alte Metohurï cu de tóte a făcutŭ şi a ziditŭ şi bine le-a tocmitŭ; din care are monastirea multŭ venitŭ, şi 'ï-a pus numele *Lavra cea mare a Ţereï Munteneştï*.

La Lavra Sf. Athanasie ([1]) totă biserica cea mare cu Oltariul şi cu tindile le-a inoitŭ, şi a împreunatŭ plumbul

([1]) Monastirea pe a căreï teritoriu se află schitul român Prodrom şi astădï voesce a'l desfiinţa.

nul la 1690 de la Hristos, cu multe rugaciunĭ ca să o facă de isnóvă. A primitŭ Măria Sa să o facă, şi a trimisŭ ispravnicŭ cu multă cheltuială a Măriei Sale, de a făcut-o de isnóvă. Şi spre partea Bugeculuĭ la Smil, asemenea s'aŭ întâmplatŭ de au arsŭ Biserica ce aŭ avut-o creştinii acolo; deci Archiereul de acolo, aŭ trămisu la Măria Sa cu multe rugăciunĭ ca să le facă Biserica să nu rămae creştinii fără Sfinte rugĭ şi fără slujbele cele Dumnedeescĭ spre care lucru cu osârdie a stătutŭ Măria Sa bucuros a face şi numaĭ de cât a trimisŭ la pórtă de a cerutŭ vóe dela Vizirul, şi dându-se voe cu ferman a trimisu Măria sa acolo unŭ Boeriŭ cu cheltuiala Măriei Sale de a făcut'o întru cinstea şi pomenirea Sfântuluĭ Mareluĭ Mucenic Gheorghie purtătoriul de biruinţă.

Inaltŭ Prea Sânţitul Mitropolitŭ al Moldoveĭ şi Suceveĭ, ne comunică spre publicare următórea telegramă a Inaltŭ Prea Sânţituluĭ Mitropolitŭ Primatŭ pentru a se vedea motivul rĕspunsuluĭ Inaltŭ Prea Sânţieĭ Selle, publicatŭ in No. 7, al acestuĭ jurnalŭ pag. 439. Iată telegrama:

Inaltŭ Prea Sânţituluĭ Mitropolitŭ al Moldoveĭ şi Suceveĭ.

Iasy.

Cu profundă mulţămire sufletéscă avemŭ onórea a Vĕ anunţa că astădĭ 14 Martie corpurile ligiuitóre aŭ proclamatŭ regatul Româniеĭ. Să trăiască Majestatea Sa Domnul şi Regele Românieĭ Carol I şi Majestatea Sa Dómna Elisabeta Regina Românieĭ.

(Ss.) Calinic Primatŭ Românieĭ.

La Biserica cea mare Sobornicescă din Ţarigrad, a adunatŭ plumbul cel vechiŭ şi a cumpĕratŭ şi altul noŭ încă maĭ mult şi a acoperit-o tótă de isnovă, şi tóte chiliile din Patriarchie le-aŭ inoitŭ, şi Patriarchia cu banĭ şi cu multe darurĭ o aŭ înbogăţitŭ. Şi Sfântul Munte al Sinai, cu tóte vasele Bisericeĭ şi cu alte darurĭ multe a înbogaţit-o şi 'ĭ-au făcutŭ şi merticŭ mare. Iară sfânta cetate a Ierusalimuluĭ Sionul, carele este mama Bisericilor aşijderea o a dăruitŭ şi o a înbogăţit-o dinpreună cu tóte Bisericile de prin prejurul eĭ şi alte Monastirĭ dela răsăritŭ tóte. In Elada Sfânta Monastire anume Meteore a înbogăţit-o cu multe darurĭ şi multe zidirĭ a făcutŭ. Aşijderea şi în Petlagonia Monastirea anume Trecaviţa a înbogăţitŭ. Şi Monastirea ce se chiamă Luşniţa din Macedonia a miluit-o. Iar în Măgura Catesca care se chiamă acum Cuceina multe lucrurĭ a făcutŭ, şi alte Bisericĭ de acolo tóte şi locaşurile Călugărilor hrănea şi aŭ făcutŭ şi acolo zidurĭ ca şi prin alte locurĭ, ce vom maĭ spune deosebĭ lucrurile şi Mônăstirile care le aŭ miluitŭ, în Tracia, în Elada, în Ahaia, în Ilirică, în Campania, în Elespont, în Misia, în Macedonia, în Tesalia, în Sermia, în Lugdunia, în Petlagonia şi în tóte laturile de la răsăritŭ până la apusŭ, şi de la miadă-ḑi pену la miadă-nópte, tóte Sfintele Bisericĭ le hrănea şi multă milă pretutindenea da.

Domnul Mateiŭ Basarabu V. V. la anul 1644 de la Hristos a făcutŭ multe milosteniĭ şi înbunătăţirĭ la Sfântul Ierusalim şi la Sfânta Agoră şi într'alte părţĭ şi a dăruitŭ multe monastirĭ şi le-a inoitŭ.

La Constantinopolŭ, la Galata, arḑend o Biserică ce fusese acolo a Sfântuluĭ Niculae, a trimisŭ Părintele Patriarhul Ţarigraduluĭ Chir Calinic şi Creştiniĭ Poporuluĭ aceluiea la Măria Sa Domnul Constantin Basarab Brâncove-

tosŭ a adusŭ in lume unŭ duhŭ noŭ, duhul sânţenieĭ şi al adevĕruluĭ, şi cine nu se va renasce prin acestŭ duhŭ, nu este unŭ membru demnŭ al impĕrăţieĭ spirituale, ce a fondat-o Christosŭ. Omul care este coprinsŭ de altŭ duhŭ, de duhul reutăţeĭ şi al rĕtăcireĭ, nu este chreştinŭ adevĕratŭ, căcĭ ceea ce face pe chreştinŭ, nu este numele, ci inima chreştinéscă, sentimentele chreştinescĭ, duhul chreştinescŭ de care este pĕtrunsŭ. In adevĕratul chreştinŭ să sevĕrşesce renascerea morală. Dupĕ cum dice St. Pavel, omul cel vechiŭ al pĕcatuluĭ móre, vechile obiceiurĭ şi sentimente disparŭ, vechiul egoismŭ se nimicesce, şi se nasce unŭ omŭ noŭ dupĕ Christosŭ, se nascŭ nouĕ moravurĭ, nouĕ sentimente. Pentru ca să fimŭ adevĕraţi creştinĭ trebue să influinţeze asupră-ne duhul chreştinismuluĭ, să fimŭ pĕtrunşĭ de principie şi sentimente chreştine şi sá ne schimbămŭ cu totul.

Pentru acéstă renascerea a omuluĭ treĭ lucrurĭ suntŭ necessare: Căinţa, credinţa in Christosŭ, şi fapte bune.

1. *Căinţa.* Cel d'ântâiŭ lucru ce trebue sà facă cel ce voesce a fi renăscutŭ şi a deveni un adevĕratŭ chreştinŭ, este de a urì rĕul. Căinţa este aversiunea in contra rĕuluĭ, de care era dominatŭ maĭ nainte omul. Pe câtă vreme iubesce cineva rĕul şi 'ĭ slujesce, pe câtă vreme rĕul nu 'ĭ inspiră scirbă, n'a făcutŭ nicĭ cel d'ântâiŭ pasŭ spre renascerea sa. Prin căinţă omul se desparte de rĕul şi se intórce spre binele, şi tótă inima sa se schimbă. Dar căinţa trebue să fiă adevĕrată ca să aducă aceste resultate. Suntŭ multe felurĭ de căinţă, de la care nu se póte ascepta nicĭ unŭ resultatŭ seriosŭ. Uniĭ credŭ că se căescŭ, fiindŭ că recunoscŭ că greşescŭ: dar eĭ rĕmânŭ indiferenţi pentru greşelele lor şi nu se lasă de ele. Căinţa este numaĭ atuncĭ adevĕrată, când este insoţită de frângerea inimeĭ, de uă durere adâncă pentru fapta rea ce s'a sevĕrşitŭ, când lacrimĭ de uă pocăinţă sinceră umple ochiĭ şi totdeodată se nasce uă hotărîre fermă de a nu maĭ pĕcătui. Uă asemenea căinţă póte să facă minunĭ, şi să transforme pe cel maĭ căḑutŭ pĕcătosŭ in cel maĭ sântŭ omŭ, după cum ni-o dovedesce istoria

Despre renascerea prin Duhul luĭ Iisus Christos.

(Ioan 3, 1—21).

«Era unŭ omŭ d'intre fariseĭ, anume Nicodimŭ, di-«regetorŭ alŭ iudeilor. Acesta a venitŭ la Iisusŭ «nóptea, şi i-a ḑisŭ: Rabbi, scimŭ că aĭ venitŭ de la «Dumneḑeŭ invĕţătorŭ; că nimenia nu póte face a-«ceste semne, cari tu facĭ, de nu va fi Dumneḑeŭ «cu dênsul.

«Iisus respunḑendŭ, i-a ḑisŭ: Adevĕrŭ, adevĕrŭ ḑicŭ «ţie: De nu se va nasce cine-va de susŭ, nu va «putea să vaḑă impărăţia luĭ Dumneḑeŭ.

«Nicodimŭ ḑisu-i-a: Cum póte omul să se nască, «fiindŭ bătrânŭ? Aŭ doară póte a doua óră să intre «in mitra mumeĭ sale, şi să se nască?

«Respunsă Iisusŭ: Adevĕrŭ, adevĕrŭ ḑicŭ ţie: De nu «se va naşce cine-va din apă şi din spiritŭ, nu va pu-«tea să intre in impărăţia luĭ Dumneḑeŭ. Ce este nă-«scutŭ din trupŭ, trupŭ este, şi ce este născutŭ din «spiritŭ, spiritŭ este.

«Că aşa a iubitŭ Dumneḑeŭ lumea, in câtŭ a datŭ «pre fiiul sĕŭ celŭ unulŭ-născutŭ, ca totŭ celŭ ce «crede in elŭ, să nu se pearḑă, şi să aibă vieaţă e-«ternă. Că nu a trămisŭ Dumneḑeŭ pre fiiul sĕŭ in «lume, ca să condemne lumea; ci ca să se mântue lu-«mea prin elŭ. Celŭ ce crede in elŭ, nu se con-«damnă, iar cel ce nu crede este deja condemnatŭ pen-«tru că nu a creḑutŭ in numele unuĭ născutŭ fiŭ «alŭ luĭ Dumneḑeŭ. Şi aceasta este condemnarea, «că lumina a venitŭ in lume, şi ómeniĭ aŭ iubitŭ «intunerecul maĭ multŭ de câtŭ lumina; Că faptele «lor rele eraŭ. Că totŭ celŭ ce face rele, urăşce lumina «şi nu vine la lumină, ca să nu se vădéscă faptele «luĭ. Ear celŭ ce face adevĕrul, vine la lumină, ca să «se arete lucrurile luĭ, că suntŭ lucrate cu Dumneḑeŭ.»

Adevĕratul sensŭ in citatul locŭ este că omul care voesce a intra in impĕrăţia luĭ D-ḑeŭ saŭ să devină adevĕratŭ creştinŭ, trebue să se renască. Iisusŭ Chris-

cunoşcea pe Dumnedeŭ cel adevĕratŭ. Pretutindinea eraŭ altare a deilor mincinoşĭ; pretutindinea se adora creatura in lucul creatoruluĭ; pretutindinea domnia idololatria. Faptele cele maĭ ruşinose se atribuiaŭ deilor, care unele ori nu numaĭ că nu se considerau ca superiori omenilor, dar eraŭ inchipuiţi ca maĭ reĭ decàtŭ omenĭ ceĭ maĭ corupţĭ. Cultul deilor adesea nu numaĭ că nu intăria moralitatea, dar şi contribuia la corupţianea omuluĭ, desceptăndŭ passiunĭ trupescĭ şi insuflàndŭ inclinaţiunĭ rele; şi ce influenţă morala ar putea să eserciteze cultul Venerii, a Niluluĭ, a Astarteĭ şi a altor deĭ? In genere influenţa religiuneĭ pàgàne nu putea fi decàtŭ forte perniciosă, căcĭ faptele cele maĭ immorale şi frivole, dupre cum observă cu dreptŭ cuvĕntŭ Seneca, eraŭ jurtificate prin exemplulŭ Zeilorŭ. Ideile morale ale poporelor sunt neapĕratŭ conforme cu ideile lor religiose. De aceea nu este nicĭ de cumŭ de miratŭ, că moravurile păgànilorŭ ajunseseră la supremulŭ grad de corupţiune. Este inposibilŭ să citéscă cineva pa Iuvenaliu, Persiu, Ovidiu, Seneca, Tacit, cari descriŭ corupţiunea moravurilorŭ şi să nu se cutremure vĕdànd càtŭ de multŭ căduse lumea. Şi cine este celŭ ce a opritŭ lumea in mersulŭ eĭ spre reulŭ? Cine este acela care a respànditŭ in lume cunoscinţa adevĕratuluĭ Dumnedeŭ? Cine este acela care a inspirat in omenire uă nouă viaţă morală? Intrebaţi istoria şi ea vĕ va respunde: *Iisus Christos*. Iisus Christos este salvatorul, màntuitorul lumiĭ. Unde s'a respànditŭ divina sa religiune, acolo a cădutŭ idololatria, a dispărutŭ neomenia, şi sentimente nobile aŭ inlocuitŭ sălbăticia de maĭ nainte; acolo s'aŭ recunoscutŭ drepturile omeneşcĭ şi s'a desfiinţatŭ sclavia; acolo a dispărutŭ desfrănarea cea fără marginĭ, şi s'a sànţitŭ viaţa de familiă. Iisus a sevĕrşitŭ acéstă minune a renasceriĭ lumeĭ prin invĕţătura sa cerescă, care deja 19 secule luminéză sufletele omenilor; prin viaţa sa sàntă, care stă inaintea nostră ca modelul celŭ maĭ sevĕrşitŭ al prefecţiuneĭ morale; prin mortea sa, care a fostŭ un sacrificiŭ către adevĕratulŭ D-deŭ sacrificiul cel maĭ adevĕratŭ dintre tóte càte le adusese lumea vechiă deilorŭ. In acest Màntuitor der alŭ lumiĭ tre-

şi experienţa ḑilnică. David cade in greşeli grave; el ucide pe Uria şi răpesce pe femeia luĭ; dar el se căesce din adâncul sufletuluĭ, şi acéstă căinţă este în stare a-l scóte din acéstă cădere morală. David a trăitŭ restul vieţeĭ sale in pietatea cea maĭ mare, şi cu dreptŭ cuventŭ se enumeră intre ceĭ maĭ pioşĭ regĭ aĭ luĭ Israil, intre ceĭ maĭ inspiraţĭ poeţĭ aĭ Vechiuluĭ Testamentŭ, şi intre ceĭ maĭ sânţĭ profeţĭ aĭ legiĭ vechĭ. Augustin in tinereţă se depărtéză cu totul de credinţa religiósă şi cade in greşelĭ marĭ. In zadarŭ stăruia muma sa Monica, unŭ model de uă femeiă chreştină, să descepte intr'însul sentimentul pietăţiĭ şi să-ĭ inspire dragoste către Christos şi evangeliă. Viaţa sa era desfrânată; Augustin era coruptŭ şi necredinciosŭ. Cu tóte acestea, predicele luĭ Ambrosiu pe care le asculta din curiositate ca să compare ideile sale filosofice cu invĕţăturile chrestine, influinţéză deodată şi pe neasceptate aşa de multŭ asupra sufletuluĭ seŭ, încâtŭ se provocă intr'însul uă perfectă renascere morală; reminiscentele chreştine ale copilărieĭ sale revinŭ fórte viĭ in el; Augustin se căesce; Augustin se schimbă cu totul; indiferentul şi despreţuitorul religiuniĭ chreştine devine unul din ceĭ maĭ marĭ părinţĭ aĭ Bisericeĭ Asemenea esemple de ómenĭ carĭ, pocăindu-se in sinceritate, intrerupŭ de odată mersul lor spre rĕŭ şi se intorcŭ la Dumneḑeŭ, avemŭ multe şi astăḑĭ. De câte orĭ nu ni s'a intâmplatŭ a vedea ómenĭ rĕĭ devenind apoĭ modele de pietate şi virtute!

2. *Credinţa in Christos.* După ce omul se va pocăi şi va urî rĕul, trebue să creḑă în Chrisos, adică să i se devoteze din totŭ sufletul şi cu tótă inima, ca unuia ce este mântuitorul lumiĭ, pe care l'a trimisŭ Dumneḑeŭ in lume ca să o mântuéscă şi să conducă pe omŭ iarăşĭ la Dumneḑeŭ, de care il despărţise pĕcatul. Christos este «calea şi adevĕrul şi viaţa» (Ioan 14, 6), căcĭ prin elŭ ne conducemŭ la calea dreptă, prin elŭ venimŭ la adevĕrul lăsând minciuna, prin elŭ luămŭ viaţa spirituală, inviind din mórtea pĕcatuluĭ. Lumea inainte de Iisus Christos se afla in intunericul retăciriĭ şi in abisul păcatuluĭ. Maĭ tótă lumea nu

ANUL V. BUCURESCI, IULIU. 1881 No. 10.

„BISERICA ORTHODOXA ROMANA“
JURNALU PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvêntul“
II. Tim. IV. 2.

Esplicarea Simbolului Credinței

din punctele de privire dogmaticŭ și moralŭ.

ARTICOLUL III.

*«Carele, pentru noĭ ómeniĭ și pen-
«tru a nóstră mântuire, s'a pogorîtŭ
«din ceruri și s'a întrupatŭ din
«Sântul Duchu și din Maria Fecióra
«și s'a făcutŭ omu.»*

Maĭ multe adevĕrurĭ, frațiĭ meĭ, învețămŭ noĭ din acestŭ articolŭ alŭ Simbolului Credinței, adevĕrurĭ fórte necesare pentru șciința nóstră și maĭ ales pentru mântuirea nóstră. Așa cuventul **carele** se raportă la acelașŭ *Fiŭ alŭ luĭ Dumnedeŭ, unŭ născutŭ maĭ înainte de toțĭ veciĭ, din Dumnedeŭ Tatălŭ*, despre care am vorbitŭ în alŭ doilea articolŭ alŭ Simboluluĭ. Și aice din noŭ se confirmă că Mântuitorul nostru este *Dumnedeŭ adevĕratŭ*, de aceeașĭ ființă cu Dumnedeŭ Tatălŭ. Acésta o dovedeșce întrega Sânta Scriptură, precum și Dumnedeescil Părinți; căcĭ pretutindene, în scriptura Vechiuluĭ Testamentŭ, luĭ Mesia-Mântuitorul i se daŭ

bue să credem şi noi; lui trebue să ne devotămŭ, ca să ne putemŭ renasce şi mântui. Să băgăm însă bine de semă, că credinţa in Christos este un devotamentŭ sincer şi din inimă către Christos, iar nu uă simplă numai cunoscinţă despre elŭ. Mulţi aŭ opiniunea greşită, cumŭ că a crede in Christos n'arŭ însemna decâtŭ a cunosce şi a priimi invĕţăturile sale. Darŭ póte să fiă cine-va fórte abil in discuţiunile teologice şi să priimescă tóte dogmele despre Christos, fără să aibă adevĕrata credinţă in elŭ, déca i lipsesce dragostea şi devotamentul către elŭ.

3 *Faptele bune*. Iacov dice: «Credinţa déca n'are fapte, este mórtă» 2, 17). Să dică cineva că crede in Christos, şi pe de altă parte să nu facă faptele ce elŭ ordonă, acésta insemnédă că un asemenea omŭ are uă credinţă mincinósă şi făţarnică. Credinţa cea adevĕrată se arată prin fapte bune. Credinţa este numai atunci adevĕrată, când viaţa este conformă cu ea. Pe câtă vreme faptele tale sunt contrarie voinţei lui Dumnedeŭ, renaşcerea ta este necomplectă. Aşa dar faptele bune sunt totŭ aşa de necessare, ca şi credinţa. Este greşită opiniunea acelora care cred, că credinţa justifică şi fără fapte. Credinţa fără fapte nu este adevĕrată. Când însă dicemŭ că omulŭ trebue să se sânţéscă, de sigurŭ nu înţelegemŭ, că omulŭ póte ajunge la sânţenia perfectă; acésta aparţine numai lui Dumnedeŭ; ci dicem numai că caracterulŭ generalŭ alŭ faptelor omului să fiă bunŭ, tendinţa ce predomină in elŭ să fiă bună, duhulŭ ce 'lŭ inspiră să fiă bunŭ.

Acestea ni le invaţă sus citatul loc despre convorbirea lui Iisusŭ cu Nicodimŭ. Fie-care chreştinŭ este datorŭ să se intrebe, déca este renăscutŭ şi petruns de duhul lui Christos; el este datorŭ să caute necontenitŭ a dobândi deplina sa renascere, urîndŭ rĕul şi căindu-se pentru ori ce faptă rea, credândŭ in Christos adică devotându-i-se din tótă inima, şi stăruindŭ să aplice in viaţa sa preceptile divine şi să arĕte credinţa sa prin fapte, căci numai uă asemenea credinţă este adevĕrată.

Traducere din Vocea Religiósă.

a nemuluĭ omenescŭ, ci a hotărîtŭ, îndată după cădere, a-lŭ rĕscumpĕra prin mijlocirea Fiuluĭ sĕŭ. Era érăşĭ forte naturalŭ ca pentru împăcarea cu celŭ vecĭnicŭ, să se céră o mijlocire şi o jertfă vecĭnică; de aceea *nu omŭ, nicĭ îngerŭ, ci însuşĭ Domnul s'a întrupatŭ şi ne-a mântuitŭ.*

Incă şi adevĕrul acesta se cuprinde în articolul alŭ treilea alŭ Simboluluĭ, că Domnul nostru Iisusŭ Christosŭ, fiind Dumnedeŭ desĕvîrşitŭ şi de o fiinţă cu Tatălŭ după dumnedeire, este în acelaşŭ timpŭ omŭ perfectŭ şi deofire cu noĭ după omenire. Aşa, este doveditŭ în sântele scripturĭ că Mântuitorul se trage după trupŭ din némul luĭ Adamŭ, din rasa luĭ Avraamŭ, din seminţia luĭ Iuda, din casa şi familia luĭ Davidŭ. Că elŭ s'a născutŭ din Fecióră, într'unŭ chipŭ minunatŭ, pentru ca în naşcerea luĭ să fie scutitŭ de pĕcatul comunŭ. Că în totŭ cursul vieţeĭ sale pămenteşcĭ, simţind frigul, golătatea, durerea, ostenéla şi tóte cele-l'alte nevoĭ ale fireĭ omeneşcĭ, afară de pĕcatŭ, prin acesta a doveditŭ că este nu o închipuire de omŭ, nu o nălucire, ci omŭ adevĕratŭ. Şi trebuia ca Mântuitorul nostru să fie dintre ómenĭ şi omŭ adevĕratŭ; căcĭ altminterea, după judecata Sântuluĭ Apostolŭ Pavelŭ (citeşce apostolul de la Aghiasma mică) şi a Sânţilor Părinţĭ, Elŭ nu putea fi nicĭ mijlocitoriŭ de împăcare între noĭ şi Dumnedeŭ, nicĭ învăţătoriul şi modelul nostru în viaţa dupre Dumnedeŭ.

Se cuprinde în acestŭ articul, fraţiĭ meĭ, şi adevĕrul nestrămutatŭ în privinţa Maiceĭ Domnuluĭ: Că ea a născutŭ fiindŭ fecióră, numaĭ prin conlucrarea Sântuluĭ Duchŭ; că şi după nascere a remasŭ fecióră; că celŭ născutŭ din ea fiind Dumnedeŭ, Ea nu póte fi privită şi numită decâtŭ *adevĕratŭ născetóre de Dum-*

numirĭ şi insuşirĭ Dumneḑeeşcĭ: precum, numirea de *Dumneḑeŭ,* de *Domnŭ,* şi insuşirile de *Făcetoriŭ alŭ ceriuluĭ şi alŭ pămêntuluĭ*, purtătoriŭ de grijă alŭ totuluĭ, fiinţind din tótă eternitatea, şi altele. Iară in Scriptura Nouluĭ Testamentŭ, Mântuitorul insuşĭ se numeşce *Fiŭ unicŭ* alŭ luĭ Dumneḑeŭ Tatălŭ, de o potrivă cu Elŭ, avênd *viaţa in sineşĭ* şi *inviind morţiĭ;* apoĭ, şi tótă invĕţătura şi tóte faptele sale ce alta probéză de cât că Elŭ este *inţelepciunea şi puterea luĭ Dumneḑeŭ.*

Sânţiĭ Apostolĭ, in scrierile lor, de asemine numescŭ pe Iisusŭ Christosŭ: *Emmanuel,* ce insémnă *Dumneḑeŭ cu noĭ, Fiŭ iubitŭ alŭ Tatăluĭ, Mântuitoriŭ, Cuvêntŭ-Dumneḑeŭ, Cuventŭ alŭ Vieţiĭ, Viéţă vecinică care era in Tatălŭ şi care a venitŭ să se arate nouă, Dumneḑeŭ arĕtatŭ in trupŭ, Domnul Măririĭ, Marele Dumneḑeŭ, Dumneḑeŭ bine-cuvêntatŭ,* §. a.

Şi Sânţiĭ şi Dumneḑeeşciĭ Părinţĭ n'aŭ făcutŭ de cât a intări acésta, in scrierile lor şi la sinódele de a tótă lumea, in contra mincinoşilor invĕţătorĭ, statornicind credinţa in Fiul luĭ Dumneḑeŭ-Mântuitorul nostru, aşa precum se exprimă Simbolul Credinţeĭ, in acestŭ articol.

Altŭ adevĕrŭ, ce invĕţămŭ noĭ din acestŭ alŭ treilea articolŭ, este privitorŭ la *începutul rĕuluĭ în lume.* Căcĭ, creḑĕnd noĭ că Domnul a venitŭ pentru *mântuirea nóstră,* indată ne aducemŭ aminte că pĕcatul a intratŭ in lume prin neascultarea strămoşuluĭ nostru Adamŭ; că acestŭ pĕcatŭ a fostŭ urmatŭ de totŭ felul de nenorocirĭ şi maĭ alesŭ de mórtea cea vecinică. Căcĭ, greşiala fiind o lovire, o revoltă, in contra vecinicluĭ D-ḑeŭ, urma naturalŭ ca şi pedépsa să fie vecinică. Că D-ḑeŭ in nemărginita sa bunătate n'a ingăduitŭ vecinica perḑare

învăța și conduce într'unŭ chipŭ simțitŭ pe calea mântuireĭ, ca să pótă pătimi in loculŭ nostru, aducend luĭ Dumnedeŭ Părintele o jertfă vrednică de Elŭ, şi a omori astŭ-feliŭ pĕcatul nostru in corpul sĕŭ, a trebuitŭ să se facă omŭ ca noĭ, neincetândŭ a fi Dumnedeŭ adevĕratŭ. Dumnedeŭ este dar celŭ ce s'a pogoritŭ din ceriurĭ şi a luatŭ corpŭ din pururea feciora Maria. Dumnedeŭ-omŭ este Mântuitorul nostru, unindŭ in sine firea Dumnedeéscă complectă cu firea ominéscă perfectă, fără a le confunda, și manifestândŭ in tóte lucrările sale voința Dumnedeéscă deplină şi voința omineascā asemine deplină, fără contopire saŭ absorbire a acestia prin cea dintâiŭ.

Suntŭ de mare interesŭ, fraților, aceste învĕțăturĭ nestrămutate ale Bisericeĭ, cuprinse în articulul de care vorbimŭ. Suntŭ de mare interesŭ pentru formarea vieţeĭ nostre morale, şi pentru mântuirea nostră prin unicul mijlocitoriŭ ce ni s'a datŭ, pentru totŭ-deauna şi pentru totă lumea trecută, presentă şi viitóre.

Iată invățămintele morale ce putemŭ estrage din dogma privitóre la Taina intrupăreĭ Fiuluĭ luĭ Dumnedeŭ:

1) Toţĭ suntemŭ pĕcătoşi, fiindŭ corupţĭ chiar in origina nóstră; nu este scutitŭ de pĕcatŭ nicĭ acela care vieţueşce numaĭ o di pe acestŭ pământŭ. Nu ne putemŭ dar bizui nicĭ in naşcerea nóstră, nicĭ in invăţătura şi creşcera lumescă, nicĭ într'o viaţă probă şi onestă; nu ne putemŭ mântui decâtŭ numaĭ prin renaşcerea in Domnul nostru Iisus Christos, prin aplicarea asupră-ne a meritelor sale, şi prin o silinţa necurmată de a ne forma viaţa dupre modelul ce Elŭ însuşĭ ne-a datŭ in persóna sa.

neḑeŭ. Pe lângă doveḑile nenumĕrate din Sântele Scripturĭ privitóre la fecioria Maiceĭ Domnuluĭ, noĭ avemŭ şi tradiţiunea Bisericeĭ care ne spune că născĕtórea de Dumneḑeŭ a petrecutŭ in feciorie până la mórtea sa; precum şi credinţa unanimă a tuturor chreştinilor, constatată şi hotărîtă formalŭ la Sinodul alŭ treilea de a tótă lumea, ţinutŭ in Efesŭ.

Altŭ adevĕrŭ cuprinsŭ in acestŭ alŭ treilea articolŭ alŭ Simboluluĭ Credinţeĭ, priveşce *cele doue firĭ* şi *cele doue voĭ* in aceeaşĭ persónă a Domnuluĭ nostru Iisus Christos: Firea şi Voea Dumneḑeéscă, şi Firea şi Voea omenéscă. In totŭ cursul vieţeĭ sale pămĕnteşcĭ, Domnul şi Mântuitoriul nostru a probatŭ in sine aceste doue firĭ şi doue voĭ, unite, dar neamestecate in persóna sa ipostatică. Ca Dumneḑeŭ, Elŭ a inviatŭ morţiĭ, a isgonitŭ demoniĭ, a vindecatŭ totŭ felul de bóle, a poruncitŭ măreĭ şi vĕnturilor, a probatŭ in invăţătura sa cea maĭ inaltă inţelepciune Dumneḑeéscă, a inviatŭ insuşĭ a treia ḑi, precum spusesă maĭ inainte. Iară ca omŭ a flămânḑitŭ, a insetatŭ, a suferitŭ frigul, zĕduful şi ostenéla, a fostŭ persecutatŭ de aĭ sĕĭ, bătutŭ, legatŭ, pironitŭ pe cruce, mortŭ, pusŭ intr'unŭ mormĕntŭ; şi voinţa sa ominéscă a supus'o voinţeĭ sale Dumneḑeeşcĭ, ca să ne dea noue pildă vie că trebue să avemŭ in vedere maĭ pre sus de tóte legea Domnuluĭ.

In scurtŭ vorbindŭ, fraţiĭ meĭ, acestŭ alŭ treile articol alŭ Simboluluĭ Credinţeĭ ne invaţă, că neamul ominescŭ celŭ căḑutŭ, din causa greşaleĭ luĭ Adamŭ, in totŭ feliul de pĕcate, in nenorocirĭ şi in mórtea cea vecĭnică, n'a pututŭ fi mântuitŭ şi impăcatŭ cu Dumneḑeŭ, decâtŭ numaĭ prin Domnul nostru Iisus Christos, Fiul luĭ Dumneḑeŭ insuşĭ, Carele, ca să ne pótă

demnaţĭ a imita, dupre următórele propriile sale cuvinte: «*Pildă v'amŭ datŭ vouĕ, ca ceea ce facŭ Eu şi voĭ să faceţĭ* (Ioan 13, 15).»

Urmaţi dar, fraţiĭ meĭ, acestor învăţăturĭ morale, şi veţĭ fi viĭ, şi va locui Domnul in voĭ.

† Innocent. **M. Ploeşténu.**

Predicatoriĭ Moldo-Vlachieĭ.

(Fine. Veḑi No. VIII.)

Locuitoriĭ autochtonĭ aĭ Moldo-Vlachieĭ, adecă Ladino-Vlachiĭ, aŭ ascultatŭ fórte de timpuriŭ predica Evangelieĭ. Aicĭ Apostolul Andreĭ, cel întâiŭ kĭematŭ, a avutŭ treĭ discipulĭ, de origine Sciţĭ, şi anume In, Pin şi Rin, cariĭ aŭ fostŭ ceĭ întâiŭ creştinĭ şi tot-o-dată şi ceĭ întâiŭ martirĭ aĭ loculuĭ, şi aŭ suferitŭ inghieţaţĭ in riŭ. [1]

In Dacia eraŭ creştinĭ la inceputul seculuĭ al III-lea. Despre dinşiĭ aminteşce renumitul presviterŭ al Cartageneĭ, contimpuranŭ lor, in cartea sa contra Iudeilor [2]. Eca kiar cuvintele luĭ Tertulian: «In cine altul aŭ creḑutŭ popórele, decă nu in Christos, celŭ ce a venitŭ? Cine atlul a pututŭ să cucerĭască colibele Getulilor şi ale Maurilor, estremităţile Ispanieĭ, diversele popore ale Galieĭ, ascunḑĕtorile Bretonilor, ne accesibile Romanilor? Nu suntŭ cuceriţĭ de Chistos Sarmatiĭ, *Daciĭ, Germaniĭ, Scitiĭ*, atâte popore isolate, precum şi atâte imperiĭ şi insule, pe care noĭ nu le cunoscemŭ şi care suntŭ cu greŭ kĭar de a le enumera? In tóte aceste locurĭ se

---

[1] Συναξάριον τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ Χειρογραφ. 1249 ἔτος.
[2] Cart. VII.

2) Dogma întrupăreĭ trebue să împuternicéscă în noĭ *credinţa*; căcĭ mijlocitoriul mântuireĭ nóstre nu este unŭ omŭ simplu, ci unŭ Dumneḍeŭ-omŭ, şi prin urmare totŭ ce ne-a spusŭ şi totŭ ce ne-a poruncitŭ să credemŭ, fie câtŭ de neinţelesŭ raţiuneĭ nóstre, este fără îndoeală adevĕratŭ şi nestrămutatŭ.

3) Acéstă dogmă înviază şi întăresce în noĭ *speranţa*: căcĭ dacă Părintele cerescŭ n'a cruţatŭ pe propiul seŭ fiiŭ, ci l'a datŭ pentru noĭ toţĭ, apoĭ cum maĭ putemŭ să ne îndoimŭ că Elŭ nu ne ar da printr'însul şi cu dânsul şi totŭ aceea ce a promisŭ, relativŭ la vecînica fericire.

4) Ea aprinde în noĭ dragostea către Dumneḍeŭ, presentându-ne acea dragoste infinită care ne-a arătat'o maĭ-cu-samă Fiiul luĭ Dumneḍeŭ, făcendu-se ca noĭ, pentru mântuirea nostră.

5) Ne învaţă şi ne deşteptă a glorifica, din tóte puterile natureĭ nóstre, pre întru totŭ binecuvêntata, întru totŭ Sânta, totŭ-curata, pururc feciora Maĭca luĭ Dumneḍeŭ, care fu alésă dintre noĭ a servi Taĭneĭ ceĭ marĭ a Rescumpĕrăreĭ şi a deveni astŭ-feliŭ ca autóre a mântuireĭ nóstre, în Fiiul seŭ Domnul nostru Iisus Christos.

6) Acéstă dogmă ne îndémnă a respecta în noĭ natura ominéscă şi a nu o înjosi prin pĕcatŭ, de vreme ce însuşĭ Fiiul luĭ Dumneḍeŭ a bine voitŭ a o lua în unirea Dumneḍeescululuĭ seŭ ipostasŭ. Ne învaţă a respecta şi pe toţĭ omeniĭ, fiind că Fiiul luĭ Dumneḍeŭ însuşĭ ne recunósce pe toţĭ de fraţĭ aĭ seĭ (Ps. 21, 23, Math. 12, 49).

7) In fine, ea ni presintă în Fiiul luĭ Dumneḍeŭ întrupatŭ, celŭ maĭ înaltŭ modelŭ ce suntemŭ în-

cu totŭ feliul de torturĭ, l'a inecatŭ in riul Muzea. Sava atuncĭ avea treĭ-decĭ şi şepte anĭ dela nascere (1).

In secolul al IV-lea, pre timpul imperăţieĭ luĭ Valent şi Graţian, regele Goţilor Ungerich a arsŭ in templu două-decĭ-şi-şese de creştinĭ; şi anume pre *preuţiĭ*: Vathusie şi Berca cu doĭ fiiĭ şi doĕ fice, pre *monachul*: Arpil şi pre *civiliĭ*: Aviv, Agn. Reas, Igatraes, Iscoia, Sila, Siciţa, Soniril, Suinvla, Term, Fil, pre *femeile*: Ana, Ala, Larisa, Monca, Mamica, Virca, şi Animansa. Resturile acestor martirĭ aŭ fostŭ adunate de vĕduva principesă Gaat şi duse de ea, impreună cu fiă-sa Duclida in oraşul Kizic. Ea, lăsând aicĭ pre fiia-sa cu reliquiile, s'a intorsŭ singură in Gotia, unde a fostŭ ucisă cu petre. (2)

Tot in secolul al IV-lea, in Gotia, dupe Episcopul Teofil, a fostŭ Nicita Episcopŭ al Dacilor şi al Besilor, supra-numitŭ apostolul Dacieĭ ripense şi lăudatŭ de s-tul Pavlin al Noleĭ (389). El in Moldova a fundatŭ Episcopia de Milcov (3) şi in diferite locurĭ a fundatŭ patru monastirĭ, una pentru Grecĭ, alta pentru Besĭ cu serviciul divinŭ in limba besică, a treia pentru Armenĭ şi a patra pentru alungarea duchurilor celor rele (4). Besiĭ dupre carta luĭ Ptolomeĭ, eraŭ situaţĭ la Nord-Vest de Dacia, şi anume pre laturea stângă a riuluĭ Acsiac.

Succesorul luĭ Nicita a fostŭ Episcopul Teotim. Acesta a predicatŭ evangelia in tus-trele Daciile şi conform afirmărilor luĭ Sozomen, el se numia divitatea Romanilor (5).

(1) ibidem.
(2) Ibidem.
(3) Histoire de la Dacie par Cogalnitschan. Berlin 1854.
(4) Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας παρὰ Φωτινοῦ T. I. pag. 175.
(5) Ibidem pag. 288.

aude de numele luĭ Christos, care acum a venitŭ şi impĕrăţesce.

In anul 257, Gotiĭ aŭ ocupatŭ Daco Geţia. Unul din eĭ, anume Sava Stratilatŭ a suferitŭ martiriul in Roma, pre timpul Imperatoruluĭ Aurelian, pre la 272, când a fostŭ rădicată persecuţiunea contra creştinilor (1).

La inceputul seculu− al IV-lea, când Dacia era ocupată tot de Goţi, aicĭ era unŭ Episcopŭ cu numele Teofil, care a luatŭ parte la Sinodul I-iŭ ecumenicŭ (325). Acestŭ Episcopŭ avea unŭ discipul, cu numele Nicita, care s'a născutŭ pre timpul impĕrăţieĭ luĭ Constantin celŭ mare, dar care a fostŭ educatŭ in ţera barbarilor, numiţi Goţi, de preste riul Dunărea «πέραν τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ.» El era depărtatŭ de ceilalţi barbarĭ: fiind-că facea parte din numĕrul pioşilor=τῶν εὐσεβούντων ἦν, dar kĭar şi cu nemul, precum şi cu avuţia era diferitŭ de eĭ. Şi cu tote acestea regele Goţilor, Atanasie l'a arsŭ in focŭ pentru credinţa in Christos, cam pre la 372 (2).

Tot atuncĭ şi de acelaşĭ Atanasie, a fostŭ martirisatŭ şi s-tul Sava Gotul. El s'a născutŭ şi a trăitŭ in Gotia pre timpul luĭ Valentinian şi a luĭ Valent, iar in Christos *a credutŭ încă din copilărie*=ἔτι νήπιος ὤν, şi *el a întors pre mulţĭ la calea mântuireĭ.* Pentru acéstă inkinătoriĭ de idolĭ l'a alungatŭ pre dinsul din oraşŭ, şi maĭ pre urmă, când eĭ câutaŭ pre predicatorul creştinismuluĭ, bănuindu-lŭ, atuncĭ Sava s'a presentatŭ inaintea lor, constituindu-se in culpabilŭ, iar idololatriĭ iarăşĭ l'aŭ alungatŭ. Acésta numaĭ pĕnĕ a devenitŭ Atanaric rege, care prindĕnd pre Sava şi martirisându-lŭ

(1) Συναξάριον. 1249 ἔτους.

(2) Ibidem.

nevindecându-se, el a cadutŭ in desperare. Preste nopte i s'a aretatŭ s-tul marele martirŭ şi i-a disŭ, ĭea ştergarul meŭ din vasu şi ilŭ pune pre capul tĕu. Augar a făcutŭ aşa şi s'a vindecatŭ de bube. Bucurându-se de acesta, elŭ s'a gânditŭ, ca să redice şi reliquiile s-luĭ şi aducendu-le in ţara Valachieĭ, să-ĭ construiască templu. Dar când el cu ómeniĭ seĭ s'a apropiatŭ de mormentŭ şi a inceputŭ să sape, atunci de acolo a eşitŭ focŭ şi puţinŭ de nu i-aŭ arsŭ pre eĭ. Augar, vedendŭ, că nu póte să ĭea reliquiile s-luĭ Dimitrie s'a intristatŭ. Dar sântul ĭar s'a arătatŭ luĭ Augar nóptea şi i-aŭ disŭ: „nu poţĭ ca să ieĭ nicĭ o parte din reliquiile mele, dar ĭea ştergarul meŭ, cu care te-aĭ vindecatŭ şi construiesce in pămentul Valachieĭ templu in numele meŭ. Augar a făcutŭ dupre cuventul sântuluĭ, a luatŭ din Biserică ştergarul cu vasul şi a plecatŭ in Valachia. Venindŭ la riul Dunărea el n'a pututŭ să-lŭ trécă din causa revărsărilor, şi s'a intristatŭ. In aceiaşi nopte i-s'a presentatŭ s-tul Dimitrie şi i-a disŭ: «ĭea ştergarul meŭ cu vasul şi treci Dunărea fără frică." Augar, sculându-se, a făcutŭ dupre ordinul s-luĭ, şi venindŭ in Valachia, a construitŭ o Biserică pre numele s-luĭ marelui martirŭ Dimitrie, unde a fostŭ depusŭ şi vasul cu ştergarul. Acestŭ ştergarŭ a fostŭ luatŭ de aici de către Imperatorul grecŭ Andronicŭ Paleologul, in anul 1292 şi s'a reintorsŭ cu densul in Tesalonicŭ. Când insă despotul Manuil fiul Imperatorului grecŭ Manuel a vindutŭ acestŭ oraşŭ, ca proprietate a sa, Veneţienilor in 60,000 aureĭ, atuncĭ, luândŭ cu sine ştergarul s-luĭ Dimitrie, s'a dusŭ cu densul la Aton in monastirea s-luĭ Dimitrie, supranumitŭ skitul deluluĭ Studen şi aici eĭ s'a

In anul 675, *slavunii*-Borsecii, Velesicii, Vagençţii, şi Dregovicii, şi *Vlachii*—Richinii şi Sagudaţii, fiind persecutaţi pre malurile Dunăreĭ, s'aŭ rădicatŭ de aicĭ cu femeĭ şi copiĭ şi cu totă averea lor, şi s'aŭ indreptatŭ spre Tesalonic [1]. Ne putêndŭ însă ocupa oraşul din causa intăriturilor, eĭ s'aŭ rêspânditŭ in diferite locurĭ din Imperiul Bizantin. Vlachiĭ, numiţĭ maĭ susŭ, s'aŭ aşeḑatŭ in calea, ce duce la Aton, in satele Gatista, Lerigov şi Nizvor, unde şi eŭ, dupre podóbele capuluĭ, amŭ recunoscutŭ in locuitoriĭ acestor sate pre decoborîtoriĭ Valachĭ. Aceste coloniĭ atuncĭ eraŭ idololatre. Uniĭ din aceştĭ Valachĭ s'aŭ strămutatŭ in munţiĭ Atonuluĭ cu familiile lor pre timpul Imperatorilor Leon Isaurul, a fiuluĭ sêŭ Constantin Copronim şi a gineruluĭ sêŭ Leon (726—780), şi fără ca monachiĭ să li se póte opune. Dar părinţiĭ Atonuluĭ ĭ-aŭ creştinatŭ şi aŭ devenitŭ ceĭ maĭ bunĭ creştinĭ [2].

Cu multŭ inaintea rădicăreĭ principatuluĭ, şi anume in secolul alŭ VIII s'a petrecutŭ in Valachia unŭ astŭfelŭ de evenimentŭ, care probéză, că creştinismul era rêspînditŭ aicĭ kiar şi pre timpul dominaţiuneĭ Bulgare.

«In pământul Valachieĭ a fostŭ unŭ voevodŭ, cu numele Augar, care avea corpul acoperitŭ de bube şi pentru vindecare dădu-se o mulţime de banĭ la medicĭ, fără ca să capete vre unŭ ajutorŭ. I-a venitŭ in minte minunile s-tuluĭ Dimitrie şi el s'a dusŭ la Tesalonicŭ, ca să capete vindecare de la sântul. Ajungêndŭ acolo, el a rêmasŭ câte-va ḑile in Biserică, şi

[1] Oraşul Tesalonicu a servitŭ şi altă dată ca punctŭ de scăpare pentru Românii din Eingidon. (vedĭ creştinismul in Dacii). N. Tr.

[2] Історія Аѳона Порфирія част. III, pag. 19, 21.

suferinţa sa, punendŭ pre sine ştergarul s-luĭ Dimitrie şi dupre cum credemŭ noĭ, a primitŭ aceste reliquii pentru o plată bună. Acesta, dupre opiniunea mea, s'a petrecutŭ pre timpul iconoclasmuluĭ, şi anume pre timpul luĭ Constantin Copronim seŭ a luĭ Leon Armenul, când in totă impĕrăţia grecă, şi prin urmare şi in Tesalonic, aŭ fostŭ nimicite nu numaĭ icónele, dar şi reliquiile. Atuncĭ clerul tesaloniçenu, kiar de bună voie, arŭ fi datŭ luĭ Augar menţionatul ştergarŭ, pentru ca să-lŭ scape de iconoclaştĭ. Augar, luându-lŭ, l-a depus in Biserica, construită de dînsul in onóre S-luĭ Dimitrie şi aicĭ acestă reliquie s'a păstratŭ pĕnĕ la 1292.

După ce P. S. Porfirie face nisce digresiunĭ, care pentru noĭ Românïĭ n'aŭ nicĭ unŭ interesŭ, ne presintă şi următórele acte, pre care le are adunate din biblioteca mónăstireĭ Sinaea din Orientŭ, şi copiate dintr'o condică in quarto, şi care dateză dela inceputul seculuĭ al XVIII-lea.

«Cuventŭ moral, compusŭ de Samuil, Patriarchul de Alecsandria, care a venitŭ in oraşul Iaşĭ al Moldo-Vlachieĭ, pentru ca să sfătuiască pre pioşiĭ ambelor clase (preuţĭ şi laicĭ) pentru conduita cea dupre D-deu».

Acestŭ discursŭ, obsersă P. S. Porfirie, este lungŭ. Prin dinsul Patriarchul a combătutŭ maĭ multe abusurĭ şi deprinderĭ rele ale cleruluĭ şi poporuluĭ moldovenŭ (1).

Afară de acestŭ discursŭ aŭ fostŭ găsite de mine, ḑice P. S. Porfirie, şi următórele doĕ discursuri, pro-

(1) Pecatu, că P. S. Porfirie nu ne presintă şi acestŭ discursŭ, căcĭ amŭ fi avutŭ unŭ documentŭ maĭ multŭ, relativŭ la viaţa poporuluĭ românescŭ dela inceputul seculuĭ al XVIII-lea.

călugăritŭ cu numele de Akakie. De la acestŭ timpŭ ştergarul a remasŭ in acestŭ skitŭ. Dar părinţiĭ vedendŭ, că mönăstirea lor se distruge, şi nu aŭ niciĭ unŭ mijlocŭ de a o repara, s'aŭ invoitŭ in unanimitate, ca să trămită ştergarul cu mirul s-luĭ Dimitrie la marele imperatŭ al Moscveĭ şi Patriarchului, pentru milostenie şi restaurarea s-teĭ Bisericĭ, in câtŭ eĭ să devină noiĭ constructorĭ, dupre cum Andronic Paleologul a fostŭ primul ctitorŭ. In luna Ianuarie 1628, imperatorul Michail Teodorovicĭ a primitŭ pre Archimandritul Macarie, cu ceĭ impreună cu dinsul, carĭ ĭ-aŭ presentatŭ ştergarul s-tuluĭ Dimitrie. Pre dinşiĭ ĭ'a primitŭ Patriarchul Filaret Nikiticĭ (1).

Ce să cugetămŭ şi ce să dicemŭ despre acéstă tradiţiune călugăréscă? In numĕrul Domnitorilor Valachieĭ, cunoscuţĭ istorieĭ, şi cariĭ s'aŭ inceputŭ cu Radul Negru (1241) (2), n'a existatŭ nicĭ unul cu numele de Augar. De unde urméză că Augar, cel vindecatŭ cu ştergarul s-luĭ Dimitrie, a existatŭ inaintea luĭ Radu Negru şi tot-o-dată, că el a fostŭ creştinŭ. Şi e posibil, de a presupune existenţa luĭ Augar inainte de Radu, fiind că Valachiĭ şi slaviĭ de la Dunărea din timpurile cele maĭ antice aŭ avutŭ administraţiunea lor socială cu voevodiĭ lor, despre care ni spune şi istoricul evuluĭ mediŭ Procopie, precum şi creştinismul a esistatŭ cu multŭ inaintea secoluluĭ al IV-lea pre ambele laturĭ ale Dunăreĭ. Voevodul Augar a audītŭ despre minunile mareluĭ martirŭ Dimitrie, s'a dusŭ in Tesalonicŭ la racla luĭ cea vindecătore, s'a vindecatŭ aicĭ de

(1) Сношенія Россіи съ Востокомъ г. II (тр. 49.

(2) P. S. Porfiriu este sub influinţa chronicarilor vekĭ, când pune pre Radu Negru la anul 1241. N. R.

ca să mulţumimŭ Domnuluĭ, celui ce s'a incorporatŭ pentru noĭ, cu cântărĭ şi doxologiĭ esclamând cu îngeriĭ: «Slavă întru ceĭ de sus luĭ D-deŭ, şi pre pămêntŭ pace, între ómenĭ bună voire.» Să ne grăbimŭ cu pĕstoriĭ, ca să vedemŭ cele petrecute, lăsând la o parte pasiunile nóstre, neraţionale. Să apreciămŭ iubirea către ómenĭ a iubitoruluĭ de ómenĭ D-deŭ, şi să mulţumimŭ pentru aceia, că el ne-a rĕscumpăratŭ de şerbia pĕcatuluĭ şi ne-a datŭ de intermediatorŭ pre Prea Inălţatul Domnitorul nostru (1), care dupre credinţă este celŭ maĭ ortodoxŭ şi maĭ piosŭ, iar dupre viaţă celŭ maĭ moderatŭ şi maĭ pacinicŭ, amicul adevĕruluĭ, luptătorul adevĕruluĭ şi intermediatorul cel maĭ grabnicŭ pentru noĭ; pentru care noĭ toţi trebue să rugămŭ pre Dumnedeŭ-Cuvêntul, celŭ ce s'aŭ incorporatŭ acum, pentru ca El să păziască pre Inălţimea Sa, cu ajutorul rugăciunilor celor căldurose ale celorlalţĭ Archiereĭ, sănătosŭ, voĭosŭ, indelung-îndilitŭ şi cu pace pre tronul celŭ luminatŭ al domnieĭ, împreună cu luminarea Sa Domna nostră, şi cu prea iubiţiĭ, de mult preţŭ fiiĭ lor, ca el să serbeze acéstă sĕrbătore la mulţĭ anĭ, bucurându-se şi veselindu-se împreună cu rudele şi amiciĭ lor, precum şi cu prea nobiliĭ boerĭ, cariĭ suntŭ credincioşĭ şi îlŭ iubescŭ pre dinsul şi în fine, împreună cu toţĭ supuşiĭ ceĭ bine-credincioşĭ şi pioşĭ. Amin.

---

(1) Alusiune la Ioan Nicolau Mavrocordat

nunţate in capitala Moldovei, Iaşiĭ; da de cine? Acésta eŭ acum nu potŭ să o spunŭ din cauza multuluĭ materialŭ, adunatŭ de mine in orientŭ, şi al căruia studiŭ, din causa bătrineţelor, ĭmĭ este forte greŭ, de alŭ continua.

Discursŭ la sĕrbătórea Nascereĭ Domnuluĭ.

„S'aŭ minunatŭ Egiptenii de agerimea luĭ Iosif, care a prevĕḑutŭ in visul luĭ Faraon fómetea cea de sépte anĭ. S'aŭ inspăĭmĕntatŭ Chaldeiĭ de inţelepciunea luĭ Daniil, care a preḑisŭ aceia, ce inţelepţiĭ şi vrăjitoriĭ lor n'aŭ putatŭ să cunoscă. Şi acésta nu este curiosŭ; căcĭ şi uniĭ şi alţiĭ se inkinaŭ idolilor, séŭ maĭ dreptŭ ḑicend, demonilor şi n'aŭ creḑutŭ in adevĕrŭ. Iar decoboritoriĭ prevĕḑĕtoruluĭ Valaam, ca păzitoriĭ tradiţiuneĭ despre prevedere şi adevĕrata credinţă, s'aŭ invrednicitŭ de a vedea la rĕsăritŭ stéoa, care ĭ-a condusŭ pĕnĕ la Bitleem, ca să vadĕ pre acela care doriaŭ să-lŭ vadĕ ângeriĭ. Noĭ insă credincioşiĭ, in locul steleĭ celeĭ strălucitoare, avemŭ profeţiile,ĭar credinţa cea adevĕrată ne luminéză pre noĭ in acestŭ misterŭ. Este unŭ misterŭ, că D-ḑeŭ se face omŭ şi ĭea asupra sa pĕcatele nóstre; dar este şi maĭ misteriosŭ modul nascereĭ luĭ, fiind că el a voitŭ să se nască intr'o pesceră umilă, şi să se culce in eslele animalelor necuvĕntătóre, pentru ca să ne mântuĭască pre noĭ de amăgirea cea neraţională. Să ne rădicămŭ şi noĭ astă-ḑĭ cu mintea la Bitleem, ca să vedemŭ acolo realisarea acestuĭ misterŭ infricoşatŭ, care s'a efectuatŭ, pentru mântuirea ómenilor, şi să proaducemŭ şi noĭ acolo darurĭ, dar nu aurŭ, smirnă şi livanŭ, ci credinţă şi fapte bune, plăcute luĭ D-ḑeŭ. Să intrămŭ in Biserică

CUVÊNTU

Compusŭ şi pronunţatŭ de Archiereul Filaretŭ Stavropoleosŭ Scribanŭ, la inaugurarea intemeereĭ ospiţiuluĭ de săraci neputincioşi. din Monastirea Galata de lingă urbea Iasi. in anul 1855 Septembre 1.

„Iară când va veni Fiiul omenescŭ intru mărirea Sa şi toţĭ sânţiĭ ângerĭ cu Dênsul, atuncĭ va şedea pe scaunul măririeĭ Sale. Şi se vor aduna inaintea Luĭ tóte nemurile şi va despărţi pre eĭ unul de altul cum alege păstorul oile din capre. Şi va pune oile d'a drepta Sa, iar caprele d'a stânga. Atuncĭ va dice Impĕratul celor d'a drepta Luĭ: veniţĭ bine-cuvêntaţiĭ Părinteluĭ meŭ de moşteniţi imperaţia care este gătită vouă de la intemeerea lumeĭ. Că am flămânditŭ şi mi-aţĭ datŭ de am mâncatŭ, insetoşat'am şi mi-aţi datŭ de am bĕutŭ, streinŭ am fostŭ şi m'aţi priimitu, golu şi m'aţĭ imbrăcatŭ; bolnavŭ am fostu, şi m'aţi cercetatu; in temniţă am fostŭ, şi aţĭ venitŭ la mine. Atuncĭ vor rĕspunde luĭ drepţiĭ dicênd: Domne, când te-am vĕdutu flămândŭ, şi te-am chrănitŭ, saŭ gol şi te-am imbrăcatu? Saŭ când te-am vĕdutŭ bolnavŭ, saŭ in temniţă şi am venitŭ la tine? Şi respundêndu Imperatul, va dice lor: Adevĕrŭ dicu vouă, intru câtu aţi făcutŭ unuia dintru aceşti fraţĭ aĭ meĭ maĭ mici, mie aţi făcutŭ. Atuncĭ va dice şi celor de-a stânga Luĭ: Duceţi-vĕ de la mine blestemaţilor in focul celŭ vecinicu. care este gătitŭ diavoluluĭ şi ângerilor luĭ. Că am flămênditu şi nu mi-aţĭ datŭ să mănâncu, insetoşat-am şi nu mi-aţĭ datu să beŭ; streinŭ am fostŭ şi nu m'aţi priimitu; golu, şi nu m'aţi imbrăcatu bolnavu şi in temniţă şi nu m'aţi cercetatu pre mine. Atuncĭ vor rĕspunde şi eĭ dicêndu: Domne! când te-am vĕdutŭ flămându saŭ

Discursŭ panegiricŭ, făcutŭ de acelaşi autorŭ luĭ Ioan Nicolaŭ Mavrucordat, la suirea sa pre tronul Moldoveĭ.

«In adevěrŭ, suntŭ minunate misterele provedinţeĭ luĭ D-ḑeŭ. In adevěrŭ, suntŭ remarcabile actele economieĭ divine, ce se petrec în tóte ḑilele cu noĭ. Pre aceste nu le putemŭ esprima cu cuvêntul, nicĭ înţelege cu mintea omenescă, kĭar decă ar fi ea cea maĭ ageră. De aceia noĭ putemŭ şi datorimŭ kĭar, ca să presentămŭ luĭ D-ḑeŭ mulţamirĭ şi rugăciunĭ neîntrerupte pentru acele facerĭ de bine şi acea administraţiune fericită, ce el revarsă asupra nóstră, ca unŭ părinte mult-iubitorŭ......»

Cu aceste P. S. Porfirie inkeĭe materialul, ce are adunatŭ din bibliotecele bisericilor de Orientŭ, şi care, cum vedemŭ, se referă tot la Biserica română. Noĭ l'am presentatŭ aicĭ lectorilor noştri, în speranţă, că adăugămŭ încă o pagină la istoria Bisericeĭ nóstre.

Archim. **Genadie Enăcénu.**

racilor, şi uită chiar dreptatea Sa, cea de atâtea orí călcată de ómenĭ în picióre şi jicnită!

Elŭ se vede aicĭ maĭ milostivŭ de cât pe Golgota. Elŭ nu întrébă aicĭ unde sûntŭ nelegiuiţiĭ ce l-aŭ restignitŭ şi aceia cariĭ prin faptele lor ilu batjocorescŭ până astă-ḑĭ. El nu întrébă unde suntu ceĭ ce şi-aŭ bătutŭ jocŭ de legea Luĭ, unde suntu furiĭ, choţiĭ şi desfrânaţiĭ, ucigatoriĭ, clevetitoriĭ, mincinoşiĭ, ucigătoriĭ de parinţĭ şi de frate; Elŭ nu întrébă unde suntu demagogiĭ ce aŭ amăgitŭ popórele spre a se folosi de slăbiciunile lor, unde suntŭ cuceritoriĭ ceĭ ce aŭ rĕsturnatŭ Impĕrăţiĭ şi naţiĭ întregĭ; unde sûntŭ judecătoriĭ ceĭ mitarnicĭ: unde sûntŭ preoţiĭ şi călugĕriĭ ceĭ nevrednicĭ: Şi iarăşĭ din contră: Elŭ nu se vede întrebĕndŭ aicĭ, unde suntu propoveduitoriĭ legeĭ Sale, unde suntŭ pustniciĭ, unde suntu martiriĭ, unde suntu cuvioşiĭ, înfrânaţiĭ, drepţiĭ, luminătoriĭ şi renăscătoriĭ popórelor, împĕraţiĭ şi domniĭ carĭ au înfloritŭ şi fericitŭ pe popórele lor. In cursul judecăţeĭ ce am citatŭ din sânta vanghelie nu se facuu asemenea întrebărĭ. Elŭ întrébă numaĭ, unde suntu aceĭ ce aŭ miluitŭ saŭ nu aŭ miluitŭ pe fraţiĭ Luĭ săracĭ. O adincul milostivireĭ şi al înţelepciuneĭ Tale Dómne! Tu Te-aĭ micşoratŭ pe Sine până la luarea morţeĭ de cruce, ca să rescumperĭ pe omul ticălosŭ, i-aĭ datŭ legea charuluĭ sĕu a milostovireĭ, şi atuncea ca judecătorŭ aĭ a Te face frate isbănditorŭ al săracilor şi al neputincioşilor, uitând chiar drepturile Tale cele încălcate.

Nu este óre aicĭ unŭ adincu al iconomieĭ Dumneḑeescĭ ne ajunsu de mintea teologilor? Nu este óre aicea o politică cerescă ne ajunsă de ceĭ maĭ adincĭ politicĭ aĭ lumeĭ? Daţi-mĭ deci bună-voinţa şi ascultare, fra-

însetoşatŭ, saŭ streinŭ, saŭ golŭ, saŭ bolnavŭ, saŭ în temniţă, şi nu amŭ slujitŭ ţie? Atuncĭ va rĕspunde lor ḑicênd: Adevĕrŭ ḑicŭ vouă, întru cătŭ n'aţĭ făcutŭ unuia dintru aceştĭ maĭ micĭ, nicĭ mie n'aţĭ făcutŭ. Şi vorŭ merge aceştia în munca de vecĭ, iar drepţiĭ în viaţa de vecĭ.“ (Mat. XXV, 31—46).

„Fericiţĭ ceĭ milostivĭ că aceĭa se vorŭ milui“ (Mat. V, 7).

Ce minunată, ce extraordinară are a fi acéstă înfricoşata judecată de a tótă lumea! Eu mĕ uĭmescu şi mĕ minunezŭ astă-ḑĭ maĭ multŭ de chipul şi cursul aceste judecăţi de căt să o critic, şi lasŭ necredincioşilor şi nelegiuţilor ocupaţia de a se îndeletnici cu întrebarea despre neapărata trebuinţă şi despre putinţa uneĭ judecăţĭ de a tótă lumea, căcĭ fireşce ocupaţia cea maĭ de căpetenie a criminalistuluĭ ar fi tot-de-una aceea-de a se măguli şi îndeletnici cu ideile şi socotinţa că nu fiinţéză nicăire vre-unŭ criminalŭ [1] pentru dênsul. Eu mĕ minunezŭ, ḑicŭ, şi adorezŭ maĭ multŭ adencul înţelepciuneĭ ce are a prezida la acéstă judecată universală. Şi ca să vĕ lămuriţĭ fraţilor despre acésta, observaţĭ singurĭ în scurtŭ cursul acesteĭ judecăţĭ exstraordinare — maĭ pre sus de mintea omenéscă.

Tóte virtuţile precum şi tóte crimele din lume sĕ pare a le fi uĭtatŭ judecătorul a tóte. Elŭ închee sentinţa Sa numaĭ pe temeiul milostivireĭ saŭ al nemilostivireĭ. Elŭ ḑice, că noĭ amŭ vĕḑutŭ pe săracul flămândŭ, insetoşatu, golŭ, bolnavŭ, în temniţă şi ni s'a făcutŭ milă saŭ nu ni s'a făcutŭ milă de elŭ. Ce judecătorŭ minunatŭ este acesta, care se pare a lua maĭ multŭ în tratare causa să-

---

[1] Penitenciaru.

brăcatŭ, precum mâncarea, a fostŭ chotărîtu în sfatul providenţeĭ Sale întruparea Cuvêntuluĭ luĭ D-ḑeu şi rescumpĕrarea omuluĭ de sub amagirea diavoluluĭ, ca prin acesta şi însăşĭ firea să se înnoéscă. Iată în scurtu începutul şi isvorul adîncului milostivireĭ către nemul omenescŭ. Iată taína iconomieĭ întrupăreĭ Fiuluĭ luĭ D-ḑeu, basa rĕscumpĕrăreĭ şi a creştinătăţeĭ nóstre — a milostivireĭ Dumneḑeescĭ. Milostivirea decĭ, dupre invĕţatura vanghelieĭ, trebue a fi şi basa vieţeĭ némuluĭ omenescu pe pĕmântŭ, pentru a se putea ţine o armonie şi unu equilibru nestrămutatu între membrile societăţeĭ; căcĭ milostivirea are a fi şi aceea ce are a-lŭ judeca în ḑiua cea de apoĭ, care va chotărî sorta luĭ pentru vecînicie.

Am ḑisu că milostivirea trebue a fi basa vieţeĭ nemuluĭ omenescu pe pământŭ, ca să fie elu adevĕratŭ creştinu şi următorŭ fiiŭ al luĭ D-ḑeŭ dupe charŭ, şi la acéstă me razimŭ pe principiile religieĭ şi ale minţeĭ sanatóse. Mila şi dreptatea la cea antâiŭ privire s'ar părea că se inponcişază, dar mila este adevĕrata dreptate. Mi se pare audindŭ glasul lumeĭ strigênd: *lex anima rei-publicae* - legea este sufletul statuluĭ! Dar eu strigŭ din contra: legile nu sûntŭ de câtŭ maşina saŭ organismul; iar mila este sufletul statuluĭ! Şi voiŭ dovedi acesta. Daţi-mĭ voie să me esplicŭ.

Lumea a strigatŭ şi strigă încă şi maĭ tare în acestu vécŭ al XIX, egalitate, libertate, frăţie.,.. a strigatŭ şi strigă, şi póte va striga până ce va amorţi.... şi omul totŭ va fi omŭ dacă nu va fi creştinu, omul totŭ va fi alu lumeĭ, daca nu va fi fiiu alŭ luĭ D-ḑeu dupe charu.

Grecii cu tótă filosofia şi libertatea lor, aruncau pe neputincioşĭ în prăpastie depe o stâncă, pentru a nu fi

ţilor, ca să mě esplicu asupra acestuĭ obiectŭ, la acéstă strălucită şi ne urmată până acum solemnitate în patria nóstră, la acéstă solemnitate de milostivire a Prea Inalţatuluĭ nostru Domnu şi a guvernuluĭ sĕŭ, care a fostŭ precedată de multe altele, care de se vorŭ tăcea de patrioţĭ, pietrele vor striga.

Fisiciĭ şi naturaliştiĭ ceĭ maĭ inţelepţi vĕdŭ în natura fisică unŭ echilibru şi o armonie ne strămutată ; filosofiĭ însă vĕdŭ în lumea morală o anomalie şi o neproporţie pururelnică, pentru care mulţĭ aŭ cădutŭ în fatalismŭ. Vinŭ în urmă teologiĭ carĭ le găsescŭ pe amăndouă corupte ; şi spre a vindeca acéstă bólă, eĭ se esplică în următorul chipŭ : universul este alcătuitŭ din materie şi putere, cea întâia ca grósă şi de sine nemişcătóre este supusă de ziditorul unor legĭ silite şi neschimbate, cea a doua, adică puterea — unor legĭ ceva maĭ slobode ca una ce povĕţuesce pe materie. Dupe legile treptateĭ perfecţionabilităţĭ, Ziditorul a trebuitŭ ca maĭ nainte de aceste doue clase, să fi formatŭ o a treia şi maĭ înaltă — supranaturală, care să fie agentul şi corespundentul intre universŭ şi ziditorŭ, şi acésta este natura psichică:— spiritele saŭ lumea intelectuală. Din aceste treĭ trepte, saŭ aşa ḑicendŭ, din acéstă treime a lumeĭ, natura psichică ca cea maĭ înaltă şi maĭ apropiată de D-ḑeŭ, a trebuitŭ a fi şi maĭ raţională şi prin urmare maĭ liberă. Şi acéstă libertate a causatŭ cea ântâia cădere a spiritelor şi a ómenilor, şi cu stricarea lumeĭ morale s'aŭ stricatŭ şi lumea fisică. D-ḑeŭ vĕḑĕnd că acéstă cădere pentru spirite saŭ diavolŭ, nu a fostŭ motivată de câtŭ de unu abuzŭ alŭ libertăţeĭ lor, nu a chotărîtŭ a se milostivi şi ale renasce. Iar la omŭ vĕḑĕndŭ pe lingă înşelăciune şi unu motivŭ alu greutăţilor trupuluĭ cu care era im-

omenescŭ până astă-ḑî? Pentru că elŭ este încă pruncŭ în creştinătatea sa, şi prin urmare elŭ, acele treî ideî naturale ale societăţeî—egalitatea, libertatea şi fraţia, nu le privesce din acel punctŭ de vedere, din care ar trebui să le privéscă, adică nu se uită la ele cu ochiul religieî creştine,

Religia ca una ce şi ea este unŭ productŭ totŭ al aceluiaşî creatorŭ, care a făcutŭ şi legile naturei, propune acele treî ideî în adevĕratul lor înţelesŭ: egalitate, că adică toţi ómenii suntŭ de o potrivă în înţelesul absolutŭ, adică ca fiinţă omenéscă, însă suntŭ neegalî în înţelesŭ relativŭ, adică uniî în alăturare cu alţii. Şi apoî fiind-că capacităţile şi însuşirile unora şi ale altora nu suntŭ de o potrivă, de aceea religia creştină privesce pe ceî maî avuţî numaî ca iconomiî luî D-ḑeu,—spre a împărţi măsura de grâŭ săracilor, carî suntŭ fraţiî luî Iisusŭ Christosŭ. Aici sĕ vede cel puternicŭ ca visternicŭ al lui D-ḑeu pe pămantŭ, iar cel slabŭ ca frate al luî Iisusŭ Christosŭ. Observaţî acum ce relaţie de armonie trebue să fie între iconomul luî D-ḑeu pe pămantŭ şi între fratele fiiuluî luî D-ḑeŭ—Domnul nostru Iisusŭ Christosŭ. Decî care legî omeneşcî, care constituţiî ar putea face unŭ maî armoniosŭ equilibru de câtŭ acesta, între membrele societăţeî, între bogatŭ şi săracŭ, între sănătosŭ şi bolnavŭ, între cel tare şi între cel neputinciosŭ? Iată adevĕrata egalitate pe care lumea încă nu o imitéză.

Libertate, că adică toţî ómeniî suntŭ liberî în înţelesul absolutŭ, adică în câtŭ priveşce pe sine, iar neliberî în înţelesul relativŭ, în câtŭ lucrarea lor vine în contactŭ cu a altora; şi apoî fiind-că lucrările şi dorinţele ómenilor potŭ avea felurite direcţiî imponcişate, când ele nu sĕ diriguescŭ de legea cea vecinică; de acea ḑice aposto-

povară statuluĭ. Iată egalitatea omenireĭ! Iată cum legile omenilor sùntŭ sufletul staturilor.

Romaniĭ pentru apărarea libertăţeĭ lor republicane, varsă sângele a miĭ de cetăţenĭ, şi supunŭ sub unŭ sceptru de fierŭ tóte popórele lumeĭ. Iată libertatea omenireĭ cea atâtŭ de multŭ declamată de pe tribunele senatuluĭ romanŭ! Iată cum legile omenilor sùntŭ sufletul statuluĭ.... *lex anima rei-publicae.*

Francesiĭ pentru apĕrarea egalităţeĭ şi a frăţieĭ lor, ne daŭ epocha cea maĭ crâncenă a lumeĭ: — ḑilele Dantonilor şi ale Robespierilor. Ietă frăţia cea atâtŭ de multu cântată maĭ înainte de Rusodeĭ, Monteschei şi alţiĭ, şi chiar epocha şi inţelepciunea Mareluĭ Ludovicŭ XIV — acelŭ Solomonu alu Francieĭ a împăcatŭ óre saŭ a pregătitŭ acea epochă crâncenă! Ietă cum legile omenilor suntŭ sufletul statuluĭ! *lex anima rei publicae.*

Care condică de legĭ, care tractatŭ? Codexul luĭ Napoleon sau charta luĭ Ludovich Filipu, saŭ alianţa sântă aŭ pusŭ stavilă pornireĭ popórelor europene de la 1848? Iată cum legile ómenilor sùntŭ sufletul statuluĭ.

Sisteme monarchice aŭ fostŭ şi vorŭ fi; sisteme constituţionale aŭ fostŭ şi vorŭ fi; sisteme republicane aŭ fostŭ şi vorŭ fi: ba încă dacă va vrea cineva, poftim să'ĭ îngăduĭ încă şi unŭ altŭ necercatŭ sistemŭ — comunisticŭ; şi omul totŭ va fi omŭ, daca nu va fi creştinŭ, omul totŭ va fi fiiu al lumeĭ, daca nu va fi fiiŭ alŭ luĭ D-ḑeŭ dupé charu. Senatorĭ aŭ fostŭ şi vorŭ fi; parlamente aŭ fostŭ şi vor fi: camere aŭ fostŭ şi vor fi; controlurĭ aŭ fostŭ şi vorŭ fi, şi omul totŭ va fi omŭ, dacă nu va fi chreştinŭ; omul totŭ va fi fiiŭ alŭ lumeĭ, dacă nu va fi fiiŭ alŭ luĭ D-ḑeŭ dupé charŭ.

Pentru ce óre atâta sbuciumare sângerósă în némul

ea totŭ va fi nelegiuită. De aceea Santul Chrisostomu, acel mare oratorŭ al bisericeĭ, din tótă mulţimea cuvintelor sale, nu are unul măcar, in care să nu amintéscă despre milostivire, pentru care unii dintre invăţaţi ilŭ şi numescŭ cu dreptŭ cuvintŭ, advocatul săracilor.

Ah fraţilor! dar ca să fie cine-va fiiŭ al luĭ D-ḑeŭ dupre charŭ, trebue să fie maĭ intâiŭ pătrunsŭ de adincul milostivireĭ luĭ D-ḑeu. *Mila voescŭ iar nu jertfa*, ḑice prooroc-imperatul Davidŭ. Ce póte ajuta cea mai părintéscă ingriijre a guvernului, ce potu face cele maĭ drepte legi, dacă societatea nu este pătrunsă de principiul milostivireĭ. Fiesce care umblă *cu principiul dreptuluĭ* in gură şi-lŭ sprijinesce cu focŭ, dar scapă din vedere că ori şi care dreptŭ cuprinde in sine şi datorii — datorile către omenire, şi că acel dreptŭ coprinde unŭ subţire egoismŭ; saŭ după cum ḑicu uniĭ din filosofĭ: *prea marea dreptate este o nedreptate!* Daţi-mĭ voe să mé esplicŭ: societatea dupa firea eĭ se imparte in poruncitorĭ şi ascultători, şi incă in proprietarĭ şi muncitorĭ! Prin urmare ea ca şi o armată are invaliḑiĭ séĭ. Este acum intrebarea, invaliḑii societăţeĭ nóstre suntu eĭ invaliḑiĭ statului, sau maĭ mulţĭ dintre eĭ suntu invaliḑii particularilorŭ? Mulţimele acelea de maşinĭ de rachiu, — acele academiĭ de corupţie de prin sate, care maĭ nemeritu puteau fi inlocuite de felurite aşeḑăminte de industrie, care in locŭ de corupţie ar fi datu artele şi comerţul in mâna poporului nostru, pentru a nu deveni subalterniĭ Evreilor, căcĭ ce este o naţie fără arte şi fără comerţŭ...... de câtŭ ologi cu picióre? Posesoriĭ (1) aceĭ nemilostivi, feciorii aceĭ boerescĭ de pe la tóte moşiele, care au inceputu a umple satele, de neputincioşĭ schingiuiţĭ până şi dintre copii. Căcĭ invoelele de bună impăcare se dau numai de câţĭ-va frun-

(1) Arendaşiĭ

lui: „Că numai unde este duchul Domnului acolo este libertatea. Cine este cu frica lui D-ḑeŭ acela este omul celŭ mai liberŭ din lume.“ Iată adevĕrata libertate pe care lumea nu o imiteză! Frăţia, căcĭ religia chotărasce pentru toţi unŭ părinte — pe D-ḑeŭ, însĕ pentru o asemenea înfiere trebue a imita pe adevĕratul fiiŭ al luĭ D-ḑeŭ care prin milostivire ne va judeca, dacă şi noue ne va fi milă de aprópele ca de fraţiĭ noştri. Iată adevĕrata frăţie pe care lumea încă nu o imiteză.

Intru adevĕru, fraţilor, asemenea principiĭ aŭ fostu proclamate încă de Iisusŭ Christos; dar ce e de făcutu, dacă lumea a lăsatŭ de o parte constituţia luĭ, şi şi-a făcutŭ alte legĭ, alte aşeḑăminte: de aceea ea năsuesce la ajungerea celor treĭ principiŭ pe caĭ singeróse, şi şi-aŭ pusŭ de principiĭ a dreptuluĭ naţiunilor, dreptul celuĭ maĭ tare. Iată cum legile ómenilor suntŭ sufletul staturilor; căcĭ, aŭ dóră nu dreptul biruitorilor s'a făcutŭ şi sĕ face dreptul statuluĭ? Acum dacă s'ar întâmpla ca în vre o naţie să se nască câţi-va uriéşĭ saŭ herculĭ, ca în vechime; ar trebui ca toţĭ ceĭ de o putere cu noĭ slabĭ, saŭ să péră saŭ să'şi perḑă drepturile. Insă religia celor vechĭ spune, că Joe a bătutŭ resboiŭ cu giganţiĭ saŭ uriéşiĭ; iar religia creştină ne învaţă, că D-ḑeŭ mândrilor le stă în potrivă şi celor smeriţĭ le dă darŭ. Decĭ întroducĕ-se o dată în societate şi în omenire, şi petrundĕ-se toţi de milostivirea creştinéscă, şi atuncĭ vor fi de prisosu multe din legĭ, de prisosŭ tribunalurile, de prisosŭ poliţia şi alte judecătoriĭ. Ómeniĭ vor fi maĭ multŭ decâtŭ o societate de fraţĭ. Acesta este principiul şi duchul tótă Evanghelia luĭ Iisusŭ Christosŭ care singură este dată spre a vindeca şi a deplini ne ajunsul legilor omenescĭ, şi fără de care omenirea orĭ şi câte legĭ 'şĭ-ar face,

cutŭ. Indatorirea guvernuluĭ este de a ajuta maĭ cu semă pe invalidiĭ statuluĭ.

Poftimŭ să luămŭ lucrul chiar din propriul interesŭ, şi dacă nu se póte face asemenea faptă din filotimie şi milă, apoĭ ertaţi-mé dacă voiŭ dice să se facă celŭ puţinŭ din iubirea de sine.

Ce viaţă, ce fericire, ce petrecere este aceea într'o comunitate, întru unu satŭ, întru o poliţie, cand prin casă ar cânta şi ar juca, iar pe uliţă şi pe la ferestre s'ar boci şi ar plânge? Ce preumblare ar fi aceea a magnatuluĭ şi a bogatuluĭ aceluia, când elu ar fi acompaniatŭ de ajutanţĭ ologĭ ce să tërăscŭ pe uliţe prin glodu? Ce scenă comică ar fi în piesa aceea, în care s'ar juca unu bogatu nemilostivu cu unŭ săracŭ neputinciosu? Aicĭ s'ar vedea cel dintâiŭ înprăsciindŭ cu îmbelşugare averile sale, la tot aceea ce chrănesce ambiţia şi deşertăciunea sa, şi tremurandu-ĭ mâna dândŭ unŭ banŭ săraculuĭ, nu atâta din milostivire, pe catŭ să 'l alunge din ogradă: şi acesta prin mâna vre uneĭ slugĭ, ruşinându-se a-ĭ da singuru aşa de puţinŭ, lăsând la o parte acele atâtu de desu repetite minciunĭ din partea camardinerilor — că dorme stăpânul, că nu s'a sculatŭ, că nu e a casă..... Ce balu al societăţeĭ este acela la care petrecu şi să veselescu ţinci şése ómenĭ, cand sute şi miĭ suspină şi să mâhnescu: ce masă este aceea a căreĭ bucate suntu drese cu sudórea şi póte chiar şi cu sângele aprópeluĭ; ce curiósă însuşire are omul — a se arăta peste fire galantonŭ la lucrurĭ netrebnice şi perdótóre, şi fórte scumpŭ la lucrurile folositore ce potŭ să 'l mântuiască!! Jocurile în cărţi, teatrurile şi luxul caselor şi al trăsurilor suntu în modă, iar milosteniile şi alte facerĭ de bine, suntŭ de mulţĭ cu totul uitate. Uniĭ ascéptă ca numaĭ guvernul să facă aseme-

taşi bine chrăniţi, când mulţimea satului suspină. Ne ingrijirea unora dintre proprietari de bólele şi bătrineţele acelora ce le aŭ muncitŭ tótă viaţa şi i-aŭ îmbogăţitŭ dupre cum se vĕdu astă-ḑi, dacă nu cu mai multă durere, cel puţinŭ cu aceea ce se îngrijescŭ de vitele bolnave de prin ogreḑile lor: ne îngrijirea unora din preoţi de moralitatea poporului, ca unii ce se ocupă mai mult cu lucrarea pămentului, de câtŭ cu cultivarea sătenilor, aceea ce face pe mulţi a nu vedea în preotŭ pe doftorul sufletescŭ al poporului; civilisaţia cea demoralisată, respândită pe alocurea din curtea proprietarului pănă în bordeiul ţeranului, tóte acestea şi altele asemenea, nu suntŭ óre îndestule cause de îmulţirea neputincioşilor? Daca s'ar compara acum numĕrul invaliḑilor statului cu ai particularilor, eu credu că numerul acelor din urmă ar fi cu multŭ mai covirşitorŭ. Deci, óre aceia cari aŭ óre-cari drepturi politice în statŭ, nu aŭ şi datorii morale şi sociale?

Cu unu cuventŭ, daca nu vomŭ seca isvorul apoi noi putemu scóte apa din piriu câtŭ vomŭ voi; şi noi vomŭ visita proprietăţile nóstre, asemenea acelor păstori de oi, cari le cercetéză numai la tunsŭ şi la mulsŭ, iar nici o dată la bólele lor cele primejdióse. Guvernul are în măna sa numai legile dreptăţei, nu însĕ şi ale milostivirei. Milostivirea este unŭ ce sufletescŭ; ea trebue a fi o urmare a celor ce aŭ pĕcătuitŭ, spre a îndrepta prin ea pĕcatele lor. Innăsprĕscă-şi câtŭ va voi guvernul legile şi privighiărea sa, şi elŭ totŭ nu va putea îndupleca pe nimenea la milostivire. Acesta e lucrul consciinţei.

Dar suntŭ născuţi din fire neputincioşi, sŭntŭ leneşi, acésta privesce totŭ pe comunitatea în care ei s'aŭ năs-

lostivireĭ le păstreză şi le proclamă in glasu mare inaintea viitorimeĭ. Tôte cele-l-alte titlurĭ aŭ peritŭ: tôte acele ce numaĭ singură deşertăciunea le-aŭ ridicatŭ s'aŭ răsipitŭ maĭ cu totul; saŭ de şi fiinţeză nu mărturisesc alta de câtŭ deşertăciunea celor ce le-aŭ făcutŭ. Prefacerea timpurilor şi a caselor aŭ nimicitŭ multe din analele familiilor pămăntuluĭ nostru, şi Tu, D-ḑeul meu, aĭ îngăduitŭ numaĭ ca pomenirile milostivireĭ să remăe ne şterse in veci, şi ca darurile cele sânte să fie singurile titlurĭ ce ne-aŭ rĕmasŭ nouă de vechimea şi de mărirea lor inaintea Ta şi a ômenilor.

Caţĭ domnĭ, câţĭ mitropoliţĭ, câţı boerĭ, câţĭ archiereĭ aŭ fiinţatŭ în ţara nôstră, ale cărora nicĭ mormintele nu să sciŭ, nicĭ naţia nu 'şĭ maĭ aduce aminte de dênşiĭ. Numaĭ numele făcĕtorilor de bine aĭ omenireĭ sûntu ne uitate, şi pomenirea lor in vecĭ va fi!

Ast-felu este celu intâiŭ folosu al milostivireĭ şi chiar aicĭ pe pămentŭ. Eŭ nu ḑicu nimica de dulceţa, de mângăerea şi de mulţămirea ce urmeză a simţi cine-va chiar în viaţă, ajutându pe ceĭ ce pătimescŭ, facend fericiţı pe nenorociţĭ şi impărăţindu peste inimĭ, şi priimindŭ tributul cel nevinovat al laudelor şi al faptelor de charitate. Şi când noĭ nu am avea altŭ folosŭ de câtu numaĭ dulcéţa şi plăcerea darurilor nôstre, nu ar fi ele ôre indestul de plătite pentru o inimă bună? Şi ce are maı desfătătoru insuşı mărirea tronurilor, de câtŭ a putea face fapte de charitate? Domniĭ şi imperaţiĭ ar fi fostu forte strimtoriţĭ in puterea şi mărirea lor, dacă ar fi fostu osindiţi a se bucura singurĭ numaĭ eĭ de mărirea şi puterea lor. Nu, fraţilor, faceţĭ să slujéscă câtŭ va plăcea averile vôstre, la poftele vôstre, la cheltuelele vôstre, la dorinţele vôstre, la nălucirile vôstre, şi totuşı voĭ nicı o dată nu veţı face din

nea fapte: dar ce póte face unŭ guvernu când nu este secundatŭ de către intrega societate? Alţiĭ dicu că sûntŭ vremile grele, că aŭ familie grea; dar dacă sûntŭ vremile grele, incetat-aŭ óre jocurile in cărţĭ, inchisu-s'aŭ teatrele, s'a scosŭ luxul de prin case? Dee-se la casele publice ale neputincioşilor, numaĭ parte din aceste treĭ condee, şi credŭ că va fi destul.

Este unŭ adevĕrŭ intăritŭ prin cercarea tuturor vécurilor, — de a vedea cine-va in tóte dilele că se norocescu familiele iubitóre de ómenĭ. O pronie cu priveghiare se ingrijesce neincetatŭ in pricinele lor. Unde unele cadŭ cele-l-alte să ridică. Le vede cine-va că sporesc, şi nu vede şipotul acelŭ tainicŭ ce duce in case norocirea. La mulţi chiar din noĭ póte că averile cele cu imbelşugare, din care noĭ facemŭ uă intrebuinţare atât de puţinŭ creştinéscă, suntŭ fructele milostivireĭ celor maĭ inainte de noĭ — rudenii saŭ streinĭ; póte că multe din titlurile şi boeriele cu care noĭ astă-dĭ ne fălimŭ, sûntŭ fructele charuluĭ şi ale milostivireĭ, saŭ a strămoşilor noştriĭ saŭ a guvernuluĭ: póte că noĭ asta-dĭ culegemŭ bine-cuvîntările făgăduite milostivireĭ strămoşilor noştriĭ, şi adunămŭ aceea ce eĭ aŭ semănatu; póte că darurile milostivireĭ aŭ pusŭ temelia celuĭ ântâiu inceputŭ al inălţăreĭ nóstre şi a familieĭ nóstre, — caci eŭ vé poftescu a observa fraţilor, cine a păzitŭ şi păstratŭ urmaşilor noştriĭ atâtea nume slăvite, pe care noĭ le respectămŭ până astă-dĭ, dacă nu, dărniciele şi jertfele ce strămoşiĭ aŭ făcutŭ odinióră bisericilor, patrieĭ şi aşedămînturilor de milostivire? Inscrierile acelor scumpe nume pe frontespiciele caselor publice, strălucescŭ maĭ multŭ de câtŭ acele de pe monumentele biruitorilor; şi atuncĭ când analele ţéreĭ aŭ perdutŭ multe din faptele strămoşilor, aceste aşedăminte a mi-

noi ca alte popóre, că am începutŭ a merge pe drumul civilizaţiei, nu numai cu luxul şi alte lucruri de modă, dacă nu acum, când Pronia ni-a datŭ unu domnitorŭ — pe Inălţimea Sea Grigorie Alexandru Gica Voevodŭ, care ajutatŭ fiind de Inaltŭ Prea Sânţitul Mitropolitŭ şi de Ministerul seu, nu are cineva atâta nevoe a i-se supune poruncilor, pe câtu de a'lŭ imita. Ferice de naţia ce are şi va avea demnitorŭ pe unŭ bărbatŭ care poruceşce mai mult cu esemplul de câtŭ cu graiul, şi a căruia milostivire respunde principiilor Evangheliei luĭ Iisus Christos. Şi încă şi mai ferice atuncea când ea 'l va imita! Atunci câte lacrămi se vorŭ şterge de pre ochii bietului poporŭ, câte suspinuri se vorŭ alina, câţi întristaţi se vorŭ mângâea, câtă consolidare şi consolare va fi în poporŭ, ce administrare creştinéscă se va respândi în tóte ramurile cârmuirei; cât de cu plăcere va privi la acestea Europa, care are aţintiţi ochii asupra principatelor nóstre, câţi bărbaţi de statŭ se vor grăbi a ḑice: iată o nobleţe exemplară, iată o ţară ce merită interesul Europei, nu numai din punctul de vedere comercialŭ, care 'l-a pututŭ şi 'l-ar putea merita şi nişte negri; iată o naţie ce póte face parte la familia cea mare a Europei; iată materialul gata pentru a face unu statŭ cum se cuvine.

Cunósceţi singuri, fraţilor, şi cred că sunteţi încredinţaţi că acestea nu suntŭ numai nisce laude, ce aşŭ voi eu de la sine a le face bunului nostru Domnitorŭ, chiriarchului şi ministerului: cunosceţi singuri, şi întregul publicu o scie, că rostul meŭ în cursu de cincĭ-spre-ḑece ani ai propoveduirei mele de pe amvónele bisericei patriei, nici o dată nu a măgulitu deşertăciunea, ci tot-d'a-una a combatut'o: cunosceţi şi mărturisiţi singuri, cine a întemeiatu cea întâiŭ monastire a naţiei nóstre în Sântul

ele o întrebuinţare, care să vě lase o bucurie maĭ curată şi maĭ vrednică de inimă. de câtŭ ajutând pe ceĭ ce pătimescŭ.

Ce este maĭ dulce cu adevěratŭ de câtŭ a socoti că nu este unŭ minutŭ în care sufletele mâhnite, să nu ridice pentru noĭ mâinile la cerŭ, şi să nu bine-cuvinteze ḑiua în care ne-am născutŭ! Ascultaţĭ pe mulţimea aceea ce venise odinióră la Iisusŭ Christosŭ ca să o sature: văzduchurile aŭ răsunatŭ de bunele lor cuvêntări pentru faptele cele de milostivire. Eĭ aŭ strigatŭ cu toţiĭ că acesta este unŭ proorocŭ mare, eĭ voiau să'l facă împěratŭ pentru dênşiĭ. Ah! Dacă ómeniĭ singurĭ 'şĭ-ar alege loru pe maĭ mariĭ lor nu ar fi fostŭ şi nu ar fi nicĭ ceĭ maĭ de némŭ, nicĭ ceĭ maĭ vitezĭ, pe carĭ i-ar fi alesŭ, şi i-ar alege de câtŭ de bună sémă pe aceĭ maĭ milostivĭ, pe aceĭ maĭ făcětorĭ de bine, pe aceĭ maĭ cu dragoste stăpânĭ, care să fie totŭ odată şi părinţĭ.

Pe lângă tóte acestea eŭ creḑŭ că însăşĭ Pronia D-ḑeéscă are o deosebită îngrijire pentru ceĭ săracĭ. Şi ca o vĕḑută dovadă, observaţĭ cum săraciĭ aŭ câstigatŭ dreptul lor celŭ încălcatŭ. Din osebite acte vechĭ ale ţăreĭ sĕ cunósce că fericitul întru pomenire Petru-Vodă, întemeindŭ monastirea Galata, a aşeḑatŭ în ea şi unŭ ospiţiŭ pentru săracĭ. Acéstă faptă ctitoricéscă a fostŭ înăduşită sute de anĭ. Spuneţi-mĭ decĭ, prin ce lucrare providenţială, astă-ḑĭ săraciĭ 'şĭ dobândescŭ dreptul lor? Care de şi prin altŭ canalu, totuşĭ astă-ḑĭ noĭ vedemŭ unŭ ospiţiŭ lângă monastirea Galata.

Şi când óre, fraţilor, ar trebui a ne întórce la aceste virtuţĭ strămoşescĭ, care aŭ rěmasŭ în tradiţia şi analele ţăreĭ nóstre, ca unu caracterŭ deosebitorŭ al naţieĭ nóstre? Când să arătămŭ şi să ne recomandămŭ şi

nemilostivirea nóstră: *Iară când va veni Fiiul omenescŭ intru mărirea Sa și toțĭ sânțiĭ ângerĭ cu dânsul, atuncĭ va ședea pe scaunul măririĭ Sale; și se vor aduna inaintea luĭ* tóte neamurile *și va despărți pre eĭ unul de altul, cum desparte păstorul oile de capre. Și va pune oile d'a drepta Luĭ, iar caprele d'a stânga. Atuncĭ va dice Impĕratul celor d'a drepta Luĭ: Veniți bine-cuvêntațiĭ părintelui meu, de moșteniți impĕrăția care este gătită vóuĕ de la intemeerea lumeĭ. Că am flămânditu și 'mĭ-ațĭ datŭ de am mâncatŭ; insetoșat-am, și 'mĭ-ațĭ datŭ de am beutŭ; streinŭ am fostŭ și m'ațĭ primitŭ, golŭ și m'ațĭ îmbrăcatŭ; bolnavŭ am fostŭ și m'ațĭ cercetatŭ; în temniță am fostŭ și ațĭ venitŭ la mine. Căcĭ adevĕrŭ dicŭ vouĕ: intru câtu ațĭ făcutŭ unuia dintru aceștĭ maĭ micĭ frațĭ aĭ meĭ, mie ațĭ făcutŭ.*

Fericițĭ ceĭ milostivĭ că aceia se vor milui. Aminŭ.

Munte, cine a făcutŭ celŭ intâiu institutu de orfanotrofie, nu din prisosul, ci din avutul sĕŭ, lăsêndu'şĭ numerósa sa familie maĭ lipsită de câtŭ mulţĭ dintre boeriĭ patrioţi.? Cine a datŭ acea legiuire uşurătóre pentru lucrul boerescului, de a căreia folositóre disposiţii mulţĭ abuséză? Cine a datŭ legiurea din anul 1851, pentru emulaţia şi luminarea cleruluĭ, care de atuncĭ simţesce unŭ progresŭ mântuitorŭ? cine a stăruitŭ a se face seminariul la Huşi pentru preoţĭ, şi în monastirea Némţului pentru monachi, care trebue a fi păstoriĭ şi lumina ţăriĭ? cine 'şĭ-a adusŭ aminte şi de ceĭ osândiţĭ ca să nu maĭ vadă lumina ḑileĭ, şi alte îmbunătăţirĭ publice? cine în sfârşitŭ întemeiază astăḑi acestu ospiciŭ pentru săracii neputincioşĭ, în nisce împrejurărĭ, când chiar statul are maĭ multe nevoĭ decâtŭ particulariĭ? cine arată atâta milă către locuitoriĭ ţereĭ, pe carĭ mulţĭ ḑişi patrioţĭ 'ĭ impileză?... Cine este adeveratŭ creştinŭ şi patriotu bunŭ, va pĕcatui greŭ şi înaintea luĭ D-ḑeŭ şi a naţieĭ daca nu va imita pe Domnitorul sĕŭ la asemenea fapte, care rarŭ s'aŭ vĕḑutŭ în istoria ţereĭ nóstre.

Lăsând decĭ pe fie-care în judecata lumeĭ şi a cugetuluĭ sĕŭ, eŭ mĕ întorcu iarăşĭ la judecata lumeĭ cea înfricoşată: căcĭ póte cineva, fraţilor, de care feréscă D-ḑeŭ să nu fie aicea, va fi socotind că va putea scăpa de judecata ómenilor, dar de a luĭ D-ḑeŭ nu va scăpa: Cerul şi pămêntul vor trece, iar cuvintele Domnuluĭ nu vor trece, căcĭ legea Evangelieĭ ce Elŭ ni-a dat'o, nu este altŭ-ceva de câtŭ legea charuluĭ sau a milostivireĭ, şi în ea ni se ḑice lămuritŭ: *„Pildă am datŭ vouĕ, ca precum eu am făcutŭ şi voi să faceţi.“*

Decĭ daţi'mĭ voe acum de a încheia cuvêntul mĕŭ cu sentinţa judecăţeĭ ce ne aştéptă, dupa milostivirea sau

CHRONICA ECLESIASTICĂ.

I.

Bisericile ortodocse.

1. Patriarchia de Constantinupolŭ.

I Sa Sanctitate P. S. Ioakim III-lea Patriarchul de Constantinupolu, cu ocasiunea morţeĭ Imperatoruluĭ tutuMor Rusiilor Alecsandru II, şi a suireĭ pe tronŭ a luĭ Alecsandru III, a trămisu următórea epistolă I. P. S. Mitropolitu al Novgoroduluĭ şi al Peterburguluĭ D. D. Isidor:

Prea Sânţituluĭ şi de D-deŭ alesuluĭ Mitropolitŭ al Novgoroduluĭ şi al Peterburguluĭ. Preşedintelui S-luĭ Sinodu al Bisericeĭ ortodocse ruse. Frateluĭ Prea iubitŭ în S-tul Spiritu şi coliturgisitoruluĭ modestieĭ nóstre D-luĭ Isidor. cu frăţască în Domnul dragoste cercetămŭ pre prea iubita şi respectabila Vostră Sanctitate.

„Scirea înfricoşată şi intristătore despre teribila ucidere a prea fericiteĭ Maiestăţeĭ sele, Autocratoruluĭ tuturor Rusiilor Alesandru II-lea, ajungênd în dată şi aicĭ la noĭ, a impresionatu fórte pre iubitórea Mamă, Biserica cea mare a luĭ Iisus Christos, causându-ĭ o întristare penibilă şi în adevér neconsolabilă. Noĭ în specialŭ, aducêndu-ne aminte de marea sa mărinimie imperială şi de bunele dispoşiţiunĭ, ce a arĕtatŭ tot-de-una pentru Biserică chiar in persóna nóstră, am rădicatŭ rugăciunĭ ferbinţi către Domnul nostru pentru punerea amintituluĭ Imperatorŭ, pentru ca D. N. Iisus Christos, cel-ce are putere preste vieţă şi mórte, să repauseze El pre fericitul spiritŭ alŭ Maiestăţeĭ Sele in locul celor viĭ şi in locaşurile celor drepţĭ Esprimând compătimirea nostră telegraficu către Maiestatea Sa noul Autocratorŭ Alexandru III-lea. precum şi felicitarea nostră pentru suirea pre tronul cel prea măritŭ al pururea amintituluĭ seŭ Părinte. noĭ aseră din noŭ am efectuatŭ cu toţi membriĭ St. Sinodŭ, P. S. Archiereĭ, în S-ta biserică a Patriarchieĭ. o panichidă publică şi solemnelă, în presenţa Ecselenţieĭ Sele Ministruluĭ Maiestăţeĭ Sele, Imperatoruluĭ tuturor Rusiilor. precum şi a celorlalţi Miniştri aĭ tuturor Staturilor ortodocse.

Inscripţiunea Bisericeĭ «Skitul Măgurenul.» din Bucureştĭ

Dărămându-se Biserica veke, pentru ase construi alta nouă, în fundamentul Bisericeĭ vekĭ s'a găsitŭ pre o petră inscripţiunea umătóre. Noĭ în interesul istorieĭ reproducemŭ acéstă inscripţiune, sperând că cu acesta contribuimŭ la imortalitatea monumentelor nóstre istorice:

„Intru mărirea și slava mareluĭ D-deŭ care în troiță se proslăvesce, ziditu s'aŭ din temelie acestă slăvită și Dumnedeiască biserică de reposatul și pururea pomenitul Constantin Văcărescu Vel-logofătŭ, der remăindŭ ne isprăvită după prestăvirea d-luĭ s'a isprăvitŭ și s'aŭ înfrumusețatŭ cu tote podobele, precum se vede. de către ginerile d-sele d-lŭ Mihail Cantacuzino Vel-vistierŭ cinstindu-se cu hramul vedeniei a pre-slăviteĭ Născetore de D-deŭ și a sf. sânțituluĭ mucenicŭ Visarion, spre pomenirea vecinică a titorilor, în dilele pre Inălțatuluĭ Domn Ion Constantin Mihailŭ Racoviță Voevod și fiindŭ ostenitorŭ sânția sea părintele Trisofronie Egumenul de la Sărindar..... Octombre....

Leatul fiindŭ ruptŭ de la începutŭ se cunósce numaĭ No. 66.

„Autoritatea nostră superioră bisericescă, marea Biserică a lui Christos, ocupându-se de sânta sa datorie, de a îngriji de interesele morale și materiale ale s-lor templuri, și în special de asușținea în dinsele ordinea și splendorea, și între aceste, cu disposițiunile sele în acestŭ sensŭ de mai multe ori a adusŭ la cunoscința epitropilor și a tuturor chreștinilor din capitala Imperiului, că a înființatŭ fabrică de luminări de ceră a Patriarchiei, care face luminările pentru Biserică din ceră de albine cea mai curată, pentru ca bisericile și chreștinii să se adresese la fabrică pentru tote trebuințele lor de asemine natură. Din nenorocire însă acéstă îngrijire a bisericei mame n'a fostŭ îndestul de apreciată de către turma ei, carea, în locŭ de a se supune și a colucra la susținerea acestei instituțiuni folositore, ca se referă cu cea mai mare indiferență. Resultatul acestei indiferențe s'a și manifestatŭ prin abusul, cunoscutŭ tuturor, că Epitropii Bisericilor introducŭ în templu luminări de plață, care mai puțin de cât ori-ce merită numirea de luminări bisericesci; fiind că conținu in sine abia 20 procente din ceră de albine, iar restul este seŭ și alte substanțe necurate.

„Biserica mamă, a fundatŭ fabrica patriarchală de luminări de ceră pentru trei scopuri: Întâiŭ și mai ales pentru curmarea abusurilor și a păcatului, de a arde în templuri luminări de sèŭ și de stearină în timpul rugăciunilor și a serviciului divinŭ; al doilea, pentru interesul kiar al Bisericilor, fiind că luminările curate aŭ ardere mai durabilă, de cât cele amestecate cu diverse substanțe ardĕtóre. In acésta se potŭ convinge și domnii Epitropi, decă vorŭ lua doě luminări de același mărime, dar numai de substanțe diferite, și le vorŭ pune ca să ardă de odată; și al treilea, și pentru acelŭ scopŭ, ca acelŭ micŭ escedentŭ bănescŭ ce póte resulta din operațiunile fabricei, să fie întrebuințatŭ pentru întreținerea școlei Bisericesci centrale, care esistă și se ocupă cu formarea preoților de parochii. De unde póte lua Biserica sumele necesare pentru formarea clerului parochialu? Și nu suntŭ parochiile și Bisericile parochiale datóre, ca să contribue la instruirea și educarea acestor clerici cu tóte mijlócele posibile, și mai ales cu acele pre cari le determină Biserica mamă? Eacă cuvintele, pentru care Biserica nóstră mamă a fundatŭ fabrica de luminări, și insistă pentru introducerea luminărilor acestei fabrice prin Bisericile capitaliei și de va

„Comunicând acésta prea iubitei și onorabilei Vóstre Sanctităţi, pre de o parte mângâemŭ spiritul P. Sânţiei Vostre, celŭ de atâtŭ întristatŭ prin fapta cea odiósă, iar pre de alta, Vĕ felicitâmŭ pre Voĭ și pre tótă Biserica ortodocsă a Rusiei pentru suirea noului Autocratorŭ pre tronul iluștrilor sĕĭ predecesorĭ și rădicâmŭ rugăciunĭ ferbinţĭ către Impĕratul împĕraţilor, ca el să păstreze și să păziască cu drepta sa cea tare pre Maiestatea Sa imperială, ca pre lumina okiului, dăruindu-ĭ Luĭ și la tótă casa imperială sănătate și vieţă îndelungată, întărindu-lŭ spre împlinirea înaltelor și nobilelor sele dorinţĭ, pentru gloria și fericirea piosuluĭ poporŭ rusŭ, și sfărâmând și nimicind planurile diabolice și contrare luĭ D-deŭ, care turbură pacea gloriosuluĭ Statŭ.

„Manifestându-Vĕ aceste, Prea iubite Frate, ca unŭ semnŭ al simţimentelor nostre cele sincere către Voĭ, și îmbrăţișindu-vĕ cu sărutare sântă, rĕmânemŭ etc. *1881 Martie. 9.*

Este cunoscută lectorilor noştri din chronicile anteriόre activitatea, pre carea o desfășură I. Sa Sanctitate P. S. Ioakim III-lea pentru interesele Bisericeĭ, încredînţate administraţiuneĭ séle. Acum presentămŭ lectorilor noştri nisce ecstracte din o circulară a eforieĭ fabriceĭ de lumînărĭ, adresată de către Epitropiĭ și Parochieniĭ diferitelor Bisericĭ din Constantinupolĭ și pe care a publicat'o fóia patriarchală „Adevĕrul". Acésta o facemŭ şi pentru unŭ interesŭ practicŭ, relativŭ la Biserica nóstră; ca să se vadă că Epitropiĭ Bisericilor cu speculanţiĭ de lumînărĭ abuséză kĭar şi atuncĭ, când Biserica, precum este cea din Rusia şi Constantinupolŭ, îşĭ are fabrica sa de lumînărĭ de céră. Eaca estractele din suscitata circulară, pre care ni propunemŭ ale presenta lectorilor noştri, și din dânsa se va vedea câtă aseménare esistă între abusurile, ce bântue Biserica de Constantinupolŭ precum și a nóstră și pénĕ unde ajunge dorinţa de câscigu a speculanţilor cu lumînările de céră :

regula acesta, cu cei-l-alți confrați ai séi. La acestă regulă se vorŭ supune și casurile de forță maioră.

§ 8 Este datorŭ să trăiască în pace și unire cu confrații séi, evitênd tot felul de neînțelegeri. Și în casul de vr'o reclamă seriósă din partea cuí-va preutul este datorŭ ca să apeleze la autoritatea luí legală.

§ 9. Decă este familistŭ (a), apoí elŭ este datorŭ, ca casa luí să fie modelŭ de pietate, puritate a moravurilor, de conințelegere, simplitate și modestie.

§ 10. In templu și specialmente în s-tul altarŭ este datorŭ a se purta cu frică și respectŭ, și să nu permită nicí unuí nechirotesitŭ (b) de a intra acolo seŭ de a umbla cu discul în timpul s-teí liturgií.

§ 11. Trebue să pună o îngrijire particulară pentru curățirea și înfrumusețarea templurilor sânte, ca cele ce suntŭ casa Domnuluí, și in special s-tul altaru, s-tele vase și a obiectelor sânțite.

§ 12. Este datorŭ să fie tot-de-una preparatŭ și dispusŭ, de a se duce la cea întâia kiemare a celor, ce'í vorŭ simți necesitatea ca a unuí servitorŭ sânțitŭ și maí ales în casurile de botezŭ, mărturisire și împărtășire. La din contra va fi supusŭ uneí pedepse esemplare.

Calitățile morale ale celor-l-alți servitorí bisericescí suntu determinate cu analogie la calitățile preutuluí. Împreună cu preutul, și aceștía datorescu a fi dupre cuvintele apostoluluí modele de viéță, credință și pietate pentru credincioșí.

(a). Notámu aci pentru cunoscința lectorilor noștri că preuții parochiali din jurisdicțiunea patriarchieí de Constantinupolŭ suntu însurați și ne'nsurați. Ceí ne'nsurați, fără de a obținea prealabilŭ vre-unu gradŭ monachalŭ suntu chirotonisiți din civili și astu-felŭ trămiși la parochii.......

(b). In literatura teologică esistă doí termeni pentru a se esprima sânțirea persónelor bisericescí. Termenul de χειροτονία ridicarea mânilor, și prin urmare invocarea s-tuluí spiritu, și termenul χειροθεσία punerea mânilor. Dacă ne uitămŭ în literatura canonică din limba grecă veke, vedemu că usul acestor termení nu este ficsatu și eí se intrebuințéză fără distincțiune. Patriarchia astă-dí a ficsatu usul acestor termení, și anume chirotonia se intrebuințéză pentru sânțirea personelor din cele treí trepte ierarchice, iar chirotesia este întrebuințatŭ pentru sânțirea gradelor inferióre diaconieí.

fi cu putință kiar și prin Bisericile suburbiilor eĭ. Oare nu e pĕcatŭ și rușine, că epitropiĭ din contra ardŭ prin Bisericĭ seŭ și stearină? Oare nu este pĕcatŭ, de a nu se supune autorităţeĭ nóstre superióre bisericescĭ, căria iĭ datorimŭ supunera fără contradicţiune, maĭ ales când ea iea dispositiunĭ pentru întreţinerea ordineĭ şi înfrumuseţarea templurilor? Rugămu pre d-niĭ Epitropĭ, precum și pre toţĭ creștiniĭ, ca să se ocupe de realisarea dispoziţiunilor Bisericeĭ mame, și din partea acelora, carĭ se află în capul parochiilor, ceremŭ, ca dispositiunile Bisericeĭ să fie apreţiate dupre totă demnitatea lor.

(*Eforia fabriceĭ de lumînărĭ a Patriarchieĭ*)

In chronicele anteriore am promisu lectorilor noştri, că 'ĭ vomu ţinea în curentul afacereĭ, relative la reorganisarea Bisericilor parochiale, supuse jurisdicţiuneĭ Patriarchieĭ de Constantinupolŭ. Astă-dĭ presentămŭ lectorilor noştri acea parte din regulamentul patriarchieĭ, care se referă la persóna clericuluĭ şi la conduita, ce trebue să aibă clericiĭ Bisericilor de parochie.

„§ 2. Preutul fiind kĭămatŭ, de a conduce pre credincioșĭ la câstigarea mântuireĭ sufletescĭ și a împĕrăţieĭ cerurilor, prin efectuarea st-lor mistere, prin învĕţătura cea sănătosă și prin o conduită esemplară, el trebue să fie tot-de-una și pretutindenea înţeleptŭ, piosu, modestŭ, mărinimosŭ și nerĕutăcĭosŭ.

§- 3 Pretutindinea și tot-de-una trebue să se presinte ca modelŭ şi esemplu în cuvinte și fapte.

§ 4. Datoresce a purta o haină modestă, cuviincĭósă și curată.

§ 5. Nu trebue a se arăta în locurile ce nu armonizază cu posiţiunea luĭ cea săntă și cu misiunea luĭ cea înaltă, pentru ca să nu scandaliseze consciința celor presenţĭ.

§ 6. In orele de recreaţiune trebue să se ocupe cu lectura și învĕţătura s-teĭ scripturĭ, și ale altor cărţĭ importante, religiose și morale, pentru ca să estragă din dînsele cunoscinţele necesare pentru înţelegerea maĭ de aprópe a kĭemăreĭ sale și pentru împlinirea maĭ esactă a datoriilor sele.

§ 7. Nu trebue a se depărta dela casa sa pentru timpu îndelungatŭ, orĭ-care ar fi motivul acestĕ depărtărĭ, maĭ nainte de ce va

„BISERICA ORTHODOXĂ ROMANĂ"
JURNALU PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvêntul"
II. Tim. IV. 2.

Sinodul Constantinopolitanŭ

din anul 1593, sub Patriarchul ecumenicŭ Ierimia.

In tractatul nostru despre Calendariŭ, intitulatŭ: «Biserica Ortodoxă şi Calendariul», şi publicatŭ in revista bisericéscă: «Biserica Ortodoxă română.» am arătatŭ in scurtŭ motivele şi impregiurările, ce aŭ provocatŭ acéstă mare adunare bisericéscă in Constantinopole, in anul 1593.

Pentru marea insemnătate a acestuĭ Sinodŭ in Biserica Ortodoxă Orientală, noĭ reproducemŭ aicĭ intregul actŭ Sinodalŭ, dupre traducerea făcută din grecesce de Archimandritul Porfirie Unspenski in anul 1850 (1).

Actul Sinodalŭ al sântuluĭ şi sacruluĭ Mareluĭ Sinodŭ, ce s'a adunat intru numele Domnuluĭ şi Dumnedeuluĭ şi Mântuitoriuluĭ nostru Iisusŭ Christosŭ in templul pré Sânteĭ Stăpâneĭ nóstre Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ şi pré fericiteĭ pururea fecióreĭ Marieĭ, cea numită «Mângâerea» in Constantinopole, in dilele pré evsevi-

(1). Труды Киевск. Духовн. Академія an. 1865, T. III. p. 237 — 248.

datoriile ce maĭ suntŭ de incasatŭ din fie-care Eparchie. Cu a-céstă ocasiune P. S. Archiereŭ Silvestru Piteştênu Preşedintele Redacţiuneĭ Jurnaluluĭ, recunoscênd inpovărarea caseĭ jurnaluluĭ, declară că renunţă pentru viitorŭ la diurna ce i se prevede în bugetu. Tot de uă dată rógă pe St. Sinodŭ să bine-voească a dispune să se comunice Redacţiuneĭ Jurnalului scăderea sumeĭ de leĭ 708 perduţĭ prin mórtea fostuluĭ protoereŭ de Tutova. Iconomul G. Chiru, pe care comisiunea St. Sinodu pentru cercetarea compturilor casseĭ Jurnaluluĭ din 1879 Decemvrie 18, 'i-a scădutŭ din datorii, dar pe care a scăpatŭ din vedere a'ĭ pune in conclusiunile raportuluĭ care s'a aprobatŭ şi s'a comunicatŭ Redacţiuneĭ. St. Sinodŭ aprobă acésta.

P. S. Valerian raportorul aceliaşĭ comisiunĭ, dă cetire raportuluĭ asupra cărţiĭ de Tedeumurĭ. St. Sinodu aprobă conclusiunile raportuluĭ, de a se aproba de St. Sinodu sumele presentate, iar pentru viitoru a se lua mesurĭ economice pentru reducerea cheltuelilor; să se comunice P. P. S. S. Mitropoliţĭ şi Episcopĭ ca să indatorească pe protoiereĭ a lămuri situaţiunea datorielor pêne la sesiunea de tómnă; tot uă dată să se comunice intocmaĭ copie după raportul No. 22 In. P. S-luĭ Mitropolitu Primatŭ spre a chema la rĕspundere pre fostul şi actualul Protoiereu de Vlaşca, in privinţa datorieĭ către redacţiunea jurnaluluĭ.

P. S. Raportorŭ al comisiuneĭ de petiţiunĭ dă cetire a treĭ raporturĭ relative la mijlocirile făcutu de In. P. S. Mitropolitŭ Primatŭ prin adresele No. 1877, 1878, şi 1879, de a se incuviinţa tunderea in monachismu a surorilor: Maria Constantin, Paraschiva Ivancea şi Eva Machis, câte trele din Monastirea Viforâta. St. Sinodu aprobă conclusiunile acestor raporturi, incuviinţând tunderea in monachismu a menţionatelor surorĭ.

Cu acéstă ocasiune I. P. S. Preşediute observând că P. S. Archiereu Calistrat Bârladeanu, membru al Comisiuneĭ de petiţiunĭ se subscrie numaĭ cu numele de familie fără titlu de Bârlădeanu cu care s'a chirotonisitu archiereu. P. S. Episcopŭ de Romanŭ şi In. P. S. Mitropolitŭ al Moldoveĭ şi Suceveĭ luând cuvêntul in acéstă cestiune, găsescŭ unŭ inconvenientŭ

lavia vostră, după o rigurosă pertractare a cuvintelor mele, să declaraţĭ ceea ce vi se va părea justŭ despre cele ce se vor ḑice.

Şi aşa maĭ ântăiŭ, fiindŭ că Biserica luĭ Christosŭ, cea intărită prin charul luĭ Dumneḑeŭ, a dobânditŭ perfecţiune şi in dogmele evsevieĭ şi in disciplina Bisericească, cu decisiunile şi esplicările insuşĭ Mântuitoriuluĭ prin Apostolĭ şi prin sânţiĭ părinţi, cariĭ aŭ petrecutŭ pe pămentŭ, atâtŭ la sântul Sinodŭ al celor 318 purtătorĭ de Dumneḑeŭ părinţi in Niceea, câtŭ şi la cele-lalte şese sinode icumenice până la al şeptelea, pre câtŭ şi la sinodele Orthodoxe locale, care aŭ fostŭ in deosebite timpurĭ printre cele şepte icumenice, fiindŭ că, ḑic, Biserica Orthodoxă a dobânditŭ perfecţiunea nu numaĭ in dogmele cunoşcinţeĭ de Dumneḑeŭ (Theognosieĭ) şi ale evsevieĭ, ci şi in ale sacreĭ disciplinĭ Bisericescĭ; pentru aceea justeţa cere, ca şi noĭ să inlăturămŭ orĭ-ce novismŭ din curtea Bisericeĭ, sciindŭ că novismele totŭ-de-una aŭ fostŭ causă de turburărĭ şi desbinare in Bisericĭ, şi să urmămŭ hotăririlor sânţilor părinţĭ, păstrândŭ tóte cele legiuite de dênşiĭ, fără schimbare, fără nicĭ o adăugire seŭ scădere, dupre intâiul canonŭ al sinoduluĭ al şeptelea icumenicŭ, carele glăsueşce aşa: «Celor ce aŭ primitŭ sfinţita demnitate să le servéscă de mărturiĭ şi de conductorŭ canónele şi aşeḑămintele cele scrise, pe care primindule cu plăcere să cântămŭ cu Davidŭ cel grăitoriŭ de Dumneḑeŭ, ḑicêndŭ cătră Domnul Dumneḑeŭ: *pe calea mărturielor tale m'amŭ desfătatŭ, ca intru tótă bogăţia*: şi incă: *poruncitaĭ dreptate; mărturiele tale in viacĭ suntŭ: inţelepţesce-mĕ şi voiŭ fi viŭ*. Şi décă glasul prorocescŭ ne poruncesce a păzi in viacĭ

osuluĭ şi de Dumnedeŭ încoronatuluĭ Ţariŭ al Moscoveĭ şi autocratul a totă Rusia Theodorŭ Ioanovicĭ, (*) sub preşedinţa pré sânţilor patriarchĭ Ortodoxĭ, Inalt pré Sântuluĭ Ieremia Archiepiscopul cetăţeĭ luĭ Constantinŭ şi patriarchul icumenicŭ, şi a pré fericituluĭ Meletie papă şi patriarchŭ al mareĭ cetăţĭ Alexandria, şi judecătoriul icumenicŭ, carele are **votul Inaltŭ pré Sântuluĭ Ioachimŭ patriarchul** cetăţiĭ luĭ Dumnedeŭ a Mareĭ Antiohiĭ şi a totŭ răsăritul, şi a Inalt prea Sântuluĭ Sofronie patriarchul sânteĭ cetăţĭ Ierusalimul şi totă Palestina, şi in presenţa pré cinstituluĭ ambasadorŭ Grigorie Atanasievŭ al sus-numituluĭ pré cinstitoruluĭ de Dumnedeŭ Ţariŭ, in asistenţa şi pré sfinţiţilor Archiereĭ din fie-care eparchie aĭ Bisericeĭ răsăritene a Ortodoxilor,

Pré fericitul Meletie al Alexandrieĭ a dis: Sciţi, fraţilor, că semnul dinstinctiv al dragosteĭ către Mântuitoriul Dumnedeŭ este ingrijirea pastorală. Căcĭ singurŭ el dice: Petre, iubesce-mĕ, pasce oile mele. Din acéstă causă şi noĭ multe nevoinţĭ şi ostenele şi primejdiĭ am suferitŭ de multe orĭ şi suferimŭ, precum şciţĭ. Şi étă acum eŭ, fiindŭ chematŭ in Constantinopole prin scrisorile Inalt pré Sântuluĭ Patriarchŭ icumenicŭ, fratele şi conliturgisitoriul nostru, şi ale altor Archiereĭ, pentru nevoile bisericeĭ, şi pe lângă aceea primindŭ scrisorĭ din pré Ortodoxa Moscvă de la pré evseviosul Ţariŭ Theodor, eŭ, ingrijindu-mĕ şi de una şi de alta, adică şi de nevoia Bisericeĭ şi de afacerea Ţariuluĭ, rogŭ ev-

(*) Imitândŭ vechile acte sinodale, trebuia să se pomenescă numele impĕratuluĭ sub care s'a ţinutŭ Sinodul. Dar fiind-că Biserica Ortodoxă se afla sub domnia necredincioşilor, se implinesce acéstă lacuna prin amintirea singuruluĭ atuncĭ rege chreştinescu Ortodoxŭ.

a ḑisŭ: „Noĭ toţĭ amŭ mărturisitŭ acésta, încă de când ne-amŭ învrednicitŭ de trepta archierieĭ şi chiar de la Dumneḑeescul botezŭ, şi acum mărturisimŭ, şi ordonămŭ tuturor să păzéscă acésta, întru tóte urmămŭ părinţilor noştri, şi pre carĭ'ĭ salută eĭ, pre aceia şi noĭ ïĭ salutămŭ, iară pre cariĭ şi cum ïĭ respingŭ eĭ, pre aceia în acelaşĭ chipŭ şi noĭ ïĭ respingemŭ, conformŭ cu întâiul canonŭ al sântuluĭ şi icumeniculuĭ Sinodŭ din Calcedonŭ, şi cu întâiul canonŭ al sinoduluĭ al şéptelea.

Pre fericitul Meletie al Alexandrieĭ a ḑis: „Fiind că stabilirea tronurilor patriarchale s'a desemnatŭ maĭ înainte prin vechiul obiceiŭ al Bisericeĭ chatolice, iară maĭ lămuritŭ s'a întăritŭ de sântul întâiul sinodŭ icumenicŭ precum se vede din al şéselea canonŭ al sĕŭ, care glăsuesce aşa :—„Să se păzéscă vechile obiceiurĭ, primite în Egiptŭ, şi în Livia, şi în Pentapole, ca episcopul Alexandrieĭ să aĭbă autoritate asupra tuturor acestora. Findŭ că şi cel romanŭ are acestŭ obiceiŭ. De asemenea şi în Antiochia şi în alte provinciĭ să se păzească prerogativele bisericelor. Iară în genere să fie sciutŭ acésta : decă cineva fără învoirea Mitropolituluĭ se va pune Episcopŭ, despre unul ca acesta marele sinodŭ a hotărîtŭ. că nu trebue să fie Episcopŭ. Iară decă alegerea comună a tuturor va fi bine cuvêntată şi conformă cu canonul bisericescŭ; dar doĭ seŭ treĭ, dupre propria lor iubire de céртă, se vorŭ opune eĭ : să se prefere opinia majorităţeĭ alegĕtorilor." Şi precum se vede din canonul al şéptelea, prin carele părinţiĭ aŭ datŭ cinstea cuvenită tronuluĭ Ierusalimitanŭ pentru întruparea Mântuitoriuluĭ, carea s'a săvĕrşitŭ în acea ţeră, de şi l'aŭ pusŭ cel depe urmă în numĕrul celorlalte tronurĭ patriarchale, preferite, ca să nu gândéscă el a

mărturiele luĭ Dumnedeŭ şi a vieţui întru dênsele: apoĭ videratŭ este, că ele rĕmân nestricate şi neclătite. Căcĭ şi vedĕtoriul de Dumnedeŭ Moisi aşa dice: *la acestea nu trebue a adăugi, şi din ele nu trebue a scădea.* Şi Dumnedeescul Apostolŭ Petru, lăudându-se cu dênsele, strigă: *la ele doresců îngeriĭ să privescă.* De asemenea şi Pavel dice: *decă noĭ, seŭ îngeriĭ din ceriŭ v'ar vesti voue maĭ multŭ, de cât cele ce v'amŭ binevestitŭ noĭ, anathema să fie.* Fiindŭ că acesta este singură şi adevĕrată pentru noĭ, bucurându-ne de acesta ca cel ce arŭ afla dobândă multă, primimŭ canónele cele Dumnedeescĭ cu dulceţă, şi întregŭ şi neclătitŭ ţinemŭ aşedământul acestor canóne, espuse de tot-lăudaţiĭ apostoliĭ, trâmbiţele cele sânte ale Duchuluĭ, şi de cele şepte sânte sinóde icumenice şi de cele ce s'aŭ adunatŭ alocurea pentru darea acestor sânte comandamente, şi de sânţiĭ noştri părinţĭ. Căcĭ eĭ toţĭ, fiindŭ luminaţĭ de unul şi acelaşĭ Duchŭ, aŭ legiuitŭ cele de folosŭ. Şi pre aceia, pre cari eĭ 'ĭ aŭ predatŭ anathemeĭ, şi noĭ îĭ anathematisămŭ, iară pre cariĭ eĭ 'ĭ aŭ caterisitŭ, şi noĭ îĭ caterisimŭ, şi pre cariĭ eĭ 'ĭ aŭ excomunicatŭ, şi noĭ îĭ excomunicămŭ, iară pre cariĭ eĭ 'ĭ aŭ supusŭ epitimieĭ, şi noĭ îĭ supunemŭ de aseminea. Căcĭ Dumnedeescul apostol Pavel, carele s'a suitŭ până la altreilea ceriŭ şi a auditŭ graiurĭ nespuse, lămuritŭ strigă: *nu fiţĭ iubitori de argintŭ cu nĕravul, ce fiţi îndestulaţi.*

Pronunţămŭ şi sântul Simbolŭ al părinţilor celor orthodoxĭ aşa precum el s'a păstratŭ de atâtea alte sinóde: Credŭ întru unul Dumnedeŭ, Tatăl atot-ţiitorul, făcĕtoriul.... s.c. s.c. până la fine.

După aceste cuvinte ale pre fericituluĭ (Papă) al Alexandrieĭ, Ierimia, înaltŭ pré sântul Patriarchŭ icumenicŭ

sântei Biserici Constantinopolitane: adică fie care Mitropolitu al menţionatelor provincii, cu episcopii provinciei, trebue să pună pre episcopii eparchiali, precum prescriŭ Dumnedeescele canóne. Iară insuşi Mitropoliţii menţionatelor eparchii trebue a se pune precum s'a dişu, de către Archiepiscopul de Constantinopole, dupĕ ce se va face dupre obiceiu, alegerea prin voturi şi i se va supune lui. Pe lângă acésta şi canonul al treilea al sânţilor părinţi de la intâiul sinodŭ de Constantinopole ordonă: „Episopul de Constantinopole să aibă preferinţa cinstei dupĕ Episcopul Romei, pentru că cetatea aceea este Romănouă." — Insă şi sântul şi marele sinodŭ al celor 318 purtători de Dumnedeŭ părinţi a destribuitŭ ordinea şi eparchiele tronurilor patriarchale, recunoscute atunci, se pare nu pentru altă causă, ci numai dupre demnităţile regatelor, fiindŭ că Alexandria era atunci capitala Egiptului, a Liviei şi a altor ţeri, Antiochia a Asiei şi a totŭ răsăritului, Roma a Europei, iară a Asiei (Mici) Constantinopole, carele in urmă s'a invrednicitŭ de prerogative egale cu vechia Romă, pentru că impĕrăţia se stremutase de acolo aici, precum determină acésta şi canonul 36 al sântului sinodŭ din Trulla, carele glăsuesce aşa: „Renoindŭ cele legiuite de cei 150 sânţi părinţi, adunaţi in acéstă păzită de Dumnedeŭ şi impĕrătéscă cetate, şi de cei 630, adunaţi in Calcedonŭ, decidemŭ: tronul Constantinopolitan să aibă prerogative egale cu tronul Romei vechi, şi să se măréscă ca acela in afacerile bisericesci, fiindŭ al doilea dupĕ dénsul; iară dupĕ acela să se numere tronul marei cetăţi Alexandria, apoi al Antiochiei, iară dupĕ dénsul tronul cetăţei Ierusalimului" şi aşa cu

proslăvi impĕrăţia *pămĕntescă* a luĭChristos;—şi fiindŭ-că eŭ trebue să respundŭ la pré evseviósa epistolă a Incoronatuluĭ de Dumneḑeŭ Ţariŭ; de aceea rogŭ şi pre evlavia vóstră a cerceta şi a decide sinodicesçe: justŭ este óre şi conformŭ este óre cu decisiunile părintescĭ, totŭ ceea ce eŭ gândescŭ şi voiŭ ḑice: Dar eŭ recunosc de just, ca impĕrătésca orthodoxă cetate Moscva, carea miluită fiindŭ de iubirea de ómenĭ şi de charul luĭ Dumneḑeŭ, să se mărescă şi in afacerile bisericescĭ, pe temeiul canonuluĭ 28 al sinoduluĭ al patrulea al celor 630 sânţĭ părinţĭ, adunaţĭ in Calcedonŭ; iară canonul acesta glăsuesce aşa: „Intru tóte urmândŭ decisiunelor sânţilor părinţĭ, şi recunoscĕndŭ canonul cel cetitŭ acum al celor 150 pré iubitorĭ de Dumneḑeŭ episcopĭ, ce aŭ fostŭ la sinodŭ in ḑilele mareluĭ Theodosie de evseviósă pomenire, in cetatea impĕrătéscă Constantinopole, noua Romă, aceeaşĭ insăşĭ şi noĭ decidemŭ şi stabilimŭ despre prerogativele pré sânteĭ Bisericĭ a aceluiaşĭ Constantinopole, noueĭ Rome. Căcĭ tronuluĭ Romeĭ ceĭ vechĭ părinţiĭ cu cuviinţă 'i aŭ datŭ prerogative, pentru că ea era cetate impĕrătéscă. Urmândŭ aceluiaşĭ motivŭ şi ceĭ 150 pré iubitorĭ de Dumneḑeŭ episcopĭ aŭ datŭ prerogative egale pré sântuluĭ tronŭ al Romeĭ ceĭ noue, dreptŭ judecândŭ, că cetatea carea dobîndise cinstea de a fi cetatea impĕratuluĭ şi a sincrituluĭ, şi carea are prerogative egale cu vechea Romă cea impĕrătéscă, să se mărescă şi in afacerile bisericescĭ, aseminea aceleea şi să fie adoua după dénsa. De aceia numaĭ Mitropoliţiĭ provincielor Pontului, aĭ celor asiatice şi thracice, şi de aseminea episcopiĭ nemurilor streine din acele provinciĭ maĭ susŭ ḑise să se pună de către menţionatul tronŭ al

chieroul protofronŭ să glăsuescă rugăciunea (1). Aşa socotescŭ eŭ. Iară sântul sinodŭ să esprime opinia sa.

Inalt pré sântul şi icumenicul patriarchŭ Ierimia a ḑisŭ: „noĭ încă maĭ ḑinainte amŭ ḑicutŭ acesta, şi prin scrisóre amŭ espusŭ pré evseviosuluĭ Ţariŭ."

Sofronie inaltŭ pré sântul patriarchŭ al Ierusalimuluĭ a datŭ votul: „Şi eŭ aceeaşĭ declarŭ".

Sántul Sinodŭ în unanimitate s'a pronunţatŭ: fiind-că acéstă afacere s'a tratatŭ dupre sacrele canóne, de aceea noĭ toţĭ ḑorimŭ aceeaşĭ, şi pe lângă aceea hotărimŭ, ca pré evseviosul Ţariŭ al Moscveĭ, şi autocratorŭ al toteĭ Rusiĭ şi al ţerilor de la meḑă-nópte, precum păne acum se pomenesce la sacrele serviciĭ ale Bisericeĭ Orthodoxe, în sacrele diptice şi la sântele proscomidiĭ, aşa să se glăsuéscă şi la începutul şesepsalmieĭ după isprăvirea celor doĭ psalmĭ pentru împeratul, întocma cum el se glăsuesce la sus amintirele serviciĭ, adică pe nume, ca Ţariŭ pré orthodoxŭ.

Toţĭ aŭ ḑis: «Şi acésta este bine-cuventată». — Hotărimŭ şi aceea ca actul acesta, întăritŭ cu subscriirile nóstre, să se trimită pré evseviosuluĭ Ţariŭ al Moscveĭ şi inalt pré sântuluĭ Iov patriarchul toteĭ Rusiĭ şi al ţerilor dela meḑă-nópte.

Toţĭ aŭ ḑis: „place".

1. Dupé aceste tratărĭ, canonice şi legiuite, pré iubitoriul de Dumneḑeŭ Mitrofan al Athenilor a ḑis: „Să hotărască sântul Sinodŭ, ca monachiĭ cariĭ petrec în fie care ţinutŭ al eparchielor nóstre să se supună episcopuluĭ eparchialŭ". Sântul Sinodŭ a poruncitŭ să se cetéscă pentru acésta canonul 4 al sântuluĭ şi mareluĭ

(1) Dumneḑeescul charŭ, carele tot-deauna vindecă s. c. l.

recunescŭ de justŭ, și indemnŭ pre acestŭ sântŭ și mare sinodŭ să hotărască: — tronul pré evseviosei și ortodoxe cetăţiĭ Mosceva să fie şi să se numéscă tronŭ patriarchalŭ, pentru că Dumnedeŭ a invrednicitŭ acea ţeră să fie impĕrăţie — și totă Rusia și ţerile dela miadă-nopte să se supuie acestuĭ tronŭ patriarchalŭ, iară patriarchul Moscveĭ și a totă Rusia și al ţerilor de la medă-nopte să ocupe locul după inaltŭ pré sântul (patriarchŭ al Ierusalimuluĭ, atâtŭ in sfinţitele diptiche, câtŭ şi in adunările bisericescĭ, pentru ca noĭ să păzimŭ nestricate menţionatele canóne ale sânţilor părinţĭ, și el să fie inaintea episcopilor, Mitropoliţilor şi Archiepiscopilorŭ din totă Biserica ortodoxă chatolică a luĭ Christosŭ, iară in ţera luĭ să se socotă capul a totă provincia Moscveĭ și al toteĭ Rusiĭ și al ţerilor dela medă-nopte, dupĕ canonul 34 al sânţilor şi totŭlăudaţilor apostolĭ, carele glăsuesce așa :» — Epscopiĭ fiecăreĭ naţiunĭ să cunoscă pre cel intâiŭ intre dènșiĭ şi să-l recunoscă ca capŭ, și fără de socotinţa luĭ să nu facă nimica ce covirșesce autoritatea lor, ci să facă fiecarele numaĭ aceea ce se atinge de eparchia luĭ şi de locurile eĭ. Dar și cel intâiŭ să nu facă nimica fără socotinţa tuturor. Căcĭ așa va fi unitate de gândire, şi se va proslăvi Dumnedeŭ intru Domnul in Duhul sântŭ, Tatăl, Fiul, şi Duhul Sântŭ." — Deaseminea să fie și să se numéscă frate al patriarchilor orthodoxĭ in puterea acesteĭ numirĭ, egalŭ cu rangul şi cu tronul, și egalŭ dupre diregătorie și demnitate, să se supra-scrie şi subscrie dupre obiceiul patriarchilor Orthodoxĭ : «patriarchŭ al Moscveĭ şi a totă Rusia și al ţerilor dela medă-nopte» — iară la chirotonia luĭ să se păzescă tipicul bisericescŭ, carele comandă, ca Ar-

Sântul Sinodŭ a dis: „acésta este cu totul just, dar este greŭ din causa disordinei timpului presentŭ. Pentru aceea Sinodul să fie odată pe anŭ, pentru cercetarea afacerilor bisericescĭ. Iară cand se va intempla ceva, care ar cere uă decisiune mai grabnică: atuncĭ archiereiĭ care se aflá in cetatea imperătéscă şi ceĭ maĭ aprópe de dénsa, să se adune cu inalt prè sântul Icumenic, şi să cerceteze afacerile şi să judece despre dénsele dupre legĭ".

3) Renoim canonul al şeselea al sântuluĭ şi icumeniculuĭ sinodŭ al patrulea: a nu hirotoni pe nimene fără destinaţie pentru uă Biserică, şi pentru banĭ, dupre hotărîrele părinţilor şi dupre canónele apostolice, şi episcopiĭ şi ceialalţĭ clericĭ să nu àmble din oraşŭ in oraşŭ.

4. Recunóscemŭ de justŭ: Ceĭ acusaţĭ, seŭ daţĭ in judecată, ìnainte de chirotonie, şi ca uniĭ ce profaneză preoţia, să nu fie Iereŭ, iară chirotonia celor nevrednicĭ să se socótă nereală, aşa ca eĭ să remână in rândŭ cu ceĭ nesacraţĭ.

5. La casŭ când cineva arŭ participa in afacerĭ lumescĭ, să se observe ceea ce s'a aşedatŭ de sânţiĭ apostolĭ in canonul 6 al lor.—„Episcopul seŭ presviterul, seŭ diaconul, să nu priméscă asupra sa ingrijirĭ lumescĭ: altminterea să se depună din trépta cea sacră",—şi cele ce s'aŭ legiuitŭ de ceĭ 630 purtătorĭ de Dumnedeŭ părinţĭ, adunaţĭ in Chalcedonŭ, in canonul 7 carele glăsuesce aşa: „Celor intraţĭ uă-dată in clerŭ şi monahilor noĭ hotărimŭ să nu intre nicĭ in serviciul militar, nicĭ ìn post lumescŭ: alminterea ceĭ ce vor cuteza la una ca acésta şi nu se vorŭ intórce cu căinţă la ceea ce aŭ alesŭ inainte pentru Dumnedeŭ, să se predea anathemeĭ".

Sinodu al patrulea de la Chalcedon, carele glăsuesce aşa „Cei ce intru adeveru şi cu sinceritate petrec viaţa monachicescă să se invrednicescă de cinstea cuvenită Dar fiind că unia, la vedere intrebuinţând haĭna monachală, fac disordine in Biserică, şi in chestiunele civile arbitrarminte ămblând prin oraşe, ba incă se incercă a'şĭ face monastiri pentru sine : de aceea s'a socotitŭ ca nimene nicăirea să nu fundeze monastire, seŭ casă de rugăciune fără invoirea episcopuluĭ cetăţeĭ. Iară monachiĭ din fiecare cetate şi localitate să fie intru supunere Episcopuluĭ, să păzască tăcerea, să se aplice numaĭ la poztŭ şi rugăciune, petrecend nedepărtaţĭ de locurile acele, in care s'aŭ lepădat de lume, să nu se amestece in afacerile bisericescĭ, nicĭ in cele lumescĭ, şi să nu participe la ele părăsind monastirile lor : afară numaĭ când vor fi chiemaţĭ de episcopul cetăţeĭ pentru vre uă trebuinţă neapărată. De asemenea să nu se primescă prin monastirĭ la monachismŭ nicĭ unŭ robŭ fără voia stăpânuluĭ seŭ.

„Iară pre cel ce va călca acéstă hotărire a nóstră, l'am hotăritŭ a fi streinŭ de comunicarea bisericéscă, ca să nu se hulescă numele luĭ Dumnedeŭ. Insĕ episcopul cetăţeĭ se cuvine să aibă datorita ingrijire de monastiri". Sântul Sinodŭ a disŭ : este justŭ a păzi acésta, ca hotărită de părinţĭ.

2. Meletie pre sântul patriarchŭ a dis : „fiind că dupre neputinţa nostră şi dupre greutatea timpuluĭ nostru, s'aŭ uĭtatŭ multe din acele ce binefăcĕtoriĭ şi bine s'aŭ legiuit de părinţĭ,—cu atâta maĭ vértos, că nu se cetesc sacrele cărţĭ şi canónele sinodale ; de aceia este just, dupre legĭ, să fie sinodŭ de două orĭ pe anŭ pentru cercetarea şi tratarea afacerilor bisericeĭ, şi pentru ca toţĭ să se conformeze cu hotărirele părinţilor,

POESIA EBRAICA.

Sub acestŭ titlu vomŭ arĕta pe scurtŭ: 1° caracterul poesieĭ ebraice, 2° formarea acesteĭ poesiĭ, şi 3° istoria poesieĭ la ebreĭ.

I

1. *Caracterul poesieĭ ebraice.* La tóte poporele, isvorul primŭ al poesieĭ a fostŭ entusiasmul religiosŭ; acestŭ entusiasmŭ, afară de puţine escepţiunĭ, a fostŭ isvorul unicŭ şi permanentŭ al poesie ebreilor, în tóte timpurile. Israelitul nu cunósce de cătŭ poesia religiósă, fie acésta poesie a psalmistuluĭ, a filosofuluĭ seŭ a profetuluĭ. Natura poesieĭ séle pretutindenĭ şi în tóte gradele sale, în tot direcţiunile séle, a rĕmasŭ aceiaşĭ. Ebreiĭ aŭ scosŭ elementele poesieĭ din credinţa lor religiósă. Pentru acésta poesia ebraică este:

1°. *Transcendentă, supranaturală, morală* în sensul cel maĭ înaltŭ, pentru că credinţa ebreuluĭ era positivă şi de origină divină.

2°. *Elegiacă, profetică;* ea este întemeiată pe cele maĭ tarĭ şi magnifice promisiunĭ.

3°. *Virilă* (bărbătéscă), *desinteresată şi castă,* pentru că décă poesia luĭ Israil este produsul uneĭ imaginaţiunĭ bogate, viĭ şi fecunde, este în acelaşĭ timpŭ totdéuna îngrijită şi limitată, escludend totŭ ce este fără regulă, şi fără mĕsură, totŭ ce este escesivŭ şi obscurŭ. Entusiasmul seŭ este moderatŭ de raţiune, susţi-

6. „Renoim canonul 16 de la sinodul al şeptelea al părinţilor, ce s'aŭ adunată adoua óră in Nicea: persónele sântite să nu pórte haine pretiose seŭ luxóse".

7. Sântul Sinodŭ a decis: fie care episcopŭ in eparchia sa să se ingrijască, cu cheltuele dupre putere, ca să se invețe (să se predea) dumnedeescile şi sântele scripturĭ, şi dupre putinţă să ajute invĕţătorilor şi invĕţăceilor, decă este trebuinţă de omenĭ capabilĭ (la acesta).

8. Dorim, ca cele hotărîte de părinţĭ in privirea sânteĭ şi mântuitóreĭ paschă să remână neclătite. Şi s'a hotărîtŭ aşa: „Toţĭ ceĭ ce ar cuteza să strice aşedămentul Sântuluĭ icumenic mareluĭ Sinodŭ ce a fost in Nicea in presenţa pre iubitoruluĭ de Dumnedeŭ imperatul Constantin, asedămentŭ ce se atinge de sânta serbare a mântuitóreĭ paschă, să nu aibă comunicare cu Biserica şi să fie depărtaţĭ de la ea, decă cu indărătnicie se vorŭ opune la cele cu temeiŭ ordonate; Şi acésta este dis pentru mirenĭ. Iară dacă cineva dintre proestoşiĭ Bisericeĭ, Episcopŭ, seŭ presviterŭ, seŭ diaconŭ, dupĕ acéstă hotărire arŭ indrăzni, pentru resvrătirea popórelor şi turburarea Bisericilor, să se isoleze şi să sevĕrşéscă pascha impreună cu Iudeiĭ: pre unul ca acela sântul Sinodŭ l'a osânditŭ la instreinare de la Biserică.—Şi aşa trebue a ne conforma cu acestŭ canonŭ al părinţilor: Ceea ce până acum, deopotrivă cu tóte celelalte, prin charul luĭ Dumnedeŭ, păzeşce Biserica luĭ Christos, Amin".

Aanul 7101 (1593) Februar. 12. pomenirea sântuluĭ Meletie (1). In Constantinopole (2).

Melchisedec Episcopŭ de Roman.

---

1) La 12 Februar se serbézá pomenirea Sântuluĭ Meletie Episcopul Antiochieĭ.

2) Manuscrisul grec, de pe carel a tradus Porfirie actul acesta Sinodal se păstrézá in Bibliotheca Monastireĭ de la muntele Sinaĭ.

semenea licenţă. In traducţiune acele locurĭ de licenţă adesea s'aŭ slăbitŭ, devenindŭ fără energiea cuvenită, avută în vedere de profetŭ.

Acestŭ caracterŭ se află în toţi profeţii, maĭ cu sémă la Michea, Naum şi Abacuc. Isaiea se apropie de poema lirică în óre-carĭ profeţiĭ; în alte locurĭ el are unŭ mersŭ propriŭ acestuĭ genŭ de poesie.

Proverbele suntŭ vestibulul poesieĭ. Nimicŭ nu este maĭ liberŭ de câtŭ forma lor; nimicŭ nu este maĭ strictŭ şi maĭ rigurosŭ de câtŭ fondul lor. Poema *lirică*, séŭ *oda* este genul cel maĭ sublimŭ de poesie şi cel maĭ vechiŭ; profeţiea vine în urmă; *gnomele* termină ciclul poetic, şi nu suntŭ de câtŭ *oda* redusă la o cugetare unică, la o singură veritate.

II. *Forma poesieĭ ebraice.* Două lucrurĭ sunt de observat în acéstă privinţă: *espresiunea* şi *legătura cuvintelor,* séŭ *limba* şi *ritmul.*

Poesiea fiindŭ primul limbagiŭ alŭ genuluĭ umanŭ, ea:

1°. Conservă fidelŭ vechiul tesaurŭ al limbeĭ, formele séle şi libertăţile primitive;

2°. Creeză şi domină legile limbeĭ;

3°. Subt o formă graţiósă, ne aduce aminte despre origina şi patria sa.

Aceste calităţĭ ale limbagiuluĭ poeticŭ nu suntŭ accidentale şi arbitrare; ele aŭ temeliea lor în natură şi în istorie, şi pentru acésta le găsimŭ în tótă întinderea lor în poesiea ebraică. Déră poesiea ebraică n'a fostŭ afară din aceste caractere esenţiale şi naturale; ca nicĭ o dată nu s'a perdutŭ într'unŭ archaismŭ afectatŭ, căutatŭ, prefăcutŭ; în poesiea ebraică nu vorbece numaĭ forma, séŭ arta, ci o putere maĭ înaltă, unŭ spiritŭ cu totul divinŭ; cuvintele séle suntŭ cuvintede

nutŭ şi ţinutŭ de sentimentŭ. Tóte aceste calităţĭ distingŭ poesiea Ebreilor de poesia altor popóre civilisate ale lumeĭ antice. Ea, prin cugetarea sa, care totŭ-deuna este transcendentă, curat spirituală, se distinge de poesiea grecă, care trage totŭ în sfera fisică şi visibilă; prin caracterul seŭ elegiacŭ, plinŭ de presimţimente divine şi de speranţe glorióse, ea se distinge de poesiea chinesă şi egipténă, dintre care prima căntă fără grije veseliile vieţeĭ terestre, iară cea d'a doua aduce o posomorită agitaţiune; prin simplitatea sa castă şi severă, ea se distinge de poesia indiénă, care se perde in imaginĭ fără sfirşitŭ, in tablourĭ fantastice, in fantasiile cele maĭ escesive şi cele maĭ esagerate. Prin urmare poesia ebraică este caracterisată prin bogăţiea ideeĭ, prin puterea înflăcărată a sentimentuluĭ, prin rigórea espresiuneĭ. Abundanţa de ideĭ se desfăşură la profeţĭ, frăgedimea elegiacă la psalmistŭ, rigórea espresiuneĭ la autorul proverbelor şi al Sapienţeĭ. Căntarea căntărilor ajunge apogeul sboruluĭ poeticŭ; Forma profetică îşĭ permite licenţe pe care trebue să le evite poesiea lirică spre a nu eşi din atmosfera delicată în care trebue să stea; astŭ-felŭ in locurile profetice cele maĭ sublime este óre care libertate (licenţă). Profetul prin discursurĭ voia să impresioneze; el, ca o lumină, trebuia să înfricoşeze şi să încurageze; deci se vedea silitŭ a face *paronomase* (figuri care consistă in a intrebuinţa cuvinte cam de acelaşŭ sunetŭ, deră cu sensŭ diferitŭ, spre es. sufletul seŭ se umplu de *erorĭ* şi de *terorĭ* *alusiunĭ*, cuvinte cu două înţelesurĭ, *vioiciunĭ* etc. carĭ sunt interdise in poesiea lirică. Cu tóte acestea, libertatea profeţilor trebue apreţuită in vederea misiuneĭ profetice care reclama o a-

Ritmul, la ebreĭ, in primul seŭ gradŭ, se găsesce in forma sa primitivă. Acest ritmŭ consistă dintr'o ridicare a voceĭ si a cugetăreĭ(*arsis* şi dintr'o coborire(thesis care se esprimă nu prin vorbe si silabe, ci prin desmembrarea propositiunilor cari formeză unŭ tot. Cugetarea remâne curată, ideea intregă şi dominantă; mişcarea este cu totul liberă, deră acéstă libertate nu trece peste limitele naturale şi legitime. Cunoscinţa acestor limite este inăscută in adevĕratul poetŭ; el nu le calcă nici odată; şi sciinţa află in urmă formula. Deră sciinţa nu póte da formule pentru tóte casurile; ea nu póte de cât să esamineze casurile date şi să coordineze pe acele ce suntŭ asemenea.

Forma fundamentală a ritmuluĭ consistă in divisiunea totuluĭ in doue membre, dintre cari unul formeză ridicarea voceĭ; *arsis*, éră cel-laltŭ coborirea voceĭ *thesis*. Acéstă divisiune se numesce *paralelismul membrelor*; acestŭ termenŭ nu este cu totul esactŭ, deră este admisŭ. Acéstă formă fundamentală póte fi intărită seŭ slăbită; ea póte coprinde o singură cugetare seŭ a se distribui in doue seŭ maĭ multe cugetări, cari la rindul lor, de şi distincte intre sine dupre legile fundamentale ale logiceĭ, se unescŭ şi formeză o unitate.

De aci diverse felurĭ de paralelisme şi anume:

1. Ca o repetiţiune a aceleiaşĭ cugetări:

Paralelismŭ completŭ:

Ascultă, fiule, invĕtătura tatăluĭ teu
Şi nu lepăda legea mameĭ tale (Proverb. 1, 8).

Paralelismŭ slăbitŭ:

Să nu te temĭ când omul se imbogăţesce
Şi când inmulţesce gloriea caseĭ séle (Ps. 48, 17).

vieţă, de o impenetrabilă profundime, de o neimitabilă simplitate, de o ne comparabilă claritate; sentimentul se inalţă in dulcile ondulaţiunĭ ale uneĭ limbĭ ardente şi viĭ, fără luxŭ artificialŭ. Poesiea ebreuluĭ, dice Ewald in opera sa: *cartile poetice ale V. Test.* I, pag. 6, comparată cu poesia celor alte popore, se pare că este lucru alŭ uneĭ etăţi maĭ simple şi maĭ tinere a umanităţeĭ, a căreĭ graţie este internă, şi nu se intereseză de ornamentele, de legile şi delicateţile arteĭ. Negreşitŭ, acestă naivitate a uneĭ poesiĭ, totudeuna nobile, acestă libertate a mersuluĭ, căreia puţinŭ iĭ pasă de mijlocele esterne de seducere, nu este posibilă de càt acolo, unde cugetările carĭ insufleţescŭ, suntŭ aşa de sublime şi de puternice, in càtŭ ele suntŭ de atàta valore şi nimicŭ nu este pentru ele maĭ preţiosŭ de càtŭ a remàne in simplitatea şi mărimea lor nativă.

Legătura cuvintelor care formeză proposiţiunea este determinată in prosă astŭ-fel, in càtŭ nu se póte vedé altă lege de càtŭ a claritàteĭ şi eufonieĭ. Acesta nu este destul pentru poesie. Poesiea, in fecunditatea şi bogăţiea sa, cere a se desvolta maĭ liberŭ; deră acestă desvoltare nu trebue să fie o mişcare fără mesură şi fără limită, căcĭ atuncĭ ar vătăma frumuseţea formeĭ. Trebue ca desvoltarea să fie mărginită şi regulată; trebue ca ondulaţiunea cuvèntuluĭ să curgă pe o albie se asemenă cuvèntarea cu unŭ cursŭ de apă regulată şi să intelnescă diguri care s'o oprescă şi s'o tempereze. Este necesarŭ ca murmurul bruscŭ şi selbaticŭ alŭ torentuluĭ cuvèntăreĭ să fie dominatŭ printr'o mesură destul de puternică ca să pótă da nascere armonieĭ şi melodieĭ. Acestă lege regulatóre, acestă mesură care domină abundanţa sunetelor şi le aduce la armonie, este *ritmul.*

că acésta n'are o influență însemnată asupra paralelismuluĭ cugetăreĭ, ci numaĭ asupra versurilor, din care causă óre cari versurĭ devinŭ ca unŭ complimentŭ al órĭ-căreĭ strofe. Prin acésta se esplică multe versurĭ isolate cari nu se află de câtŭ la începutul séŭ la sfîrşitul uneĭ strofe, niceĭ odată ênsă la miđlocŭ. Poemele numite alfabetice, precum suntŭ Lamentaţiunile luĭ Ieremiea şi câţi-va psalmĭ, nu suntŭ influenţate in forma lor de acéstă ordine alfabetică, care nu servesce de câtŭ ca ornamentŭ exteriorŭ.

Ritmul s'a desvoltatŭ maĭ multŭ la alte limbĭ; el formézá astŭfel *metrul* şi *rima;* dară sufletul ritmuluĭ este cugetarea; formele deosebite cari modifică forma fundamentală, numită paralelismŭ, nu suntŭ de câtŭ desvoltărĭ gradate ale unuĭ principiŭ. Nu trebue prin urmare ca o limbă să se miscé in tóte formele séle spre a fi unŭ organŭ demnŭ al poesieĭ; ea trebue numaĭ să realiseze curatŭ şi completŭ forma care iĭ este specială. Limba ebraică, dupre flexibilitatea şi avuţiea sa, este capabilă de *metru* şi de *rimă;* déră poeţi sacri nu aŭ admisŭ niceĭ *metru*, nicĭ *rima*, cĭ n'aŭ admis de câtŭ ritmulŭ, care se unia liberŭ şi fără afectaţiune cu cugetările lor. Poesiea lor provine din isvóre maĭ inalte; şi dupre cum riuleţul éşĭ formézá albiea sa, totŭ aşea şi acéstă limbă îşĭ crea forma sa. Cărţile sânte respingŭ metrul şi rima; numaĭ in cărţile didactice se vede o mişcare incetişóră şi chibzuită; ca cum arŭ fi nisce versurĭ trochaice şi iambice, éră in poemele lirice se vede o mişcare, maĭ cu sémă *in cântarea cântărilor*, mişcarea are vioiciunea *anapestuluĭ* prin mulţimea de silabe scurte, cari precedŭ séŭ urmézá după silabele lungĭ, icĭ colea, se

Paralelismŭ desvoltatŭ :

Acela va fi ca unŭ arbore.
Plantatŭ lingă cursurile apelor.
Care va da fructul sĕŭ la timpul sĕŭ

(Ps. 1, 3).

2. Ca o repetiţiune a douĕ cugetărĭ ceia, ce constitue genul cel maĭ sublimŭ şi cel maĭ magnificŭ de ritmŭ presentând desvoltările şi combinaţiunile de maĭ sus:

Paralelismŭ simplu, când fie-care versŭ coprinde o cugetare.

In ḑiua in care mĕ voiŭ teme
Eŭ voiŭ spera în tine

(Ps. 55, 4).

Paralel. desvoltatŭ simetricesce:

Celŭ rĕŭ nu va locui lângă tine,
Nicĭ cei injuştĭ voru sta naintea ochilor tĕĭ;
Urescĭ pe ómenĭ carĭ lucrézĕ fără de legĭ
Perḑe-veĭ pre toţĭ carĭ graescŭ minciunĭ.

(Ps. 5, 6–7).

Paralel. desvoltat nesimetricesce :

Pentru ce escĭ tristŭ sufletul meŭ
Şi pentru ce mĕ turburĭ?
Sperŭ in Dumnedeu!

(Ps. 41, 6).

Membrele ce compunŭ versurile se dividŭ in membre *sinonime, sintetice* şi *antitetice.*[1]

Versurile paralele se unescŭ in *oda* spre a forma strofele. Décă aceste strofe se supuneaŭ uneĭ sisteme numerice determinate, acésta nu se scie bine, cu tóte

---

[1] Membre *sinonime* se numescu acelea carĭ coprindŭ aceeaşĭ cugetare principală esprimată prin diferiţĭ termenĭ şi sub diferitŭ aspectŭ: Ps. 68, 9 şi Ps. 72, 13, 14; Prov. 25, 15.

Sintetice se numescu când termeniĭ corespund cu unŭ antecedentŭ către consecuentu Ps. 81, 7 Prov. 13, 14; 20, 31; 23, 14. *Antitetice* se numescŭ membrele când cugetările coprinse întrênsele se opunŭ una alteia precum este 1 Reg. 2, 4–7.

unŭ imnŭ cu strofele sele. Acestŭ cânteců al luĭ Moise în faptŭ, nu era isolatŭ, neasceptatŭ, ne intelesŭ, dupre cum probéză numerósele mijlóce esteriore ce Moise avea la dispositiunea sa spre a esecuta, adică în *dant cântŭ*, acompaniamentulŭ instrumentelorŭ şi mulţimea de alte cântece, carĭ esistaŭ atuncĭ, séŭ carĭ se născură în acéstă epocă; căcĭ forte de timpuriŭ se face menţiune de o colecţiune de cântece, de cărţi de cânturĭ (Numeri 21. 14. adică: *cartea resbóielor Domnului* (séŭ cum se numesce ebreesce *Melchamothin şi cartea dreptilor liber justorum Hajaşar*), carĭ s'aŭ perdut.

In periada judecătorilor cântul sacru fu redusŭ la tăcere; derŏ în acele cânturĭ ce s'aŭ conservatŭ, vedemŭ cântul de victorie al Deboreĭ (judecătorĭ 5), că este plinŭ de o amară ironie contra triburilor carĭ n'aŭ luatŭ parte la luptă şi cântul de recunoscinţă al Aneĭ (1 Regi 2). In aceste cânturĭ, dic, vedemŭ ce puternicŭ geniŭ poeticŭ dormia în acestŭ poporŭ şi că elŭ nu aştepta de cât unŭ semnalŭ spre a se descepta. Semnalul il dete Davidŭ. El vulgarisă poesia, cum era în timpul luĭ Moise. Abia cântătorul Domnuluĭ ridică vocea şi deschise poesieĭ sacre unŭ isvor nesecabilŭ, prin ordinea splendidă şi regulată, ce introduse în cultul divinŭ, în câtŭ în tótă ţera resuna cântecele cele maĭ magnifice, şi poesia, scăpată maĭ cu semă prin Solomon de limitele în carĭ se invertise pênă atuncĭ, îmbrăţişă tótă sfera vieţeĭ esteriore. Poesia deveni filosofic.

Poesia didactică atinse apogeul seŭ în cartea luĭ Iovŭ; sentimentile cele maĭ profunde ale religiuneĭ acĭ suntŭ, ca să dicŭ aşa, analisate. Poesia lirică ajunsese la apogeul desvoltăreĭ sele, şi fiindcă timpurile triste

vedŭ asonanțe și rime, maĭ cu sémă în lovŭ. In fragmentele adunăreĭ de *gnome* seŭ maxime ale luĭ Bensirach (fiul luĭ Sirach), pe care Talmudul le a conservatŭ, tendința către metru și rimă este forte aparentă. Chiar aceste nuanțe se găsescŭ în cele-alte proverbe și formulare de rugăciunĭ ale Talmuduluĭ, cu o maĭ désă întrebuințare a rimeĭ, maĭ cu sémă după imitațiunea poeților arabĭ. Poesiea dobîndi o desvoltare astŭ-fel în câtŭ în privința bogățieĭ și a arteĭ putu rivalisa cu cele alte limbĭ.

III. Istoriea poesieĭ ebraice. Poesiea V. Testam. este esențialmente lirică în întreita sa formă: *oda*, *proverbŭ*, și discursŭ profeticŭ. Forma epică și dramatică a fostŭ totŭ d'euna departe de densa, numaĭ dialogul din cântarea cântărilor are în sine ceva dramaticŭ. Poesiea lirică a poporuluĭ judeŭ prea de timpuriŭ avu forma sa completă și desăvêrșită; așa că maĭ puțin s'ar putea vorbi de o istorie propriŭ disă a poesieĭ ebraice, de câtŭ despre limba ebreilor. Negreșitŭ, nu póte fi cestiune despre transformările interióre și succesive; aci nu este vorba de câtŭ de o direcțiune, de o tendință predominantă, și despre perióde de prosperitate și de decadență, carĭ la Israelițĭ maĭ mult de câtŭ la alte popóre sunt unite cu istoriea poporuluĭ ênsușĭ. Aceste perióde radióse ale poesieĭ ebraice sunt: timpul luĭ Moise, al luĭ David și al luĭ Salomon și al regeluĭ Ezechia. In cea maĭ vechiĕ și cea maĭ completă odă ce posedămŭ, adică, în binecuvântarea luĭ Iacovŭ, tótă frumusețea este în limbă, care se arată în paronomase; paralelismul versurilor este imperfectŭ, nu esistă trăsură de strofă; deră în magnificul cântecŭ al luĭ Moise (Exodul 15) aflămŭ tótă forma psalmuluĭ, modelŭ perfectŭ de

CRONICA ECLESIASTICA

Patriarchia de Constantinupolŭ. Tot-de-una precum şi cu acéstă ocaziune trebue să recunóscemŭ meritele Inaltuluĭ Prelatŭ al Bisericeĭ de Constantinupolŭ şi să skiţămŭ aicĭ activitatea sa, relativă la Biserică şi elementul elenicŭ. Maĭ intâiŭ observămŭ, că Inalta Sa Sanctitate, Prea S. Ioakim III-lea, nu incetézǎ unŭ momentŭ, de a se gândi la interesele Bisericeĭ, încredinţate archipăstorieĭ Sele. Circulărĭ de totŭ feliul, discursurĭ duminicale arată clericilor şi poporuluĭ calea spre mântuire şi regulata administraţiune a Bisericeĭ, fórĕ ca tot o-dată Inalta Sa Sanctitate să uĭte şi interesele şciinţeĭ, propriŭ ḑise. Incă din anul 1862 in Constantinupolŭ s'a formatŭ o «societate filologică», carea pênĕ in presentŭ a publicatŭ XIII volume, iar in lunele de pe urmă a maĭ publicatŭ unŭ suplimentŭ. Acéstă lucrare fórte importantă pentru clinismul Bisericeĭ de Constantinupolŭ, ea cuprinde articule, relative la istoria şi archeologia Bisericeĭ ortodocse in genere. In anul 1879 fundându-se o altă societate, cu numirea de «Societatea cercetărilor evuluĭ meḑiŭ», ea stă subŭ auspiciile Patriarchuluĭ şi continuă a desmormênta tóte datele, relative la viéţa socială a evuluĭ meḑiŭ. Pênĕ acum aŭ eşitŭ de sub presă doĕ volume din studiele acesteĭ societăţĭ, şi ele cuprindŭ treĭ speţe de materiĭ: «viéţa religiósă, intelectuală şi poli-

cari urmară nu dispunea pe poetŭ a se mănţinea in acestc limite şi a profita de bogaţiile dobăndite, trebui ca poesiea, spre a nu degenera cu totul, să intre pe o cale nouă. Acésta se făcu prin profeţi al căror timpŭ celŭ maĭ infloritŭ fu supt Domnia regeluĭ Ezechia. Ea acum ridică şi purifică consciinţa publică, şi tocmaĭ in acéstă epocă produse o mulţime de cânturĭ nobile şi inalte, adevĕraţiĭ psalmĭ (Ps. 46, 48, 75, 76, 91, 87). Din epoca luĭ Ezechia datéză unŭ mare numĕrŭ de psalm anonimĭ. Ast-felŭ prima fasă a poesieĭ ebraice avu locŭ de la Moise până la David,—acésta fu posiea subiectivă şi lirică; a doua fasă in epoca luĭ Solomon,—acésta fu poesiea obiectivă—inţelepciunea proverbelor; a treia fasă fu in timpulŭ esiluluĭ,—acésta fu poesiea profetică. In óre cari momente favorabile poesiea se renoi gloriosŭ, déră acestea nu fură de câtŭ nisce licărirĭ.

In perióda care urmă după esilŭ, poesiea sacră pare că voia să urmeze o cale cu totul contrarie; ea luă sborul sĕŭ in magnificile profeţiĭ ale luĭ Zachariea, se transformă in proverbe, şi se termină ca unŭ ecoŭ de psalmĭ in nisce rugăciunĭ numite *Soferim* şi in poesiea *Tefelimce* se produseră maĭ in urmă.

Traducţiune de

Pr. St. Călinescu.

pentru acésta trebuescu create resurse noue (§ 23). In numerul preuţilor regulamentarĭ intră şi confesorii parochiilor, carii se numescŭ de către Protosinkelul celŭ mare al Bisericeĭ de Constantinupol (§. 24). Parochiile, care nu dispunŭ de mijlócele necesare, pentru intreţinerea clerului regulamentarŭ, se alipescŭ la parochiile vacante, ca paraclise seŭ capele, şi prin urmare preuţiĭ acestor Bisericĭ vorŭ fi consideraţi, ca preuţi capelanĭ (alin. § 24).

In §§. 25—28 se determină numirea parochilor şi depărtarea lor dela parochiĭ, raporturile lor cu Epitropiĭ şi cu parochieniĭ. Trebue să notămŭ, că proïestoşiile din parochiile Bisericilor din archiepiscopia de Constantinupolŭ nu sùntŭ tot-de-una ocupate numai de către preuţĭ; de multe orĭ intàlnimŭ persóne in trépta de archiereŭ şi cu funcţiunea de proïestosŭ al uneĭ parochiĭ (a). De aicĭ in Regulamentul patriarchalŭ divisiunea de proïestoşĭ dintre preuţi şi proïestoşĭ dintre archiereĭ. Atàt o speţă de proïestoşĭ, càt şi adoa depinde, dupre Regulamentŭ, de Protosinkelul celŭ mare şi fóre a se putea amesteca in numirea seŭ distituirea lor parochieniĭ, seŭ Epitropiĭ Bisericilor (b).

Prin §§ 29—32 Regulamentul obligă pre parochiĭ, ca să aibă predicatorŭ al cuventuluĭ luĭ D-deŭ, şi de aceia tóte parochiile sùntŭ grupate in şese clase, remă-

(a). Aceste suntu consecinţele archieriilor titulare. Radicate la trépta de archiereu persóne, a cĕrora Eparchie nu maĭ esistă in realitate, ele suntu necesitate de a rămânea in Constantinupolŭ şi pentru ca să-şi póte duce viéţa, archiereul titularŭ se face proïestosul uneĭ biserici de parochie.

(b). Acéstă mesură a Regulamentuluĭ, deşi pentru noĭ pare neregulată, ea insĕ este indreptată contra abusurilor Epitropilor de Biserică (vedĭ numerul de pre Maĭ al jurnaluluĭ pag. 549—550).

tică» a evuluĭ mediŭ. Şi judecândŭ dupre materiile, cuprinse pre aceste volume şi modul tractăreĭ lor, noĭ le recomandămŭ atenţiuneĭ ómenilor, care şĭ-aŭ luatŭ misiunea, de a studia istoria Bisericeĭ ortodocse. In fine activitatea Inalteĭ Séle Sanctităţĭ n'a uitatŭ nicĭ artile, ce compunŭ splendórea Bisericeĭ ortodocse. Noĭ amŭ publicatŭ in colónele acesteĭ foĭ infiinţarea uneĭ societăţĭ muzicale şi astă-ḑĭ suntemŭ in posiţiune de a incunoscinţa pre lectoriĭ noştri, că acéstă societate işĭ ţine regulat şedinţele séle şi că pene acum din pana D. G. Redesinos, fostul Protopsaltŭ al Patriarchieĭ, aŭ eşitŭ maĭ multe memoriĭ, care privescŭ pre modul corigereĭ cântărilor bisericeşcĭ şi reducerea lor la ariile vekĭ, renumite prin simplitate şi imposanţă, precum şi unŭ altŭ numĕrŭ de memoriĭ, care privescŭ in modŭ specialŭ pre teoria muziceĭ nóstre bisericeşcĭ.

Amŭ ajunsŭ in fine in plăcuta posiţiune de a putea pune sub okiĭ lectorilor noştri şi restul analiseĭ regulamentuluĭ patriarchalŭ, relativŭ la regularea parochiilor din Constantinupolŭ. In numĕrul precedentŭ, la rubrica din chronica nóstră eclesiastică «Patriarchia de Constantinupolŭ», amŭ presentatŭ analisa capitoluluĭ I-iŭ al Regulamentuluĭ citatŭ, acum facemŭ analisa capitoluluĭ II, care se intitulézĕ «Regularea enoriilor». Tóte parochiile din archiepiscopia de Constantinupolŭ se impartŭ in treĭ categoriĭ, parochiĭ de clasa I, II şi a III-a. Parochiile de clasa I aŭ câte patru preuţĭ, cele de a II câte treĭ şi cele de a III-a câte doĭ (ved. §§. 19—22). Nu se interdice şi unŭ numĕrŭ maĭ mare de preuţĭ pre la parochiĭ, dar intreţinerea acestuĭ adausŭ de parochĭ nu se póte face din contribuţiunile, ce acum se adună de la creştinĭ pentru intreţinerea Bisericilor;

ducerele (contribuţiunile) lor anuale, care contribuţiuni suntŭ destinate pentru intreţinerea clerului. Decă suma contribuţiunilor nu ajunge pentru intreţinerea cuviincîósă a clerului, atuncĭ se obligă casa Bisericeĭ parochiale pentru implinirea lipsurilor.

§§. 45 — 48. Se determină tacsele pentru efectuarea diferitelor serviciĭ divine, unde se specifică natura serviciilor, şi persónele, ce le efectuă; adecă decă la aceste serviciĭ ieŭ parte numaĭ preuţiĭ Bisericeĭ parochiale, seŭ şi archiereul, ce ocupă rangul de proiestosŭ. Pre lĕngă aceste, in § 46 se determină clasele serviciilor divine, rĕmânĕndŭ ca fie-care creştinŭ dupre plata, ce oferă pentru serviciŭ, să-şĭ alegă unŭ serviciŭ de clasa I, II, etc. Remunerariul serviciuluĭ efectuatŭ trebue să se respundă imediat. Pentru săracĭ serviciile se efectuă gratis.

§§. 49 — 50. Se determină modul sânţireĭ apeĭ in ḑiua de Bobotéză, precum şi stropirea cu ea a caselor parochienilor.

§§. 51 — 53. Se arată modul conservăriĭ veniturilor şi al distribuireĭ lor intre clericiĭ Bisericilor.

§. 54. Se rădică embaticurile, pre care preuţiĭ le plătiaŭ pĕnĕ acum Epitropilor, când eĭ intraŭ in serviciul uneĭ parochiĭ.

§. 55 Se enumeră penalităţile, la care se supunŭ călcătoriĭ disposiţiunilor de maĭ sus.

§. 56. Se recomandă parochienilor, de aşĭ akita contribuţiunile lor la casa parochieĭ, atât cele obligătóre şi continue, cât şi acele ocasionale; şi acesta pentru susţinerea splendóreĭ cultuluĭ divinŭ.

§§. 57 — 58. Se interḑice Epitropilor dreptul, de a ficsa pre viitorŭ veniturile ordinare şi estra-ordinare

nendŭ, ca fie-care să-şĭ alegă unŭ predicatorŭ din doĭ, propuşĭ şi numițĭ de Patriarchie. Aceştia suntŭ datorĭ să predice cuventul luĭ D-ḑeŭ in tóte Duminicile şi sĕrbătorile şi să propună religiunea in şcólele parochiale.

In capitulul III al Regulamentuluĭ din cestiune se tractéză despre «drepturile cleruluĭ parochialŭ». Aicĭ trebue să adăugămŭ, că vorba «dreptŭ» are unŭ sensŭ specialŭ. Prin acestŭ termenŭ nu trebue să ințelegemŭ nisce prerogative, resultate din esercițiul funcțiuneĭ clericale a preutuluĭ, dar numaĭ recompensa luĭ materială pentru aceste serviciĭ. Cu modul acesta, sub titlul de „drepturile cleruluĭ parochialŭ“ trebue să ințelegemŭ «veniturile cleruluĭ parochialŭ».

§§. 33—40 cuprindŭ nisce datine bisericescĭ, din care resultă veniturĭ pentru clerŭ; adecă datina de a mirui cu untŭ de lemnŭ sânțitŭ pre ceĭ, ce vinŭ să sărute s-ta Evangelie in timpul rugăciunilor de diminéță (utrene) din Duminicĭ şi Sĕrbătorĭ; datina de a trece in anumite pomelnice pre creştiniĭ, carĭ intră in Biserică; datina de a umbla cu ḑi-intâiŭ (botezul) la inceputul fie-căria lunĭ; datina, de a distribui florĭ şi vaĭe (stâlpărĭ) pre la casele creştinilor şi in alte ḑile de sĕrbătorĭ, afară de Duminica floriilor şi Inălțarea s-teĭ Crucĭ; bine-cuvântarea cu s-ta copie din uşele impărătescĭ pre aceĭ, ce voiescŭ a se impărtăşi; impărțirea de anaforă (antidorŭ) maĭ 'nainte de finele liturgieĭ; cântarea canonuluĭ de umilință inaintea s-teĭ liturgiĭ; şi in fine datina, de a purta prin Biserică icónele Invierеĭ şi a Nasceréĭ Domnuluĭ in ḑioa de Paşcĭ şi de Crăciunŭ.

§§. 43, 44. Aicĭ se clasază parochieniĭ, dupre proa-

materiile, din care se facŭ diversele vestminte şi obiecte sânţite, fiesându-se ca culorĭ bisericeşcĭ pentru acestŭ scopŭ albul, negrul şi roşul.

La finele Regulamentuluĭ urmeză tacsele, cu care parochieniĭ suntŭ datorĭ a crea veniturile atât ordinare, cât şi estra-ordinare ale Bisericilor, fiesându-se aceste veniturĭ cu privire la clasa Bisericeĭ de parochie, precum şi la rangul membrilor clerului fie-cării Bisericĭ.

Aicĭ trebue să aducemŭ aminte lectorilor noştri, că în Bisericile din diecesa Patriarchieĭ de Constantinopolŭ mulţĭ din proïestoşĭ aŭ rangul de Archiereŭ şi prin urmare şi tacsele unor asemine Bisericĭ suntŭ maĭ rădicate.

Decă întorcemŭ privirile nóstre asupra economieĭ generale a acestuĭ Regulamentŭ, descoperimŭ, că I. Sa Santitate P. S. Ioakim III-lea, a avutŭ în vedere, de a înlătura dupre putinţă arbitrajul, care domina pene acum în relaţiunile cleruluĭ cu parochieniĭ. Căutându-se a se înlătura abusurile cleruluĭ în ceia, ce privia pretenţiunile luĭ faţă cu parochieniĭ, pentru efectuarea diferitelor serviciĭ divine, I. Sa Sanctitate protege şi pe clerul parochialŭ, ferindu-lŭ de abusurile Epitropilor şi ale Proïestoşilor bisericeşcĭ şi punêndŭ tot-o-dată şi pre parochienĭ în poziţiune, de a aprecia cu maĭ multă demnitate serviciile, ce membriĭ cleruluĭ proaducŭ în profitul parochienilor lor.

In religiunea creştină suntŭ precepte, care, décă suntŭ rêŭ înţelese, potŭ să dea motivŭ parochienilor, de a pretinde de la membriĭ cleruluĭ, serviciĭ în totul gratuite. E de ajuns, ca unŭ parochienŭ să dea o interpretaţiune unilaterală tecstuluĭ «în dar aţĭ luatŭ, în darŭ să daţĭ», şi atuncĭ se va observa, că parochie-

ale preuţilor de parochiĭ, apoĭ se reguleză veniturile ocasionale ale preuţilor, unde se eliberează preuţiĭ de obligaţiunea de pênĕ acum, de a maĭ intreţinea Bisericile in comtul lor cu prescurĭ, vinŭ şi căldură pentru efectuarea s-teĭ Liturgiĭ. In viitor keltuelile, pentru procurarea acestor materiĭ, necesare la efectuarea s-teĭ Liturgiĭ, se vorŭ face din veniturile pangariilor (meselor pentru vendarea de luminărĭ), interdicendu-se de a-se maĭ intrebuinţa aceste veniturĭ pentru plata gardienilor de nopte aĭ bisericilor, precum şi pentru alte keltuele, ce nu facŭ parte din economia casnică a Bisericeĭ.

Veniturile ocasionale ale preoţilor de parochiĭ se limitează la următorele patru capitule: 1, pentru sânţirea apeĭ in dioa de Boboteză, 2 veniturĭ de la proscomidie (liturgiĭ), 3, veniturĭ de la sărutarea s-teĭ Evangeliĭ, s-teĭ Crucĭ, a relicviilor, decă se află, precum şi a s-telor icône de la proskinitarŭ, şi 4 din discurĭ, care işĭ aŭ locul numaĭ de patru orĭ pre anŭ — la anul noŭ, la Pascĭ, la Crăciunŭ şi la patronul (chramul) Bisericeĭ.

Nu se interdicŭ veniturile, ce ar resulta din bunavoinţă a parochienilor.

§. 59 Se recomandă Epitropilor bisericeşcĭ imputinarea dupre putinţă a cutiilor, ce se portă prin Bisericĭ in timpul serviciilor divine, pentru diferite scopurĭ; asemenea se recomandă imputinarea panicadilelor de la polielee (a) şi se interdice intrebuinţarea multelor culorĭ la

(a) Crestiniĭ ortodocşĭ aŭ diverse usurĭ pentru efectuarea rugăciunilor, ce le adreseză luĭ D-deu prin Sânţiĭ Bisericeĭ creştine. Ruşiĭ işĭ facu rugaciunile lor prin Te-deumurĭ, căutate in onorea sânţilor, cărora li adreseză rugăciunea. Românĭ facu aceste rugăciunĭ cu paraclise, seu acatiste, iar Greciĭ cu polielee, făcendŭ, ca sântuluĭ, căruia iĭ adreseză rugăciunea; să-i se cânte rugăciunea de diminéţă (utrenia) cu polieleŭ, când celu, ce adreseză rugăciunea, este datoru de a imbrăca totă Biserica cu luminările sale. De aicĭ apoĭ darea, cunoscută cu numele de «panicadilu pentru polielee».

clerŭ și parochienĭ, se repausa atuncĭ pre principiile curatŭ religiose; și fiindŭ membriĭ cleruluĭ animațĭ numaĭ de dorința de a-șĭ împlini *vocațiunea* lor, eĭ se vedeŭ mulțemițĭ, căcĭ parochieniĭ lor nu eraŭ așa de interesanțĭ, și akitaŭ serviciile cleruluĭ nu cu calculŭ, dar cu devotamentul filialŭ, cu respectŭ și amóre către acela, care cu rugăciunile séle se făcea mijlocitorul între omŭ și D-deŭ. Cu dominațiunea direcțiuneĭ interesante asupra omenireĭ, și cu răcirea sentimentuluĭ religiosŭ, preuțiĭ, bună oră, românĭ, aŭ căutatŭ a-șĭ procura cele spre subsistență prin mijlocul agricultureĭ, seŭ prin angajamente verbale, orĭ scrise cu parochieniĭ lor. In posițiunea întâia preutul, afară de serviciile divine, este unŭ simplu parochienŭ; inceteză pre nesimțite de a fi ministrul divinitățeĭ pre pămentŭ, și este atrasŭ de parochienŭ a'ĭ sânți pené și pacharul orgiilor séle. Era neconvenabilă o asemenea posițiune a cleruluĭ și parochienul simția, că raporturile dintre sine și părintele seŭ spiritualŭ eraŭ neregulate și că el fața cu preutul are nisce datoriĭ. De aicĭ apoĭ soluțiunea cestiuneĭ raporturilor economice dintre preutŭ și parochienŭ, punéndu-se pre principiĭ curat-economice, n'a întimpinatŭ nicĭ o dificultate formală din partea parochienilor. In tóte Bisericile ortodoxe, fiindŭ membriĭ cleruluĭ în legăturĭ directe cu parochieniĭ lor, se observă aceleșĭ relațiunĭ între clerŭ și parochienĭ. Clerul presintă parochienuluĭ serviciile séle, viéța sa întregă, și în virtutea principiilor economice îĭ pretinde unŭ remunerariŭ, ficsatŭ, și specificatŭ pre alocurea kĭar prin contracte sociale, scrise și legalisate. Imediat după oasemenea regulare, seŭ kĭar inkeĭere de contracte, ambele părțĭ contractante se vedŭ mulțemite. Preutul calcu-

nul are pretenţiunĭ, ca clerul să efectue serviciile divine fără de nicĭ o recompensă, şi că membriĭ clerului suntŭ kiar datorĭ, de a fi servitorĭ fără plată. Nisce aseminea interpretaţiunĭ ale tecsturilor biblice, precum şi dorinţa omuluĭ, de aşĭ satisface cerinţele sele cu unŭ preţŭ căt se póte de redusŭ, impingŭ pre creştinŭ de a atăca legăturile de amóre, şi ale devotamentuluĭ, ce trebue să cimenteze relaţiunile dintre părinte şi fiiŭ spiritualŭ, dintre parochiŭ şi parochieniĭ seĭ. De altă parte, şi membriĭ cleruluĭ se vedŭ necesitaţĭ, de a intórce, cum se dice, foia. Suntŭ şi eĭ ómenĭ, şi incă cu destinaţiunea, de a se educa, şi kiar a trăi numaĭ pentru parochieniĭ lor. Scriptura in altă parte li maĭ spune şi lor: «vrednicŭ este lucrătorul de plata sa», iar legea natureĭ, in oposiţiune de legea, ce domină pre parochienŭ in relaţiunile luĭ cu preutul, iĭ impune şi acestuia, ca să prescrie serviciilor sele, proaduse in profitul parochienilor, o valóre, unŭ preţŭ căt se póte de mare. De aicĭ arbitrajul şi kĭar abusul, din partea oferitoruluĭ de serviciĭ, precum şi aceluĭ ce le primesce. De aicĭ preutul caută, ca să scóţă căt se póte de multŭ pentru serviciile sele, iar parochienul la rondul seŭ face totŭ posibilul, ca să se akite căt de eftenŭ, şi kĭar cu nimica pentru serviciile, primite din partea preutuluĭ.

Soluţiunile, ce pene acum in decursul istorieĭ s'aŭ datŭ acestiĭ cestiunĭ, eraŭ, dupre opiniunea nóstră, unilaterale. Căcĭ noĭ vedemŭ, că in unele timpurĭ s'a resolvatŭ cestiunea in sensŭ curat religiosŭ şi atuncĭ membriĭ cleruluĭ aŭ fostŭ lăsaţĭ la buna-voinţă şi sentimentul de charitate al parochienilor. Acéstă soluţiune a cestiuneĭ, ce reguleză raporturile economice dintre

ezâ, că i se remunerézâ şi luĭ, *ca la tótă lumea*, serviciile, ce produce în folosul parochiénuluĭ, parochiénul la rendul sĕŭ găsesce, că este *dreptŭ*, ca serviciile *preutuluĭ* să fie plătite. Dar nu târḑiŭ incepŭ decepţiunile; căcĭ preutul observă, că el nu este *ca tótă lumea*, cerendu-i-se viéţa tótă pentru parochiénĭ, iar parochiénul simte, că raporturile şi kiar cele economice dintre preutŭ şi parochiénĭ nu trebue să fie regulate numaĭ după principiul *dreptăţeĭ*. De aicĭ răcirea parochiénuluĭ de preutŭ! Neînţelegerĭ şi kiar procese, unde perdŭ ambele părţĭ contractante, şi de unde preutul se alege cu dispreţul parochienilor, iar acesta cu răcirea sentimentuluĭ religiosŭ, care îĭ încălḑesce fiinţa şi îĭ inspiră acţiunile de tóte ḑilele.

Nu! relaţiunile şi kiar cele economice dintre clerŭ şi parochienĭ trebue să fie regulate de principiile economice, fără de a înceta vre odată, ca să fie animate şi de spiritul creştinŭ. Preutul, este prea adevĕratŭ, cu serviciile divine pune în profitul parochiénuluĭ inteligenţa şi kiar întréga sa fiinţă; şi cu acésta el îşĭ crează unŭ dreptŭ, vorbindŭ economicesce, şi trebue să pretindă unŭ remunerariŭ proporţionalŭ cu sacrificiul, adusŭ parochiénuluĭ. Aicĭ cestiunea ni se presintă cu laturea eĭ curat economică, dar nu trebue să uităm unŭ singurŭ momentŭ, că aceste serviciĭ suntŭ divine, aduse de preutŭ în numele D-ḑeuluĭ creştinilor, care este îndurarea prin escelinţă, şi care a fundatŭ raporturile dintre ómenĭ numaĭ pre principiul carităţeĭ. Eca limitele, unde trebuesce mărginită cestiunea remunerăreĭ preutuluĭ parochialŭ. Nu trebue să desconsiderămŭ în soluţiunea acesteĭ cestiunĭ buna-voinţă, respectul şi amórea parochénuluĭ către preutŭ. Recompensa, ce parochiénul o-

feră preutuluĭ pentru serviciile luĭ divine, trebue să fie eşită din buna luĭ voinţă; ea nu trebue să aibă caracterul plăţeĭ, seŭ al preţuluĭ economicŭ pentru unŭ serviciŭ ordinarŭ; ea trebue să fie oferită totde-una cu respectŭ şi amóre celuĭ, ce se oferă pre sine în serviciul luĭ D-ḑeŭ. De aceia noĭ găsimŭ forte nemerită soluţiunea cestiuneĭ acestia, pre care I. Sa Sanctitate P. S. Ioakim III-lea, Patriarchul de Constantinopolŭ, o presintă prin Regulamentul, analisatŭ maĭ susŭ, şi care privesce pre regularea preuţilor de parochiĭ din diecesa patriarchală. I. Sa Sanctitate stipulézâ, ca preuţiĭ să oferă serviciĭ în totul gratuite parochienilor săracĭ; şi cu acésta îĭ deprinde pre preuţĭ, ca să privéscă la serviciul lor, ca la o vocaţiune, şi să continue a fi părintele parochienilor seĭ, care este gata a le aduce consolaţiunile religiuneĭ şi în modŭ gratuitŭ. Maĭ departe, şi totŭ pentru cuventul, ca parochieniĭ pénĕ la unul să privéscă la preutŭ, ca la părintele lor binevoitorŭ, gata spre sluţba lor, lasă fie-căruĭ parochienŭ facultatea, ca el de bună-voie să se tacsese pre sine în clasa I, II seŭ şi III de parochienĭ, şi de aicĭ apoĭ să-şi oferé obolul seŭ pentru întreţinerea cleruluĭ şi mănţinerea splendoreĭ bisericescĭ. Pénĕ aicĭ I. Sa Sanctitate a fundatŭ relaţiunile economice ale preutuluĭ cu parochienĭ seĭ numaĭ pe principiile creştinismuluĭ, lăsândŭ pre fie care parochienŭ la buna sa voinţă, în ce privesce întreţinerea cultuluĭ religiosŭ. De aicĭ însĕ începe a se observa şi laturea economică a cestiuneĭ. I. Sa Sanctitate recunósce, că preotul cu actele séle religióse oferă parochiénuluĭ unŭ serviciŭ şi încă permanentŭ, unde preutul este ţinutŭ, ca să pune la disposiţiunea parochiénuluĭ întréga sa fiinţă. Acéstă ofertă atâtŭ de considerabilă,

Solemnitatea începută la Mitropolie, prin unŭ Te-Deum. la care aŭ asistatŭ St. Sinodŭ şi D. Ministru de Culte, a continuatŭ apoĭ în sala Senatuluĭ, unde aştepta unŭ forte numerosŭ şi alesŭ auditoriu, între care D. Preşedinte al Academieĭ şi maĭ mulţĭ membri a eĭ. Aicĭ, după sânţirea apeĭ, efectuată de către P. S. Calist, chorul Conservatoruluĭ a intonatŭ imnul gintei Latine; apoĭ D. Ministru a rostitŭ cuventarea următóre:

Inaltŭ Prea Sânţite,

Domnilor,

Inaltu Prea Sânţia Vóstră aţĭ cerutŭ Ministerului de Culte şi Instrucţiune aducerea la indeplinire a votuluĭ St. Sinodŭ al Bisericeĭ Române, pentru înfiinţarea Facultăţeĭ de Theologie.

Ceea ce St. Sinodu a cerutŭ cu dorŭ creştinescu; instituţiunea ce inima Păstorilor spirituali aĭ Românieĭ speră ca o onóre şi podóbă a Bisericeĭ nóstre, guvernul, din care am onóre să facŭ parte, o reclamă şi el ca o neapărată necesitate. Nu putea să nu înţelégă acestu guvernu ceea, ce a priceputu orĭ ce Românŭ bine cugetătoriu, că emanciparea deplină a Bisericeĭ de orĭ ce influenţă ale uneĭ culturĭ spirituale streine era nunumaĭ o operă de guvernu creştinŭ, ci şi lucrare de guvernu românŭ.

Guvernul actualŭ a înţelesŭ şi aceia, Prea Sânţiţi Părinţi, că emanciparea Bisericeĭ este însuşĭ emanciparea Românuluĭ de o directivă, maĭ adesea inponcişată aceliea, care asigura independenţa şi ūinţa sa naţională. A înţelesŭ încă acestu guvernu, că creaţiunea de scóle speriore ale Bisericeĭ române, era rădicarea de întărite cetăţĭ, spre apărarea cugetăreĭ naţionale în contra invasiunelor moderne, contra theorielor desolvante ale naţionalităţeĭ, contra teorielor sociale şi politice, care mincinos, în numele omenireĭ, isbescu în cea maĭ sublimă manifestaţiune a aceleĭ omenirĭ : *naţionalitatea*.

Şi, înţelegêndu aşa însemnătatea şcóleĭ înalte a Bisericeĭ Române, guvernul nu putea să nu fi ascultatu cu recunoscinţă cererea I. P. S. Preşedinte al St. Sinodŭ, ba chiar, óre cum să o preintêmpine, redactânduşi punêndŭ în studiul preala

in care ofertătorul işĭ angajază nu numaĭ braţele, dar intregă fiinţa sa, şi nu numaĭ pentru unŭ timpŭ limitatŭ, dar pentru tótă viéţa sa şi kiar a familieĭ sele, trebue ingrădită in limitele şi ale dreptuluĭ publicŭ. De aicĭ in prescripţiunile regulamentare ale Patriarchieĭ intâlnimŭ restricţiuni, dupre care parochienul este datorŭ, de aşĭ akita cu sânţenie contribuţiunile claseĭ, in care el s'a pusŭ pre sine din buna sa voinţă.

Noĭ amŭ analisatŭ aicĭ Regulamentul Patriarchieĭ de Constantinupolŭ, pentru ca lectoriĭ noştri să cunóscă modul, cum acéstă Biserică a resolvatŭ una din cestiunile cele maĭ dificile, care preocupă pre tóte Bisericile ortodocse, unde clerul nu este deslipitŭ de societatea, din care face parte, şi eşitŭ din sinul eĭ. Amŭ credutŭ insĕ că este bine, ca acéstă analisă să o insoţimŭ şi de reflecsiunile nóstre, fundate pre cuprinderea Regulamentuluĭ, sperândŭ că cu acésta vomŭ proaduce elementele necesare pentru ḑiua, când se va pune şi la noĭ pre tapetŭ cestiunea raporturilor economice dintre preutŭ şi parochienii seĭ.

II **Biserica Romănă**. După stăruinţele, puse de I. S. P. Metropolitŭ Primatŭ, se deskise cu o oră maĭ nainte una din scólele superióre ale Bisericeĭ române, pentru care D. Ministru de Culte a pregătitŭ projectul de lege, relativ la infiinţarea şi la noĭ a facultăţeĭ de teologie, ce se va supune corpurilor legiuitóre. Pĕnĕ atuncĭ D. Ministru a pusŭ la disposiţiunea profesorilor, cariĭ aŭ declaratŭ că vor ţinea gratisŭ catedrele infiinţândeĭ facultăţĭ, orĭ câtŭ timpŭ va fi de lipsă, localul necesariŭ pentru cursurĭ in palatul Universităţeĭ, şi la 12 Nocmbrie s'a făcutŭ inaugurarea acesteĭ de multŭ aşteptate Facultăţĭ.

Dr. N. Nițulescu predă Limba Ebraică și Exegetica Vechiuluĭ Testamentŭ

Dr. Zotu predă Introducerea și Exegetica Nouluĭ Testamentŭ.

Archiereul Calistratŭ Orleanu predă Patrologia.

Archiereul Silvestru Bălănescu, predă Istoria Dogmelor.

Archiereul Inocentiŭ predă Introducerea in Vechiul Testamentŭ.

Archimandritul Enăceanu predă Enciclopedia Theologică.

Depunŭ in mânele Decanuluĭ provisoriŭ al Facultățeĭ, D. Dr. Barbu Constantinescu, decretele Ministeriale de recunoscere ale funcționărilor onorifice a d-lor Profesorĭ

Fie ca, inspirațĭ de faptele marelor Prelațĭ aĭ Bisericeĭ nóstre, voĭ, dăscălĭ fară de argințĭ aĭ primeĭ Facultățeĭ de Theologie, să răspândițĭ de adĭ inainte aurul cuvêntuluĭ vostru între Românĭ.

Ne amuțitu fie acestu cuventu al vostru pe cătŭ timpŭ el va proclama gloriile luĭ Dumedeu, nedesfăcuta legătură dintre Biserică și națiune, toleranța religiósă și recunoscința ce datorimŭ M. S. Regeluĭ Carol I, Regeluĭ care, din prima di a urcăreĭ Sale pre Tronŭ, ne-a amintitŭ eternul adeverŭ: Nihil sine Deo.

Iată, jună Facultate, in acestu semnŭ veĭ invinge!

I. P. Sântitul Metropolitŭ Primatŭ a respunsŭ d-luĭ Ministru in modul urmatoriŭ:

Domnule Ministru,

In numele St. Sinodŭ, al meu și al Cleruluĭ intregŭ, exprim d-Vostre și intreguluĭ guvernŭ al Majestățeĭ Séle cea maĭ adincă recunoscință pentru bucuria, ce ne-ațĭ procuratŭ, de a asista astădĭ la deschiderea Facultățeĭ de Theologie.

Facultatea Theologică a fostŭ imperiosŭ reclamată de trebuințele și interesul Bisericeĭ și chiar de demnitatea Țereĭ nóstre. Inființarea eĭ a fostŭ dorința cea maĭ ardentă a St. Sinodŭ și a nóstră a tutulor. Felicitŭ dér pre onor. guvernŭ și in special pe d-Vóstră d-le Ministru, că, implinindŭ acéstă multŭ simțită lipsă, ațĭ lucratŭ ca unŭ inteleptŭ Ministru și ca unŭ

bilu al bărbaților competenți projectul de lege pentru înființarea Facultăței de Theologie, projectu destinatù a fi supusu chiar iu sesiunea proximă la desbaterile corpurilor legiuitóre.

Până ce însă corpurile legiuitóre vor fi potutu studia și acorda Țerei legea dorită, Facultățile de theologie urma să nu se pótă realisa, lipsindu guvernulu legea, în basa căria ar fi potutu cere Camerei creditele necesare. Acéstă dificultate legală a voitu s'o înlăture iubirea și devotamentul câtor-va din bunii fii ai Bisericei Române. Inaltu Pre Sânția Vóstră ați anunțatù Ministerului că pentru a nu lipsi Bisericeĭ și Țereĭ nicĭ o ḑi maĭ multù scóla inaltă a Religiuneĭ, maĭ mulți dintre ceĭ luminațĭ theologi aĭ noștri s'au declaratu gata a se însărcina cu predarea cursurilor acelei școli în România, fără nicĭ o remunerație alta, decâtu aceia a mulțămireĭ sufletescĭ, că își facu datoria către Biserică și România. Intru acésta eĭ șĭ au amintitù pre desinteresații Dascălĭ aĭ Bisericeĭ creștine. V'ațĭ amintitu, Domnilor, că nu guvernele, că nu bugetele secate din secoliĭ trecuțĭ aù ridicatù altarele nóstre, acele monumente nemuritóre ale pietățeĭ străbune, *ci inițiativa individuluĭ Românù*, tot-de-una gata la sacrificiu.

Fericitù de a constata o noue manifestațiune a acesteĭ *individualitățĭ*, bogată de róde pentru națiunea Română, guvernul m'a autorisatù să primescù propunerea D-lor Profesorĭ și de a acceda la stăruitorea cerere a Eminențeĭ Sele Părinteluĭ Mitropolitù Primatu, de a se recunósce încă de astă-ḑĭ deschiderea Facultățeĭ de theologie din Bucurescĭ.

Acesta este scopul serbăreĭ de astăḑĭ, ce ne-aù adunatù aicĭ, serbare la care așĭ fi mulțumitù luĭ Dumneḑeu, când mi-arù fi datu să asistu ca simplu cetățeanu, serbare la care El, cu binecuvêntarea luĭ, mi-a datù să contribuĭ din slabele puterĭ, proclamândù solemnù deschiderea primeĭ Facultățĭ de Theologie a Bisericeĭ Române, cu începere de aḑĭ, 12 Noembrie, și în speranță bine intemeiată, că patriotismul luminatù al corpurilor legiuitoare nu va întârḑia de a înḑestra acéstă Facultate cu legea, care să'ĭ asigure pe deplinu x'estența și prosperitatea.

Cursurile anuluĭ ântâĭ al acesteĭ Facultățĭ vorù fi ținute, conformù declarațiuneĭ, de următoriĭ profesorĭ suplinitorĭ :

Dr. B. Constantinescu, predă Istoria Bisericéscă.

Numaĭ al eĭ a fostŭ și este de a întruni indivizĭ în familiĭ, a grupa familiĭ în societățĭ și societățĭ în Staturĭ; pentru că numaĭ ea scie a transforma interesele individuale și particulare în interese colective și comune, séŭ, maĭ bine dis, a cimenta și sancționa viața socială pe basa unitățeĭ universale în Dumnedeŭ. Pentru aceea nimica nu este maĭ naturalŭ și maĭ necesariŭ omuluĭ, de cât Religiunea. Istoria umanitățeĭ o constată în modul celŭ maĭ evidentŭ; căcĭ n'a existatŭ căminu fără Altarŭ, n'a existatŭ societate fără Cultu comunŭ, nicĭ națiune fără Biserică. Și numaĭ acele familiĭ și societățĭ nĭ se pot cita ca modelu, unde Cultul, săditŭ în inimĭ, producea o unitate de gîndire și acțiune; numaĭ acele state au prosperatu, la care respectul Religiuneĭ se considera ca cea maĭ mare virtute, și lipsa luĭ, ca cea maĭ mare fără de lege în contra statuluĭ. Cine nu scie, în fine, că indiferentismul Religiosŭ a fostu în toțĭ timpiĭ semnul caracteristicŭ și ca înainte mergătoriul conrupțiuneĭ, disoluțiuneĭ și peireĭ unuĭ statu?

Causa se simte și se constată în modul celu maĭ simplu și fórte naturalŭ.

Pentru ca să existe lumea corpurilor universuluĭ este absolută necesitate de acea potere care, prin armonie, păstreză mersul lor comunŭ, și, prin o ordine eternă și nestrămutată, nu permite să se ciocnéscă și să se confunde cel maĭ slabu în cel maĭ tare.

O asemenea potere, o asemenea lege universală, există necesarmente și pentru lumea morală, cu acea deosebire numaĭ, că acésta este superioră, ca și spiritul materieĭ, și nu se impune in modŭ fatalŭ și nestrămutatŭ, ca la materia inertă, ci se priimesce cu recunóscerea trebuințeĭ și benevolŭ, comform natureĭ ființelor libere. Dar este și acésta tot atât de absolutu necesarie ca și aceea; căcĭ fără ea nu se pot evita conflictele de interese diverse, nu se póte manține acea armonie colegială, fraternă, care singură póte decide, ca *toțĭ să fie pentru unul și unul pentru toțĭ*. Trebue, conform sentimentuluĭ comunŭ, să recunóscemŭ unŭ acelaș centru de origină și aspirațiune, aceeașĭ natură, aceleașĭ drepturĭ, aceleașĭ tendințe finale; căcĭ numaĭ asemenea convincțiunĭ vor potea să aducă o omogeni-

patriotŭ. Căci, precum Biserica a fostŭ şi este totŭ déuna strînsŭ legată cu naţiunea, asemenea şi unŭ adevĕratŭ şi înţeleptŭ patriotŭ trebue să dorescă din totu sufletul prosperarea şi înflorirea Bisericei.

Incă o dată, d-le Ministre. Clerul mulţumesce prin mine Onor. guvernu al Majestăţeĭ Sele şi'l bine cuvinteză.

Este adevĕratŭ, că bucuria nóstră nu este deplină, fiindŭcă ecsistenţa Facultăţei, ce se inauguéză astădĭ nu este încă asigurată prin lege. Dar sperămŭ, că Corpurile legiuitóre, care aŭ datŭ atâtea probe de patriotismŭ, e vorŭ grăbi a vota proiectul de lege al d-Vóstre, menitŭ a da o impulsiune puternică desvoltărei Clerului nostru. Altmintrelea 'mĭ place a privi, ca unŭ bunŭ semnŭ, că Facultatea de Theologie începe cu cursurĭ gratuite prin sacrificiul benevol al bărbaţilor, la care amŭ făcutŭ apelŭ. Priimindŭ acestă sarcină, eĭ aŭ probatŭ, că suntŭ devotaţĭ Bisericeĭ, şi acestŭ devotamentŭ este de sigurŭ, pe lîngă învĕtătură, o însuşire cu totul necesarie unuĭ profesorŭ de Theologie. Eŭ, mulţumindu-le, le urez să şcie a sădi şi în inimele tinerilor studenţĭ iubirea şi să devotamentul către Biserică.

Să trăiéscă M. S. Regele

Să trăiéscă M. S. Regina

Să trăiéscă guvernul Majestăţeĭ Séle!

Să trăiéscă România, şi prospereze Biserica in sinul patrieĭ nóstre!

După discursul Inaltuluĭ capŭ al Bisericeĭ, unul din profesoriĭ viitóreĭ facultăţĭ, P. S. S. Părintele Archiereŭ Inocentie Moisiu Ploeşténu, a adaosŭ următórea Cuvéntare.

Inalt Prea Sântite Stăpîne,

Onorabilă Adunare,

Când ochiul minţeĭ sănătóse al adevĕratuluĭ bărbatŭ de Statŭ se ridică maĭ pre susŭ de peripeţiile şi ţesăturele uneĭ politicĭ de dĭ şi strebate în domeniul adevĕratelor şi realelor interese ale umanităţeĭ, care singure, satisfăcute, potŭ face fericirea popórelor, — se încredinţéză, că principalul mobile, unica pârghie, care pune în mişcare mecanismul adevĕrateĭ vieţĭ a omuluĭ, a familieĭ, a societăţilor şi a Statelor, este Religiunea.

Mulțumită nenumăratelor stăruințe a tutulor membrilor St. Sinodu al St. nóstre Biserici autocefale Ortodoxe Române; mulțumită mai ales inițiativeĭ Inalt Prea Sânțitului nostru Primatŭ și ḑelosuluĭ nostru Ministru de Culte și instrucție publică a Majestățeĭ Sele Regeluĭ, noi avemŭ ocasiune a serbatori publicŭ, și mai ales in sufletele și inimile nóstre, salutarea decisiuneĭ ce s'a luatŭ pentru inceperea imediată a facultățeĭ de Theologie, unica ramură de studiŭ care lipsea universitățeĭ Române din Capitala, și care, in tóte Universitățile Statelor Culte este piatra trianghiulară in edificiul șciințelor.

Avênd o tare speranță că și inaltele corpurĭ legiuitóre se vor grăbi a vota legea respectivă, viŭ, Inaltŭ Prè Sânțite și onorabilă adunare, in numele Colegilor meĭ profesorĭ a exprima profunda nóstră recunoșciință și devotamentul ce pururea conservămu Majestățeĭ Sele și augusteĭ Dinastiĭ.

Să trăiéscă Majestatea Sa Regele !

Să trăiéscă Majestatea Sa Regina !

Să trăiéscă guvernul Majestăților Lor !

Să trăiéscă Clerul și națiunea Română !

(Aplause)

PROIECT DE LEGE.

pentru înființarea uneĭ facultățĭ de teologie.

Art. 1. Se înființéză în capitala Românieĭ, pe lângă universitate, o facultate de teologie.

Facultatea de teologie are misiunea de a cultiva sciințele teologice și a pregăti pe candidațiĭ la preoție și la celealte grade ale erarchieĭ bisericeĭ române ortodoxe, precum și pre profesoriĭ de sciință religiósă la universitate, la seminare și la cele alte institute publice de educațiune.

Art. 2. Facultatea de teologie se declară de persónă morală. Ea póte primi legaturĭ și donațiunĭ în folosul seŭ.

tate in gindurile, dorințele și activitatea nostră către unŭ același scopŭ.

Eată pentru ce regeneratoriul lumeĭ morale, Domnul și Mântuitoriul nostru Iisus Christos, ne a datu acea rugăciune care se numesce *Domnéscă*, dupe care recunóscemŭ și mărturisim în fie care ḑi, unitatea nóstră de origină și omogenitatea intereselor nóstre capitale. Numaĭ in Părintele comunŭ, numaĭ in Dumneḑeu și prin Dumneḑeŭ, potemŭ exista ca ființe morale și a ținti și a tinde la același scopu.

Eacă pentru ce adevĕrațiĭ ómeni competențĭ, mariĭ legislatorĭ și organisatoriĭ statelor din tóte timpurile și din tótă lumea, aŭ începutŭ reformele lor prin Religiune ; numaĭ asupra acestuĭ punctu, numaĭ asupra acesteĭ necesitățĭ, lumea tótă a fostŭ pururea de acordŭ.

Adeverațiĭ noștri bărbațĭ de statu, Majestatea Sa cu deosebire, în organisarea statuluĭ Românŭ, nu a scăpatŭ nicĭ unŭ momentŭ din vedere acestŭ punctu capitalŭ. Dér, din nenorocire, óre carĭ temerĭ a unora, exotice pentru pămentul Romănescŭ, și lipsa adesea-orĭ de mijlóce materiale, a impiedecatŭ pre guvernul Majestățeĭ Séle, de a provedea asupra mesurelor, prin care s'ar putea propaga și cimenta in poporul nostru Religiunea strĕbună, care făcea odinióră din națiunea Română fala națiunelor.

Asemenea mĕsurĭ urgent reclamate de chiar interesele existențeĭ nóstre ca stat, ar fi :

Luminarea preoțimeĭ prin sciință și inbunătățirea posițiuneĭ materiale a Cleruluĭ. Și noi afirmămŭ, că nimenĭ n'ar trebui să aibă cea maĭ mică temere de Clerul nostru, care a fostŭ și este eminamente socialŭ și naționalŭ ; care este străinŭ precum de fanatismŭ și intoleranță, totŭ așa și de indiferentismŭ și răcélă către patrie.

Mulțămită inaltelor convicțiunĭ și sentimentelor Religióse ale bunuluĭ și ințeleptuluĭ nostru Rege, recunóscerea necesitățeĭ de a se reintări in statul Românŭ o seriósă educațiune Religiósă, își capătă necontenitŭ terenul cuvenitŭ. Ci nicĭ se putea, Inalt Pre Sânțite și onorabilă adunare, să nu resimță România și acestŭ bunŭ din partea Augusteĭ Familiĭ a căria devisă este :
Nihil sine Deo.

Art. 7. La absolvirea studiilor, candidatul va fi obligatu să documenteze, ca a depus examenŭ și de studiele prevĕdute în *art. 5.*

Art. 8. Spre a urma cursul de teologie se cere titlul de bacalaureatŭ, séŭ absolvirea cursuluĭ din unu seminarŭ centralŭ.

Se potu admite ca auditorĭ numaĭ cu învoirea autorităților universitare.

Art. 9. Studenții de teologie sunt internĭ și exsternĭ. Se vor înscrie pe tot anul in bugetul Statuluĭ unŭ numĕru de 50 burse.

Art. 10. Gradele, ce se vor da de către facultatea teologică, vor fi de candidatŭ, licențiatŭ și doctorŭ în teologie. Gradul de candidatŭ se capĕtă cu examenul generalŭ de absolvirea studiilor teologice.

Gradul de licențiatŭ se capĕtă de către candidatul de teologie în urma uneĭ tese publicată și susținută în public.

Gradul de doctor în teologie se dă numaĭ «honoris causa» pentru scrierĭ meritoriĭ.

Art. 11. După complectarea facultăței de teologie nicĭ unu certificat saŭ gradŭ academicŭ de teologie de la universitățĭ străine nu maĭ vor avea valóre în România, de cât numaĭ în urma examenilor prescrise maĭ sus.

Art. 12. Profesoriĭ facultățeĭ de teologie se vor numi și remunera ca și profesoriĭ celor-l'alte facultățĭ.

Art. 13. Decanul va îngriji ca înainte cu o lună de sfîrșitul semestruluĭ să se publice programa de studiĭ ce au a se preda în semestrul viitorŭ.

Art. 14. Pentru una și acéstă dată, Statul spre complectarea catedrelor de teologie va numi pe profesoriĭ titularĭ.

Art. 15. Unu regulamentu, elaboratŭ de către consiliul facultății, va hotărî modul de administrare al internatuluĭ studenților de teologie, modul de ținerea examenelor și casurile de disciplina.

In ḑioa de 5 Noemvrie s'aŭ deskisŭ ședințele S-luĭ Sinodŭ al Bisericeĭ ortodocse Române autocefale din sesiunea de tómnă a anuluĭ curentŭ, conform legeĭ organice a Bisericeĭ române. După efectuarea Te-Deumu-

Art. 3. Indată ce vor fi absolvenţi de teologie in numer suficient nu se vor maĭ consacra preoţi dintre absolvenţii seminariilor.

Art. 4. In facultatea de teologie se vor preda sciinşele următóre.

a) Enciclopedia teologică.
b) Istoria biblică.
c) Istoria bisericéscă, cu priviri speciale la biserica Română.
d) Limba ebraică.
e) Introducerea in vechiul testamentŭ.
f) Introducerea in noul testamentŭ.
g) Ermineutica.
h) Exigetica cărţilor vechiului testamentŭ.
i) Exigetica cărţilor nouluĭ testamentu.
j) Archeologia biblică.
k) Archeologia bisericeĭ cresciue.
l) Istoria dogmelor.
m) Simbolica.
n) Patrologia.
o) Dogmatica.
p) Morala.
q) Liturgica, pastorala omiletica şi cathechetica.
r) Dreptul canonicu, avându-se in vedere şi organisarea bisericeĭ ortodocse şi in specialŭ a Românilor.

Fie-care din aceste sciinţi se potŭ divisa şi preda numaĭ unele părţi dintrânsele.

Cursul facultăţeĭ de teologie va fi de 4 ani.

Art. 5. Pe lingă aceste studiĭ, studenţiĭ de teologie sunt obligaţĭ să urmeze cursurile de limba latină, limba grécă, istoria şi litertura Românilor, psichologia, logica şi pedagogia, la facultatea de litere.

Art. 6. Examenele vor fi semestriale. Niminea nu va fi admis a depune examenŭ de sciinţele unuĭ semestru, de nu va putea să documenteze că a depusu examen de sciinţele semestruluĭ anteriorŭ.

Examenele de teologie se vor face numaĭ asupra sciintelor teologice.

Prea sânţiţi fraţi episcopi.

Simtu o vie plăcere aflându-me astă-dĭ, cu ocasiunea deschiderei sesiunei de tómnă a S-tului Sinodu, in mijlocul frăţiei vóstre.

In timpul separaţiunei nóstre ne-am credutu şi în dreptu şi datorĭ a urmări realizarea maĭ multor dorinţe, exprimate de S-tul Sinodu, şi astă-dĭ, când reincepem lucrările nóstre in comun me simtu fericitŭ a vĕ comunica, că dorinţa S-tului Sinod de a se infiinţa falcultatea de teologie, este aprópe a se realiza. Căcĭ, la apelul ce am făcutŭ câtor-va persóne distinse din corpul didacticŭ, am căpătatŭ adesiunea lor, că se oferă a ţinea cursurile de o cam dată gratis, după care făcênd cuvenita mijlocire la D. Ministru de Culte, in care am găsitŭ totŭ de una cele maĭ bine-voitóre disposiţiunĭ pentru biserică, d-sa a luatŭ cuvenitele demarşe, ca cursurile teologice să se încépă cât maĭ in grabă, făcênd şi unŭ proiectŭ de lege, spre a-l supune corpurilor legiuitóre.

In privirea inbunătăţirei stăreĭ materiale a clerului laicŭ, am făcutu şi anul acesta nenumĕrate mijlocirĭ la onor. guvernŭ.

In cele din urmă, d. Ministru de interne ne imformeză oficialŭ, că s'aŭ datŭ cuvenitele ordine in acéstă privinţă. Noĭ insĕ credemŭ, şi aşa amŭ scrisŭ şi D-luĭ Ministu, că mesura cea maĭ nemerită este, ca onor. ministerŭ să vie cu unŭ proiectŭ de lege în acéstă cestiune, comformŭ decisiuneĭ ce a luatŭ, in anul expiratŭ, onor. adunare in urma mijlocireĭ nóstre.

Tipografia bisericéscă, atât de mult dorită de membriĭ S-luĭ Sinodŭ, este aprópe a fi pe deplinŭ instalată.

După stăruinţa nóstră, onor. Primărie a inapoiatŭ Mitropolieĭ nóstre casele, ce eraŭ anume cu acéstă destinaţiune şi comisiunea alésă de S-tul Sinodŭ a şi procuratŭ din străinătate litera trebuitóre pentru a se putea începe de o cam dată cu editarea jurnalului eclesiastic, comandândŭ şi o maşină nouă, care este aprópe a sosi.

Sperăm că onor. guvernŭ al M. S. Regeluĭ ne va acorda şi în viitor, ca şi pênă acum, bine voitorul sĕŭ concursŭ, spre a se

luĭ de deskidere în catedrala Ţĕreĭ, şi după Sânţirea apeĭ, efectuată în localul S-luĭ Sinodŭ, D. Ministru de Culte a citită următorul decretŭ al *Maiestăţeĭ Sele Regeluĭ*, prin care se declară deskise şedinţele sesiuneĭ de tomnă din acestŭ anŭ.

CAROL I.

Prin graţia luĭ Dumnedeu şi voinţa naţională, Rege al României.

La toţi de faciă şi viitori, sănătate.

Asupra raportuluĭ ministruluĭ Nostru secretarŭ de Statŭ la departamentul cultelor şi instrucţiuneĭ publice, sub No. 15,633;

Vĕḑênd jurnalul încheiat de consiliul Nostru de miniştriĭ, în şedinţa sa la 29 Octombre 1881, sub No. 4.

Amŭ decretatŭ şi decretămŭ ce urmeză:

Art. I. Sântul Sinodŭ al sânteĭ biserici autocefale ortodoxe române este convocatŭ, pentru ḑioa de 5 Noembre 1881, conform art. 13 din legea pentru alegerea Mitropoliţilor şi Episcopilor eparchioţi, cum şi constituirea sântuluĭ Sinodŭ, maĭ suscitatŭ.

Art. II. Ministrul Nostru secretarŭ de Statŭ la departamentul cultelor şi instrucţiuneĭ publice este însărcinat cu executarea acestuĭ decretŭ.

Datŭ în Bucuresci, la 31 Octombre 1881. CAROL

Ministru secretarŭ de Statŭ
la departamentul cultelor
şi instrucţiuneĭ publice,

V. A. Urechiă. No. 2,561.

Apoĭ I. Prea Sânţitul Metropolitŭ Primatŭ, Preşedintele S-luĭ Sinodŭ, a însoţitŭ acéstă solemnitate cu discursul, ce urmeză şi prin care se arată cestiunile, ce de urgenţă trebue să preocupe desbaterele S-luĭ Sinodŭ.

locul celor străine hieratice. Dacă chiar ar fi esistatŭ inclinări de dialectisare a limbeĭ noastre, ele aŭ incetatŭ din momentul in care biserica a creatŭ limba literară, a sfinţit-o, a ridicat-o la rangul uneĭ limbĭ hieratice și de statŭ. Din acel momentŭ trăsetura de unitate a devenitŭ și a remasŭ limba și naţionalitatea, pe când inainte Românul inclina a cufunda naţionalitatea cu religia.

Retipărirea cărţilor bisericescĭ cu caractere latine și cirilice numaĭ suferă intârdiere. Tipăriturile vechĭ aŭ inceput a se afla cu greutate.

Lucrarea ce 'șĭ a propus-o St. Sinodu e de o insemnătate cu greŭ de mĕsuratŭ in toată mărimea eĭ. Fără indoială, că limba cărţilor bisericescĭ va fi supusă uneĭ revizuiri in ceea, ce privesce slavismiĭ technicĭ, nejustificaţĭ și nepricepuţĭ nicĭ până in ḑiua de adĭ de poporŭ. Cuvinte populare romanice se vor introduce in locul terminelor slavonescĭ, cuvinte inţelese de toţi; frazelor li se va da pe ici colo orânduirea, ce li se cuvine după geniul limbeĭ noastre, inlăturându-se traducţiuni servile și prea *ad literam*; cu unŭ cuvêntŭ, ferindu-se in modŭ egalŭ de neologismĭ dar, și de barbarismi slavoneștĭ, saŭ de altă origine, revizuitoriĭ cărţilor vor avea in vedere atât avutul propriu al limbeĭ populare, cât și archaismiĭ aceia, carĭ se pot reintroduce fără alterarea inţelesu'uĭ.

E o operă in adevĕr naţională aceasta, o operă, care va face gloria celor ce vor fi intreprins o, dacă va eși bine, dar și stigmazarea lor, dacă vor păși cu ușurinţă la o lucrare, pe cât de măreaţă și sfântă, pe atât de gingașă. Gingașă ca tot ce e organicŭ, subtilă adesea cu deosebirile, ce le face gândirea naţională, dar ridicată, odătă maĭ trainică de cât legi civile și politice, de cât formaţiunĭ de state și dinastiĭ, temelia ḑilelor de glorie, scăpare in ḑile de cădere.

Aproposito de acéstă cestiune, noĭ supunemŭ la cunoscinţa lectorilor noștri, că D. deputatŭ Partenie Cosma, in congresul bisericescŭ din Sibiŭ, a sulevatŭ in ședinţa de la 4 Octomvrie espiratŭ cestiunea, privitóre pre

realiza in curêndù și tóte cele-l-alte mesurĭ luate de St. Sinodŭ, pentru prosperarea bisericeĭ nóstre.

Fie ca domnul nostru Iisus Christosŭ să bine cuvinteze lucrările nóstre.

Preşedinte, † **Mitropolitŭ Primatŭ Calinic.**

Publicămŭ dupre diarul romănŭ «Timpulŭ» următoarele apreciaţiunĭ asupra «limbeĭ cărţilor nóstre bisericescĭ». Aceste apreciaţiunĭ merită publicitatea, căcĭ ele se referă la una din cestiunile cele maĭ importante ale Bisericeĭ nóstre şi pre lângă aceste ele suntŭ profunde, drepte şi kiar măgulitóre pentru străbuniĭ noştrĭ, cariĭ aŭ sciutŭ aşa de bine să lucreze, in cât, neputendu-se avea unirea politică a tuturor Românilor, eĭ aŭ efectuatŭ acéstă unire pre calea *literatureĭ religióse.*

Cu timpul aŭ inceputŭ a se recunoasce însemnătatea limbeĭ cărţilor bisericescĭ.

In adever dacă, din deosebitele şi variile dialecte ale limbeĭ germane de pildă, unul a ajuns să domineze şi să devie limba literară şi de statŭ, aceasta este a se mulţămi maĭ cu samă biblieĭ luĭ Luther. La inceputul seculuĭ trecutŭ, in al XVII-lea chiar, limba germană se poate dice, că incetase de a maĭ ecsista. Cine deschide cărţile scriitorilor din aceĭ timpĭ, află unŭ jargonu, în care intreagă averea lexicală, sintacsa chiar a limbeĭ erau alterate şi falsificate de miĭ de frase franţuzescĭ, séŭ latinescĭ; representantul de căpetenie al uneĭ limbĭ germane literare, curate, era biblia luĭ Luther.

La noĭ lucrul s'a petrecutŭ intr unŭ modŭ analogŭ.

Epoca reformaţiuneĭ, respândindu-se prin periferiĭ a ajuns in Ardeal; Calviniĭ incepuseră a traduce cărţi bisericescĭ in romănesce, pentru a atrage la reformă şi pre poporul romănesc. Eĭ bine, biserica şi Domniĭ noştriĭ aŭ combătutu reforma cu armele eĭ propriĭ. Aŭ pusŭ a se traduce cărţile bisericescĭ in limba romănească, aŭ introdusŭ limba poporuluĭ in biserică şi statŭ, in

Intre imprejurărî nefavorabile, cum aŭ fostŭ peste totŭ in deceniul trecutŭ, într'o situaţiune puţinŭ consolidată, în care ne aflămŭ, cum şi intre greutăţile, ce se întimpină de comunŭ la orî-ce inceputŭ, biserica nóstră naţională in desvoltarea sa a ajunsŭ la unŭ gradŭ, care de şi n'ar satisface tóte dorinţele nóstre, dar in totŭ cazul este de natură a se uşura progresele in viitorŭ, dacă in sânul bisericeî va domni adeveratul eî spiritŭ: religiositatea, caritatea creştinéscă, comuniunea de interese superióre şi tóte acele virtuţî, de carî depinde prosperarea uneî societăţî cu scopurî sublime.

Amŭ ferma speranţă, că congresul naţional bisericescŭ, ce se intruneşte astădî pentru a continua regulările incepute in congresele din trecutŭ, va fi condusŭ de adeveratul spiritŭ al bisericeî, care pentru salvarea intereselor nóstre comune, şi în special a instituţiunilor bisericeştî, basate în statul nostru organicŭ, să facă, ca să disparà unele fenomene regretabile, carî ici colea incepură a se manifesta in timpiî din urmă, in tr'o direcţiune, ce nu ne póte duce la alteeva, decâtŭ la călcarea nimbuluî bisericeî şi la sguduirea simţuluî religiosŭ al poporuluî nostru, ce trebue cultivatŭ cu totŭ dinadinsul.

In acéstă fermă speranţă Ve salutŭ, domnilor din inimă, şi cu acésta sesiunea ordinară a congresuluî nostru naţional bisericescŭ pentru noul periodŭ o declarŭ de deschisă».

Respectivŭ de lucrările congresuluî bisericeşcŭ din Sibiiŭ, diarul maghiarŭ «Pesther Lloyd» face următórele observaţiunî, pre care noî le presentămŭ aicî dupre diarul românŭ „Timpul" lăsândŭ a se vedea şi apreciaţiunile acestuî diarŭ, faţă cu observările diarulu maghiarŭ.

Joî s'a adunat în Sibiŭ congresul bisericescŭ al Românilor, rĕsăriteni din Transilvania, Banat şi ţara ungurescă. «Pesther Lloyd» relevă, că acest congres merită o deosebită atenţie, pen-

noua revisuire a cărţilor nóstre bisericescĭ, ce în urmarea Regulamentuluĭ, elaboratŭ de către S-tulSinodŭ al Bisericeĭ ortodocse române autocefale, urmeză a se efectua cât de curend. D. Cosma face o propunere kiar, pre care o supune congresuluĭ şi prin care rógă, ca acéstă lucrare, emineminte românescă, să se efectue în conînţelegere cu tóte Bisericile ortodocse române, să se ţină kiar corespondenţă cu toţĭ capiĭ Bisericilor române, în urmarea cărora lucrarea să se efectue, conform spirituluĭ epoceĭ luĭ Mateĭ Basarab.

III. **Biserica Transilvanieĭ**· La Sibiiŭ s'a deskisŭ la 1 Octomvrie espiratŭ congresul bisericescŭ al Românilor ortodocşĭ din Transilvania şi Ungaria. Cu acéstă ocasiune I. P. S. Mitropolitŭ, D. Miron Romanul, a pronunţatŭ discursul următorŭ, pre care ilŭ presentămŭ lectorilor noştriĭ dupre ḑiarul localŭ «Telegraful român»:

«A trecutu unŭ deceniu, de căndu Biserica noastră ortodoxă română din Ungaria şi Transilvania, adusă la viaţă nouă prin restaurarea metropolieĭ nóstre naţionale, a început a se reorganisa pe baza sinodalităţiĭ, dându-se şi elementuluĭ mirean o influenţă asupra regulariĭ şi conduceriĭ afacerilor bisericeşti administrative, scolare şi fundaţionale, care înainte de acea erau reservate puteriĭ ierarchice.

Bărbatul de eternă memorie, care, asa ḑicêndŭ, ne-a creatŭ în biserică noua stare de lucrurĭ, a prevedutŭ bine, că biserica nóstră naţională numaĭ asa va putea deveni tare de ajunsŭ, pentru a invinge atacurile din afară, şi a clădi în lăuntru Sionul naţional al cultureĭ, ce ne apropie de Dumneḑeu: dacă întregŭ elementul bisericeĭ, clerul şi poporul, se va întruni strînsŭ în organismul bisericescu, pentru a conlucra în armonie la scopurile sublime ale bisericeĭ.

învăţăturile bisericiĭ suntŭ forte statornice. sórta statuluĭ ungurescŭ însă cam nestatornică. Intr'unŭ conflictŭ, care s'aru pute isca vr'o odinióră între casa habsburgică şi statul ungurescŭ, precum a fostŭ celŭ de la 1848, legea răsăriteană prescrie să ţiĭ *per fas et nefas* cu împĕratul. Cu acéstă ocazie o mulţime de indatoriri, pe carĭ «orĭ-ce cetăţénŭ cată să le respecte» încetéză de sine şi se nascŭ din contră o sumă de alte indatoririĭ mai grele, al căror exerciţiŭ însă ar fi póte îndreptatŭ contra statuluĭ specificŭ ungurescŭ, neîncetândŭ de a fi îndatoririĭ patriotice şi morale. In genere «îndatoririle ce fie-ce cetăţénŭ cată să le respecte» suntŭ sub coróna sf. Stefan o cestiune de apreciaţie. Daca Româniĭ ar face în socoteala lor ceea, ce Ungurii făcéŭ şi fac asemenea în socotéla lor, ar fi taxaţi de către aceştia de trădătorĭ de patrie, s. a. m. d.

Noĭ credemŭ din contra, că la înfiinţarea nouelor dieceze consideraţiĭ politice ungureştĭ nu trebue să jóce niciŭ unŭ rolŭ

IV **Biserica Serbieĭ** Guvernul cu camera Principatuluĭ Serbieĭ, a introdusŭ legea timbruluĭ, obligătóre pentru tóte clasele sociale ale Statuluĭ, şi prin urmare şi pentru preoţiĭ Bisericeĭ sérbescĭ. I. P. S. Metropolitŭ alŭ Serbieĭ împreună cu căţĭ-va din Episcopiĭ séĭ sufraganĭ, a protestatŭ contra acesteĭ legĭ, şi specialmente contra aplicăreĭ eĭ asupra cleruluĭ. Guvernul Serbieĭ a obţinutŭ din partea Principeluĭ unŭ decretŭ, prin care Eminenţia Sa este desărcinatŭ de administraţiunea Metropolieĭ şi tot-de-odată internatŭ în mónăstirea St. Petka.

I. P. S. Metropolitŭ Michail a adresatŭ Principeluĭ următorul protestŭ, pe care ilŭ publicămŭ după diarul „Telegraful Românŭ“ din Sibiŭ :

tru că în el se va decide înmulțirea diecezelor române, se va propune anume crearea a două dieceze încă. O parte ar voi ca nouele episcopii să fie una la Făgăraș (deci în Ardeal), alta la Oradea-Mare; alții propună ca amândouă diecezele să fie dincolo de munții Ardealului și a nume una în Timișóra, alta în Orade; iar mitropolia Ardealului să rămâe tot atât de mare precum este, dându-i-se dór în ajutor mitropolitului un episcopŭ coadiutorŭ.

Amândouă mitropolile din Ardeal, cea răsăriténă și cea greco-catolică, au una și aceiași origine. Din evul mediu încă exista archidieceză rĕsăriteană în Alba-Iulia, ai căreĭ mitropoliți se sfințéŭ de către mitropolitul din Bucureștĭ, ca exarchŭ al patriarchieĭ Constantinopolitane. Pe la începutul secoluluĭ trecutŭ aŭ început convertirea unuĭ numĕrŭ de românĭ la ritul greco-catolic, de unde a urmatŭ prefacerea mitropolieĭ din Alba-Iulia în mitropolie greco-catolică. Româniĭ, cariĭ n'aŭ primit uniunea, au urmatŭ paralel viața lor bisericéscă cu aceĭ, ce o primiseră, până ce în sfârșit Șaguna la 1864 isbuti a reînființa mitropolia rĕsăriténă, care curĕnd își înființă două episcopiĭ la Arad și la Karansebeș.

După datele statistice publicate în anul 1873, credincioșiĭ bisericĕĭ române greco rĕsăritene de sub coróna Ungarieĭ sunt 1,609,169. Afară de 40,000 de românĭ cari țin de episcopia Verșețuluĭ, eĭ suntŭ împărțițĭ ast-fel: archidieceza din Sibiŭ 715,928: dieceza Araduluĭ 558,880; dieceza Caransebeș 335,360

Față cu cererea de a se maĭ înființa două dieceze, «Pesther Lloyd» dorește, ca la executarea acestuĭ proiectŭ să se creeze astŭ-fel de organe bisericeștĭ nouĕ, cari «pe lângă cultura și creșterea coreligionarilor să observe și acele îndatorirĭ pe care orĭce cetățénŭ de orĭce naționalitate séŭ confesiune, trebue să le respecte, precum respectă învățăturile bisericĕĭ sale.»

De sigurŭ că aceste îndatorirĭ totŭ atâtŭ de sfinte ca ale bisericiĭ suntŭ, după ideea ziaruluĭ oficiosŭ, acelea care privescŭ statul ungurescŭ. La acestea nu ar fi de observatŭ, decâtŭ că

sul e nulŭ și neavenitŭ. Refusându taxele financiare religióse, îmi amu făcutŭ numaĭ datoria, căcĭ ele suntu o simonie față cu biserica ortodoxă și de óre ce ele s'aŭ introdusŭ fără ca sinodul episcopalŭ si eŭ să fi fostŭ consultațĭ, de aceia Sinodul le-a refusatu și ele au fostŭ declarate ca netiindu in vigore prin semnăturile episcopilor Victor de Nis, Vincenti de Ujița, Moise de Negotin și Ieroliptu de Șabat. Eu nu potu fi responsabilŭ pentru pericolul uneĭ scisiuni in biserica sérbă.

Belgrad, 20 Octombre 1881.

Capul Bisericeĭ serbe și mitropolit al Serbieĭ Michail

La acestŭ actŭ alŭ Metropolituluĭ Serbieĭ „Binele Publicŭ“ face următorele apreciațiunĭ :

Guvernul Serbieĭ a procedatŭ cam incorectu contra Mitropolituluĭ Michail, căcĭ a oferitŭ prin acesta adversarilor seĭ ocasiunea de a se vedea atacatŭ; și d-nu Risticĭ nu se sfiesce nicĭ de cum de a profita de favorea momentuluĭ și partisaniĭ seĭ făcură unŭ spectacolŭ teribilŭ in tótă țera in favorea Mitropolituluĭ și a celor-l'alțĭ episcopĭ, cariĭ se declarară solidarĭ cu dênsul. Acum e cestiunea cum are să se tragă cabinetul din acéstă penibilă afacere, ce nu ar emana nicĭ de cum din animositatea personală a principeluĭ Milan contra Mitropolituluĭ. In orĭ ce casŭ ministerul Pirocianacŭ a primitŭ o lovitură bună și d-nu Risticĭ ride frecându-și mâinile, căcĭ abstracțiune făcênd de intervențiunea ruséscă in favorea Mitropolituluĭ, autoritatea guvernuluĭ actualŭ e slăbită prin aceia, că principele Milan trebuie să revóce decretul, prin care destituie pe astutele preotŭ metropolitanŭ, décă nu vrea să evóce in țéra intrégă o furtună contra sea ênsu-și. La finele septămâneĭ trecute s'aŭ intrnuitŭ toțĭ episcopiĭ Serbieĭ in Belgrad, ca să facă o declarațiune, aprobând atitudinea mitropolituluĭ Michail și constatând, că eĭ mențin hotaririle de maĭ nainte ale Sinoduluĭ, care consideră ca o violare a canónelor bisericescĭ dispozițiunile guver-

Belgrad, 20 Octombre. — Aici face mare sensație atitudinea Mitropolitului Mihail, destituitu printr'unu ucazu princiaru. In loc să părăsească reședința Metropolitană și să plece la monasterea sf. Petka, el a adresatu principelui următorul protestu:

«Altețe! Înlăturarea persónei mele din postul de administratoră alu archidiecezei Belgradului și mitropoliei din Serbia, precum și numirea episcopului Moise de Negotin ca Vicar al acestei funcțiuni este o nemĕsurată violare a legei, atâtu față cu constituția sérba, câtu și cu Biserica ortodoxă care este recunoscută prin constituție de Biserică a statului in Serbia și după principiele Bisericei ortodoxe, ca depinde esclusiv numai de Patriarchul din Constantinopole, capul Bisericei orientale. Demnitatea mea episcopală, și jurământul meu publicu și solemnu, sanctitatea credinței și inviolabilitatea drepturilor bisericesci me obligă sa le apĕrŭ și se remânu in reședința mea ca șefu al Bisericei Sêrbe, aruncândŭ anathema mea asupra actului dispoziției lumesci, ca asupra unuĭ actŭ de violență contra legilor bisericesci, în vigóre, prin care amŭ fost destituită și episcopul Moise s'a numitŭ in loculŭ meu. Asupra persónei mele voră decide factorii competenți, anume patriarchul din Constantinopole, ca șefu alŭ Sinodului orientalu, Tarul rusescu, capul supremŭ al Bisericeĭ rusesci, patriarcul de [illegible], patriarchul de Ierusalem, patriarchul de Alexandria, Metropolitul de Muntenegru, Metropolitul Românieĭ și Metropolitul Greciei. Eu amŭ apelatŭ la acești capĭ supremĭ aĭ Bisericeĭ ortodoxe și numai Sinodurile Bisericei ortodoxe me potŭ destitui, dar nici odată unŭ consiliŭ ministerialŭ care nu e în dreptŭ a decide ceva în afaceri bisericesci.

Ca cetățénŭ sérbŭ și ca servitorŭ al statului de 28 ani, maĭ invocŭ art. 20 din constituția sérbă, după care ori-ce cetățénŭ [illegible] nu póte fi condamnatŭ, înainte de a se fi [illegible]. Eŭ n'amŭ [illegible] competente. Procedura ministerului [illegible] peste măsură ilegală. [illegible]

nuluĭ de a impune taxe pentru funcţiunile religióse şi imposite pentru hirotonia preoţilor. Episcopiĭ de la Niş, Negotin, Ujiţa şi Sabatz aŭ subsemnatŭ acéstă declaraţiune, aplicând şi sigiliele lor episcopale şi apoĭ aŭ predat'o *in corpore* ministruluĭ de culte Novacovicĭ. In urmă a avutŭ o lungă discuţiune cu ministrul preşedinte Pirocianac, după care apoĭ aŭ plecatŭ la palatŭ. Principele s'a arătatŭ cam severŭ.

In aceiaşi ḑi Ţarul, se ḑice, ar fi intervenitŭ telegraficŭ în favórea Mitropolituluĭ Michail şi ministrul reşedinte, Persiani, a adresatŭ guvernuluĭ sêrbescŭ o notă fórte aspră. O deputaţiune a cetăţenilor belgradenĭ, care voia să aibă audienţă la principele, spre a vorbi în favórea mitropolituluĭ, n'a fostŭ primită. S'a formatŭ unŭ comitetŭ, care să adune în tótă Serbia subsemnaturĭ pentru o adresă către mitropolitŭ. Principele Milan pare a se fi intimidatŭ de acésta şi ast-felŭ s'a veḑutŭ nevoitŭ ca să aplaneze diferinţele.

Noĭ însă adăogămŭ pentru cunoscinţa lectorilor noştri, că P. S. Michail, cu totŭ protestul sĕŭ şi cu tótă intervenirea Impĕratoruluĭ Alecsandru III, a trebuitŭ să se supună decisiuneĭ guvernuluĭ serbŭ, şi scirile posteriòre ni spunŭ, că Eminenţia Sa este astă-ḑĭ retrasŭ în mònăstirea Petka; ĭar administraţiunea Mitropolieĭ de Serbia este astă-ḑĭ încredinţată P. S. Episcopŭ de Negotin, D. Moisi, cu care în Rusia am fostŭ colegĭ de studiŭ.

Archim. **Genadie Enăcénu.**